

5

POGLAVJE

Oblikovanje modre mreže

Še preden so se v drugi polovici leta 1990 začele oblikovati nove slovenske oborožene sile, so na Dolenjskem že izvajali prve obrambne aktivnosti. Organizacijska dejavnost je v vrstah dolenjske milice (v sodelovanju s posamezniki iz TO in SLO) potekala že pred njenim sodelovanjem pri ustanavljanju nove Narodne zaščite. »Zaradi te posebnosti, ki se je odvijala že pred poletjem 1990, je bila v tem kontekstu organizacija na Dolenjskem že postavljena.«³⁰⁰

Kmalu potem, ko je 15. maja JLA izdala ukaz o oddaji orožja, kar je dejansko pomenilo odvzem orožja TO in tudi njeno razorožitev, se je na Dolenjskem oblikovala skupina, ki je načrtno iskala prve skrivne lokacije za bodoče prevoze orožja, ki bi jih zavarovala milica. Ker sta Tone Krkovič in Vinko Beznik delovala v Kočevju oziroma na Jasnici, novomeška uprava pa je bila najbližja, sta se s svojimi idejami obrnila najprej na zaupanja vredne pripadnike novomeške TO in Radeta Klisariča, kasneje pa sta se naslonila še na strukturo novomeške milice, ki je bila zaradi narave svojega rednega dela organizacijsko brezhibna. V tem razmerju se je med vodstvoma obeh struktur vzpostavilo določeno zaupanje, na podlagi katerega sta odlično izpeljali prve zastavljene naloge.

Medtem ko je dolenjska milica že navezala prvi stik z nekaterimi kadri iz TO in do avgusta izpeljala prve zamisli, je bil položaj v drugih upravah milice drugačen. Po ukazu republiškega sekretarja za notranje zadeve Igorja Bavčarja so posamezne postaje milice po 17. maju sicer hitro prenesle svoje orožje na tajne lokacije, toda to so bile organizacijsko osamljene akcije prisebnih komandirjev postaj. Poletje se je že prevešalo v jesen, ko je Vinko Beznik konec avgusta del svojih nalog prepustil Jožetu Kolencu, namestniku poveljnika PEM RSNZ. Nanj se je naslonil zaradi tega, ker so bile kot jedro prihodnje obrambne organizacije predvidene Posebne enote milice (PEM), izkušnja odličnega sodelovanja milice in zametkov NZ na Dolenjskem pa se je začela prenašati tudi na druga območja, sprva na določene vodstvene ljudi pokrajinskih štabov TO, nekoliko kasneje pa tudi na UNZ. Krkovičeve in Beznikove zamisli, ki sta jih na republiški ravni usklajevala sekretarja Igor Bavčar in Janez Janša, so se konec avgusta začele širiti tudi med zaupnimi kadri posameznih uprav. Zaradi že postavljene nove organizacije v vrstah novomeške TO in milice se je Kolenc najprej naslonil na novomeško UNZ in 31. avgusta vzpostavil prvi stik med njimi in nastajajočo NZ v okviru nove obrambne strukture, čeprav so se na Dolenjskem med seboj sicer že odlično poznali. V nadaljevanju je z načrti seznanil poveljnike PEM ostalih

300 Intervju Likar, 24. 4. 2009.

Teritorialna razdelitev RSNZ (13 UNZ); v času MSNZ je bila organiziranost TO RS enaka, imenovana po pokrajinah: UNZ Novo mesto = Dolenjska, UNZ Ljubljana-mesto = Ljubljana mesto, UNZ Ljubljana-okolica = Ljubljana okolica, UNZ Celje = Zahodnoštajerska, UNZ Maribor = Vzhodnoštajerska, UNZ Murska Sobota = Pomurje, UNZ Krško = Posavje, UNZ Koper = Južnoprimorska, UNZ Nova Gorica = Severnoprimorska, UNZ Slovenj Gradec = Koroška, UNZ Postojna = Notranjska, UNZ Kranj = Gorenjska.

UNZ. 5. septembra je s pokrajinskimi koordinatorji iz vrst TO povezal UNZ Ljubljana - mesto in UNZ Ljubljana - okolica, dan za tem UNZ Celje, 8. septembra UNZ Maribor in UNZ Murska Sobota, naslednji dan pa UNZ Krško in UNZ Trbovlje. 12. septembra je z nastajajočo NZ povezal zadnje UNZ (Koper, Nova Gorica, Slovenj Gradec, Postojna, Kranj).³⁰¹ Hkrati so poveljniki PEM z novimi razmerami oziroma z zamišljeno strukturo na lokalnem nivoju že seznanjali komandirje postaj milice ali pa njihove namestnike. Ponekod se je organizacija prenesla na najnižjo stopnjo prej, drugod nekoliko kasneje. Seznanjanje posameznih komandirjev je bilo odvisno predvsem od tega, kdaj so nosilci akcije na ravni uprav oziroma pokrajin ocenili, da dela več ne zmorejo sami, ampak da bodo del novih nalog zaupali svojim podrejenim. Ti so organizirali predvsem skrivne lokacije za orožje, sodelovali pri prevozih in razpršitvi orožja ter hranili

301 V tem vrstnem redu si v nadaljevanju sledijo tudi posamezne uprave.

evidence nabornikov. Pomemben dejavnik pri organizaciji strukture je bila tudi navzočnost vojske. Tam, kjer ni bilo vojašnic JLA, je zadeva potekala drugače kot tam, kjer so bile vojašnice. Na teh upravah oziroma postajah milice so morali zastaviti vse sile, da so uspeli odpeljati del oddanega orožja TO iz vojašnic, medtem ko so tam, kjer vojašnic ni bilo, pripravljali teren za načrtovane prevoze orožja. V tem pogledu je bil položaj po upravah različen, saj so novo strukturo organizirali po potrebah in glede na dejansko stanje na terenu. Kljub različnemu položaju posameznih uprav in postaj milice se je do konca septembra vzpostavila tajna mreža, za katero je vedel ozek krog pripadnikov milice in NZ, v načrtih pa je zajemala velik del pripadnikov obeh struktur.

UNZ Novo mesto

Po ukazu o oddaji orožja je na Dolenjskem nemudoma stekla akcija. Med njenimi nosilci so bili ob nekaterih pripadnikih TO tudi uslužbenci ONZ. V Novem mestu so ob Radetu Klisariču in Borutu Useniku oblikovali prve obrambne ideje namestnik komandirja Postaje milice Novo mesto Borut Novak in pomočnik komandirja Postaje milice Novo mesto ter namestnik poveljnika PEM UNZ Novo mesto Franci Povše,³⁰² ki so potem delovali v navezi s Tonetom Krkovičem in Vinkom Beznikom. Prvotno sta Novak in Povše delovala kot domoljubna Slovenca. Tako se je ustvarila skupina, ki je bila na Dolenjskem seznanjena z novimi razmerami.³⁰³ 11. junija jih je Klisarič obvestil o zavarovanju Gotenice.³⁰⁴ Tedaj sta Klisarič in Novak v 'Pendrek baru', lokalu, ki je bil blizu

302 Komandir Postaje milice Novo mesto je bil Đorđe Uršković, sin oficirja JLA. Intervju Novak, 24.4.2009; prim.: Budja, Ščit, str.11-14. Poveljnik novomeške PEM in skupnega samostojnega voda (Novo mesto, Krško, Trbovlje) je bil sicer Boris Oklešččen, ki pa je bil vključen kasneje. – Arhiv MNZ, Uprava za priprave na izredna stanja in vojno – MSNZ 1990-1992, Seznam delavcev policije, ki so sodelovali pri ustanavljanju MSNZ (28/8 do 4/10 1990), Jože Kolenc.

303 Prim.: Budja, Ščit, str. 14-15.

304 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Pregled organizacije in razvoja narodne zaščite na Dolenjskem od ilegale do prehoda v formalne enote TO in policije, 24. 3. 1992, Borut Novak.

Franci Povše (1964),
pomočnik komandirja PM
Novo mesto (nato namestnik
komandirja PM Novo mesto)
in namestnik poveljnika PEM
UNZ Novo mesto

Borut Novak
(1963), namestnik
komandirja PM Novo
mesto (nato komandir
PM Novo mesto)

Borut Likar (1955),
načelnik Inšpektorata
milice UNZ Novo
mesto (nato načelnik
UNZ Novo mesto)

postaje milice in je zato dobil tako popularno ime, že razmišljala o nadaljnjih korakih.³⁰⁵ Izkazala se je potreba po vključevanju večjega števila pripadnikov milice. Borutu Novaku in Franciju Povšetju se je tako pridružil še Borut Likar, načelnik Inšpektorata milice UNZ Novo mesto, ki je v okviru novomeške milice skrbel za celotno koordinacijo.

Določene aktivnosti so na Dolenjskem potekale že pred oblikovanjem nove obrambne organizacije. Borut Novak in Franci Povše sta skupaj z ostalima akterjema (Klisarič, Usenik), ki sta pripadala strukturam TO, že poleti vzpostavljala osnovne organizacijske aktivnosti. Formiranje možnih intervencijskih enot je zajemalo povsem civilne strukture, med katerimi je potrebno izpostaviti lovce in posamezne zaupanja vredne miličnike, ki so bili predvideni za delovanje izven formalne organizacijske strukture milice in enot TO. Ko je Likar ocenil, da mora zadeva steči, je v dogovoru z Novakom in Povšetom prevzel koordinacijo. Natančno je vedel, komu lahko zaupa in komu ne. »Za relacijo do Ljubljane smo imeli Beznika, in ko je bila zadeva pokrita, se je tudi na Dolenjskem v strukturah policije zadeva odvijala tako, da so bili vpeti samo tisti, ki so bili stoo odstotno zanesljivi.«³⁰⁶ Na terenu je deloval kvartet Klisarič, Usenik, Novak in Povše. 'Pendrek bar' je postal zbirališče, kjer so nastajali načrti za nočne akcije in odvzeme orožja, pa tudi odločitve glede tega, komu zaupati in komu ne. Ko so se

305 Prav tam; Intervju Novak, 24. 4. 2009.

306 Intervju Likar, 24. 4. 2009.

dobili nekega poletnega večera, je bilo vsem jasno, da bo prišlo do selitve orožja iz Gotenice. Hitro so si razdelili delo. 'Teritorialca' sta imela svoje lokacije pod Gorjanci, Povše je bil zadolžen, da najde skladišče za orožje v domačih Uršnih selih, Novak pa v Birčni vasi. Tako je Povše po številnih neprespanih nočeh našel lokacijo za orožje pri Stanetu Povšetu, prijatelju iz mladosti, medtem ko je Novak izbral skladišče pri Petru Žagarju. To so bile prve in osnovne lokacije za skladiščenje orožja. Ker pa le-to še ni bilo na razpolago, je Novak predlagal, da bi vključili tudi lovce, ki so razpolagali z določenim številom lovskega orožja. Prek svojih lovskih zaupnikov je tako pridobil precejšnje število ljudi.³⁰⁷

Za nemoteno organizacijo obveščevalnega dela so morali Likar, Novak in Povše aktivirati tudi del miličnikov. Največ je bilo vodij varnostnih okolišev (Marjan Gašperin, Janez Bukovec, Janez Ogulin, Igor Fink, Miha Mirtič, Edvard Doljak, Boris Murn in Edvard Fišter), ki so bili zadolženi, da ob svojem rednem delu opazujejo tudi gibanje vojaških vozil in oseb ter jih o tem obveščajo. Njihova dnevna poročila so imela poslej še tajno prilogo z navedbo ure, registrske številke vozil, gibanja le-teh itd. Ta poročila je zbiral Povše v veliki rumeni ovojnici, ki jo je hranil v blagajni na postaji milice. Opazovanje so kmalu razširili še na civilna vozila. Ob tem so opazovali in spremljali tudi dogajanje v novomeški vojašnici. Opazovalnice so imeli v stanovanju v neposredni bližini vojašnice, v sobi nad Drenikovo gostilno v Bršljinu in v hiši novomeškega javnega tožilca. Z zadevo je bil seznanjen tudi komandir Postaje prometne milice Novo mesto Iztok Likar, ki je z miličnikoma Štefanom Derepaskom in Dragom Retljem organiziral stalno spremljanje aktualnih cest in vojaških objektov.³⁰⁸ Sodelovala sta tudi komandirja Oddelkov milice Šentjerneje Franc Prašnikar in Dolenjske Toplice Dušan Slak.³⁰⁹ Ostali miličniki so opravljali obveščevalne aktivnosti zunaj svoje redne delovne obveznosti. »Janez Bukovec, ki je bil vodja varnostnega okoliša v Bršljinu, je prek svoje zveze na novomeški železniški postaji dobival vsakodnevno sveže podatke o tem, kaj vojska prevaža po tirih, koliko orožja prihaja na Dolenjsko, kje je spravljeno, koliko vojakov potuje z vlaki.« Najpomembnejše tako pridobljene podatke so nato prenašali prek Klisariča in Likarja v Ljubljano do Bavčarja in Janše.³¹⁰

307 Budja, Ščit, str. 15–17.

308 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Pregled organizacije in razvoja narodne zaščite na Dolenjskem od ilegale do prehoda v formalne enote TO in policije, 24. 3. 1992, Borut Novak.

309 Arhiv MNZ, Uprava za priprave na izredna stanja in vojno – MSNZ 1990–1992, Seznam delavcev policije, ki so sodelovali pri ustanavljanju MSNZ (28./8. do 4./10. 1990), Jože Kolenc.

310 Budja, Ščit, str. 18, 37.

Novomeški sodelavci so popolnoma zaupali Vinku Bezniku in Jožetu Kolencu. Likar je oba odlično poznal. Z Beznikom je stkal prijateljske vezi že na usposabljanjih na Jasnici. Njuna komunikacija je bila brežhibna, saj je Likar Beznikove ideje takoj razumel in jih tudi izpeljal. Tudi s Kolencem se je odlično poznal, saj sta bila »najmanj deset let dnevno skupaj. Midva sva se samo spogledala in sva že vedela, kako bova zadevo rešila.«³¹¹ Ko je Kolenc 31. avgusta³¹² poklical na Dolenjsko, so imeli v vrstah novomeške milice že vse pripravljeno. »Ko me je poklical in omenil, v kakšni funkciji je pravzaprav in kaj je naredil, /.../ sem rekel: Jože, pri nas je vse to že urejeno.« Z nastajajočo obrambno organizacijo pa dejansko ni bil seznanjen še nihče.³¹³

Borut Likar je nemudoma po Kolenčevem klicu sklical v svoji hiši v Straži sestanek vseh komandirjev dolenjskih postaj milice in jim razložil, kako poiskati zaupne ljudi, pri njih urediti skladišča orožja in ga tja preseliti iz postaj milice. »Tam sem prvič informacijo komentiral, kaj se pravzaprav v resnici dogaja. /.../ Takrat so bili komandirji seznanjeni z zadevo in so dobili naloge, da pripravijo skrita mesta, da po določeni nalogi disperzirajo orožje na skrivne depoje. To je prva dejavnost, ki se je pričela delati do občinskega nivoja.«³¹⁴ Povše je tedaj zavaroval območje, vendar je prav takrat proti Likarjevi hiši zapeljal neregistriran tovornjak, o katerem je obvestil ostale, sam pa oddivjal za njim. Alarm je bil k sreči odveč, saj je tovornjak mirno peljal naprej. Odziv pa je pokazal, da je bila zadeva v vsakem trenutku zelo resna.³¹⁵

Stane Smolič, komandir Postaje milice Trebnje, je dobil v Straži prvo informacijo o novih razmerah. »Debatirali smo o kontraobveščevalni službi jugoslovanske armade, da je čedalje aktivnejša, da nas pokriva, da moramo paziti. Druga zadeva je bila okoli odvzema, /.../ ker je imela policija tudi rezervni sestav in v skladiščih oborožitev za ta sestav in je obstajala nevarnost, da bi JLA odvzela orožje tudi policiji in tu je bilo treba razmišljati o nekih lokacijah, kjer bi to orožje deponirali.« V Trebnjem je Smolič odlično sodeloval z Romanom Šiškom iz vrst TO (in nastajajoče NZ). Več težav mu je predstavljala SDV. Z novim operativcem SDV se namreč nista razumela. »Jaz sem ocenil, da me nekaj zaslišujejo o neki zadevi in se to ni prav izšlo, in sem zaklenil vhodna vrata in ga nisem več spuščal noter. /.../ Nisem mu več zaupal od tam naprej.«³¹⁶

311 Intervju Likar, 24. 4. 2009.

312 Intervju Kolenc, 31. 3. 2009.

313 Intervju Likar, 24. 4. 2009.

314 Prav tam.

315 Budja, Ščit, str. 37.

316 Intervju Smolič, 11. 6. 2009.

Sodelovanje komandirja Postaje milice Metlika Andreja Šenice je bilo s 'teritorialcem' Antonom Šukljjetom iz vrst NZ »na hudičevo dobrem nivoju. Midva sva bila res prijatelja. Sodelovanje z njimi je bilo vzorno, tako da sem ga imel dejansko za pravega sodelavca.«³¹⁷

Kljub siceršnjemu odličnemu sodelovanju na Dolenjskem pa je imel komandir Postaje milice Črnomelj Alojz Sopčič s TO sprva samo formalne odnose, kasneje, ko se je začela oblikovati NZ, pa boljše. Nekoliko boljši odnos je imel od začetka z Brankom Kobetičem. »Bil je operativec, bil je takšen na 'horuk', bil je za akcijo, zmeraj brez vprašanja.« Tudi z občinskimi strukturami je imel dobre odnose. Ob tem pa je milica morala svoje aktivnosti prikrivati pred vojsko. V Črnomlju sta bila dom JLA in vojašnica, v samem mestu pa določeno število oficirskih družin, s katerimi so nekateri sicer imeli prijateljske vezi. Predvsem pri selitvah orožja na tajne lokacije so morali delovati strogo konspirativno; samo tisti, ki so bili za to poklicani, so bili lahko seznanjeni z zadevo, kakšnim prijateljem pa se ni smelo niti črhiti o aktivnostih.³¹⁸ Niti Borut Likar ni vedel (oziroma ni hotel vedeti) za občinske lokacije.³¹⁹ »Prva lokacija je bila pri rezervistu, ki je bil sicer od prvih dni predan službi. Sicer pa smo mi zaradi varnosti orožje premikali, po določenem času smo šli k aktivnemu policistu. Potrebe so narekovale, da smo še enkrat premaknili orožje k enemu upokojenemu policistu na območju krajevne skupnosti Semič, ker je bil Črnomelj prepoln vsega tega, oficirji, KOS-ovci, preveč na prepihu je bilo vse skupaj, zato smo šli ven na podeželje.«³²⁰

Na Dolenjskem so imeli septembra tako rekoč vse organizirano. Imeli so pripravljena skladišča za hranjenje orožja, organiziran način vodenja operativnih skupin nove organizacije (civilistov, lovcev in posameznih miličnikov), organizirano obveščevalno delo. Narejen je bil celo načrt mobilizacije, po katerem bi Klisarič, Usenik, Novak, Povše in Likar z dogovorjeno šifro izvedli hitri vpoklic pripadnikov enot. Nekdo izmed njih bi poklical dežurnega na UNZ in mu sporočil šifro. Ta bi nato odprl s šifro zapečateno kuverto v blagajni, v njej pa našel imena oseb, ki bi jih bilo treba obvestiti o mobilizaciji. V primeru mobilizacije bi se morali nemudoma zbrati na mobilizacijskem mestu, ki je bilo na Prečenskem letališču.³²¹ Glavna nosilca akcij novomeške milice sta bila Novak in Povše. Aktivna sta bila zlasti ponoči, čez dan pa sta bila na delovnem mestu, ker njun šef ni smel vedeti za njuno skrivno dejavnost. »Borut nas je malo

317 Intervju Šenica, 11. 6. 2009.

318 Intervju Sopčič, 11. 6. 2009.

319 Intervju Likar, 24. 4. 2009.

320 Intervju Sopčič, 11. 6. 2009.

321 Budja, Ščit, str. 19–20.

pokrival, tako da nisva bila preveč na tapeti.«³²² Bilo je naporno. Spali so po tri ure na noč, zjutraj pa so pogosto imeli v službi delovne sestanke. »Tiste krvave oči, glava ravno toliko, da je bila še pokonci, prvič in drugič si OK, tretjič pa te že ni bilo več nazaj, ampak tako se je pač moralo delati. Meni je bilo sicer hudo, ampak nisi smel pustiti vtisa, da ima nekdo, ki sicer nima privilegijev, kakšne privilegije.«³²³

Aktivnosti na terenu so bile plod odlične organizacije. »Štiriindvajset ur na dan smo imeli preko ljudi pokrito kasarno, vsak premik vojske, kolone, potem njihove Transporte orožja. Imeli smo lastno kontraobveščevalno dejavnost proti vsem vojaškim aktivnostim. Gledali smo njihove upokojence, ker so bili tudi angažirani, da so spremljali naše premike. Malo smo imeli sreče, ker smo mislili, da je vojska malo bolj organizirana, ampak smo v bistvu potem ugotovili, da ni.«³²⁴ Nadzor je potekal tudi v obratni smeri. Kot načelnika je Likarja še posebej nadzorovala JLA. Opazoval ga je »upokojeni oficir, ki je bil sicer nekako v navezi s tistim krajem in kar naenkrat je prihajal k nam domov na obisk k tustu in tašči.«³²⁵ Pred prvim odvzemom orožja iz Gotenice je bila nastavljena obveščevalna mreža za zbiranje informacij o gibanju pripadnikov in simpatizerjev JLA na tem območju.³²⁶

Dejavnost milice je bila v začetku septembra na Dolenjskem že v polnem teku. Poleg drugih aktivnosti je bila ena izmed glavnih nalog milice v okviru nove strukture varovanje transportov orožja, ki so začeli prihajati iz Gotenice, pogosto pa so jih izvedli tudi sami. Desetega septembra so bili Klisarič, Usenik, Novak in Povše dogovorjeni s Krkovičem in Beznikom na Kočevskem. Po zapletih s tovarnjakom, ki sta ga Povše in Novak dobila prepozno, rezervoar pa je bil skoraj prazen, se jim je pozno zvečer uspelo srečati na Jasnici. S polnim tovarnjakom orožja iz Gotenice so se zgodaj zjutraj vrnili na lokacijo v Birčni vasi pod Gorjanci, raztovorili orožje in vrnili tovarnjak. Prva akcija je bila uspešno končana. Toda šele v nadaljevanju se je Povšetju in Novaku posvetilo. Če sta prvo 'dejanje' vzela še kot avanturo, pa sta se pri drugem podvigu že zavedala nevarnosti zaradi nelegalnosti početja. Zato so v nadaljevanju akcije bolje organizirali. Drugi transport so naslednjega dne shranili v Uršnih selih.³²⁷

322 Intervju Novak, 24. 4. 2009.

323 Intervju Likar, 24. 4. 2009.

324 Intervju Novak, 24. 4. 2009.

325 Intervju Likar, 24. 4. 2009.

326 Intervju Povše, 24. 4. 2009.

327 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Pregled organizacije in razvoja narodne zaščite na Dolenjskem od ilegale do prehoda v formalne enote TO in policije, 24. 3. 1992, Borut Novak.

Tisti, ki so hranili orožje, so odigrali vidno vlogo. Bili so dovolj zanesljivi, da jim je bilo moč zaupati. Bili pa so tudi med redkimi, ki so vedeli za orožje. Lastnik tovornjaka za to ni vedel, vsako jutro je dobil le vrnjen tovornjak, v njem pa kup ogorkov in kakšno prazno pivsko steklenico.³²⁸ Del orožja in eksploziva so nato 12. septembra iz skladišča v Gabrju preselili na novo lokacijo v Težki Vodi.³²⁹ Vsi so seveda delovali v civilu. »Tudi policisti, ki so nas varovali, so bili v civilu. Ko smo se premikali, nas je varoval Beznik s svojo Specialno enoto nekje do Dolenjske, tukaj smo pa sami nadaljevali. Imeli smo nek sistem, ko smo šli po orožje na čisto lokacijo, v bistvu smo pa postavili policijsko patroljo in smo peljali na cesto za Otočec ali pa v Gabrje. Tam nekje na cesti je stala patrolja, ki je vse, kar je šlo za nami, ustavila in popisala.«³³⁰

Orožje, ki je bilo spravljeno na Postaji milice Novo mesto, so tudi razvozili na različne lokacije. Nekaj k Ladu Tekstorju v Mačkovec, k Tekstorju in k Blatniku v Smolenjo vas, k Aldu Šinkovcu v Regrčo vas in k Jožetu Bučarju v Meniško vas. Orožje iz črnomaljske Postaje milice so spravili Janez Golobič iz Sel pri Semiču, Anton Murn iz Maverlena pri Črnomlju in Matija Jakša iz Kota pri Semiču. Za orožje iz Oddelka milice v Dolenjskih Toplicah je poskrbel Jože Bučar iz Meniške vasi, šentjernejsko orožje je šlo k Marjanu Mikcu iz Kotarjeve ulice v Šentjerneju, orožje iz metliške Postaje milice k Antonu Jakljeviču v Grabrovec, s trebanjske pa k Juliju Glavanu v Vino Gorico.³³¹ »Mi smo orožje s Postaje milice Trebnje preselili k upokojenemu miličniku. On je pač to zadevo razumel, sprejel in varoval. Hodili smo tja na obisk, primerno pogosto kot bivši sodelavci, da smo to malo pregledali, malo prečistili, dekonzervirali in v bistvu pripravili za na teren.«³³²

Novaku in Povšetju se je medtem ob kozarcu piva v 'Pendrek baru' porodila nova zamisel. Šlo je za vprašanje zaščite skladišč orožja in družin, ki so hranile orožje.³³³ Tako sta se domislila akcije Ščit, ki je bila »postavljena v naše mobilizacijske dokumente brez vednosti naših predstojnikov«. V njej so organizirali akcijske skupine, ki so varovale lokacije, na katerih so hranili orožje. Zavarovati so morali lokacije in lastnike objektov, ki so hranili orožje pod svojo streho. V Ščitu so bili aktivirani najbolj zaupni posamezniki, ki so bili

328 Budja, Ščit, str. 20–30.

329 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Pregled organizacije in razvoja narodne zaščite na Dolenjskem od ilegale do prehoda v formalne enote TO in policije, 24. 3. 1992, Borut Novak.

330 Intervju Novak, 24. 4. 2009.

331 Budja, Ščit, str. 38.

332 Intervju Smolič, 11. 6. 2009.

333 Budja, Ščit, str. 30.

pripravljeni prek šifer in zvez, ki so jih imeli doma, takoj posredovati z blokado in varovanjem lokacij orožja.³³⁴ Posameznike, ki so doma hranili orožje, so sprva sicer oborožili z ročnimi bombami in avtomatskimi puškami MP-5. Na Postaji milice Novo mesto so Povše, Novak in skladiščnik Boris Murn izmaknili stare, a še vedno uporabne postaje za zvezo. Nastavili so jih na ustrezno frekvenco in razdelili vsem, ki so hranili orožje. Novak in Povše sta nato izdelala sistem alarmiranja, klicnih znakov in šifer. Borut Likar je natančno določil sistem obveščanja. Osrednja zveza je bila dežurna služba na novomeški upravi, vsako lokacijo orožja pa so poimenovali Ščit z določeno številko, npr. Ščit 1, Ščit 2 itd. Tisti, ki bi opazil kar koli sumljivega, bi aktiviral radijsko postajo, dežurnemu na upravi pa sporočil geslo, npr. Ščit 1. Ob takšnem klicu bi dežurni odprl blagajno, vzel iz nje ustrezno ovojnico in ukrepal v skladu z vsebino, koga najprej obvestiti, katere patrulje poslati, kje narediti cestno zaporo itd. Najprej bi bil obveščen eden od četverice Klisarič, Usenik, Novak in Povše, nato še drugi.³³⁵

Po informacijah, da je JLA orožje, pobrano TO, shranila v Vražjem Kamnu pri Črnomlju, so Klisarič, Usenik, Novak in Povše skupaj z Albinom Gutmanom³³⁶ izdelali načrt, kako to orožje dobiti nazaj. Projekt je kmalu pokazal, koliko ljudi je potrebnih za akcijo. Na seznamu zaupnih ljudi je bilo med 30 in 40 posebej izbranih posameznikov, civilnih ljudi in miličnikov, ki bi se oborožili z orožjem, shranjenim v Uršnih selih. Načrt za napad je bil izdelan do zadnje podrobnosti, seznam avtoprevoznikov pa je naredil Povše. Načrt, ki ga sicer niso uresničili, je bil nato spravljen v kuverti v blagajni Postaje milice Novo mesto.³³⁷

JLA je del pobranega orožja spravila tudi v prostore Železniškega gospodarstva na novomeški železniški postaji. Ko je 14. septembra miličnik Janez Bukovec sporočil informacijo o orožju, je v 'Pendrek baru' četverica skovala načrt, kako priti do nenadejane oborožitve. Franci Povše je vzel »služben policijski kombi s prikolico, z mano pa sta bila še Andrej Šušteršič in Rade Klisarič. Kombi smo zapeljali povsem do vrat prostora, v katerem je bilo orožje, za naše zavarovanje pa je po dogovoru s Klisaričem poskrbel Stojan Gorenc, ki je bil takrat zaposlen kot prodajalec v Dolenjkini prodajalni gradbenega materiala na železniški postaji. Tega orožja je bilo kot boga, šli smo ga iskat dvakrat, nalagali pa kot črne živine.« Pretežno so bile pištole, mauserke, zraven pa celo puškomitraljez. Ta

334 Intervju Likar, 24. 4. 2009.

335 Budja, Ščit, str. 31–36.

336 Gutmana je v strukturo vključil Klisarič, ko so bile enote že formirane, skladišča pa pripravljena. Ni mu sicer najbolj zaupal, ker pa je bil visoko v strukturah TO, je predstavljal edino 'nišo', preko katere je bilo mogoče pridobivati orožje. – Prav tam, str. 50.

337 Prav tam, str. 39–40.

pošiljka je bila shranjena v skladišču TO. Kakšna pošiljka je občasno odpotovala v razoroženo Belo krajino. Iz skladišča na Uršnih selih so 15. septembra del orožja in eksploziva v Črnomelj prepeljali Klisarič, Usenik in Novak,³³⁸ del orožja pa so uskladiščili v Metliki pri rezervnem častniku TO, ki je takoj pristal na sodelovanje in orožje skril v svoji hiši.³³⁹

Potem ko se je 'vodstvo' obrambne organizacije sestalo 14. septembra zvečer z republiškim vrhom na Izvršnem svetu na Gregorčičevi v Ljubljani, je vso početje dobilo določene pravne okvirje in legalizacijo. Iz Dolenjske sta se tega sestanka udeležila Rade Klisarič in poveljnik novomeške PEM Boris Okleščen.³⁴⁰ Medtem je Bavčar odstavil načelnika UNZ Novo mesto in za novega načelnika imenoval Boruta Likarja, Likar pa je razrešil nezanesljivega komandirja Postaje milice Novo mesto Urškovića, ki ni vedel za novo strukturo, in na njegovo mesto imenoval Novaka, Povšeta pa za namestnika komandirja »in je bila formalno zadeva in relacija pokrita in ni bilo več strahu«. ³⁴¹ Posamezni miličniki iz Postaje milice Novo mesto so bili septembra med 'nosilci' nove organizacije na Dolenjskem, saj so bili na razpolago v prostem času, doma so pa imeli spravljeno osebno oborožitev (avtomatske puške iz Gotenice) in so sodelovali v vseh akcijah (prevoz orožja, skladiščenje, opazovanje, spremljanje vojaških oseb in enot JLA). To so opravljali brez vednosti nadrejenih, ob tem pa še redno službo.³⁴²

16. septembra je prišlo v zidnici Klisaričevega tasta v Šmarjeti do sestanka. Prišli so Tone Krkovič, s strani NZ pokrajinski koordinator iz Ljubljane Miha Butara, Rade Klisarič in Borut Usenik, s strani milice pa Jože Kolenc in Boris Okleščen; sestanka se niso udeležili Likar, Novak in Povše. Podana je bila informacija o organiziranosti na Dolenjskem in dogovorili so se o medsebojnem sodelovanju enot obeh organizacij, NZ in milice, v novi strukturi. Naslednji dan so šli Klisarič, Usenik, Novak in Povše ponovno v akcijo. Orožje, spravljeno v prostorih novomeškega Železniškega gospodarstva, so prepeljali na novomeško Postajo milice, nato pa v Črešnjice pri Otočcu.³⁴³ V Gabrju pri Miru Kuljaju - v njegovi zidnici se je četverica večkrat dobila na sestanku - pa je 28. septembra prišlo do lažnega alarma, ko se je zaradi rdečega avtomobila Zastava 101 in

338 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Pregled organizacije in razvoja narodne zaščite na Dolenjskem od ilegale do prehoda v formalne enote TO in policije, 24. 3. 1992, Borut Novak.

339 Budja, Ščit, str. 44–45.

340 Prav tam, str. 42–43.

341 Intervju Likar, 24. 4. 2009.

342 Budja, Ščit, str. 41.

343 Prav tam, str. 48–49.

predvsem zaradi razburjenja in strahu aktiviral Ščit. Likar, Gutman, Klisarič, Usenik in Novak so imeli ob deveti uri zvečer sestanek na Postaji milice Novo mesto, ko so morali intervenirati. Zaradi možnosti, da bi orožje odkrili in bi bil najditelj kompromitiran, so le-tega naslednji dan preselili k Jožetu Božiču in Dušanu Sašku v Suhadol.³⁴⁴

Milica je morala zavarovati tudi evidence nabornikov, saj je JLA načrtovala, da jih bo odvzela upravnemu organu za ljudsko obrambo na občini. »Naloga je bila, da se to zavaruje, ker je bila ena od ocen, da Jugoslovanska ljudska armada posega tudi po teh evidencah, kar pomeni, da se veliko lažje mobilizacija izpelje. In smo na različne načine to varovali. /.../ V Novem mestu smo mi izdali klasično varovanje, da smo s policistom zavarovali objekte ali prostore štaba ljudske obrambe, da ne bi do tega odtujevanja prišlo nekontrolirano.«³⁴⁵ Milica je vsekakor odigrala zelo pomembno vlogo v procesu formiranja nove strukture. Podobne aktivnosti pa je izvajala tudi naprej.

UNZ Ljubljana – mesto

Vodja oddelka za stalno dežurstvo UNZ Ljubljana - mesto in poveljnik skupne PEM UNZ Ljubljana - mesto in UNZ Ljubljana - okolica Stane Leskovšek³⁴⁶ je pozorno spremljal vojsko in njene premike že vse od začetka leta 1990, po majskem ukazu o oddaji orožja pa se je njegov nadzor le še okrepil. »Dogovorili smo se za šifre, preverjali od oseb do avtomobilov, koliko oseb je notri, katere osebe so, moški, ženske, tovornjaki, polni ali prazni.« V njegov oddelek je »spadala tudi UNZ Ljubljana - okolica, tako da so se vse informacije iz obeh uprav kanalizirale v mojo službo, kjer se seveda vodi vso ostalo operativno

344 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Pregled organizacije in razvoja narodne zaščite na Dolenjskem od ilegale do prehoda v formalne enote TO in policije, 24. 3. 1992, Borut Novak.

345 Intervju Likar, 24. 4. 2009.

346 Zaradi tega je imel Leskovšek tudi do komandirjev postaj milice UNZ Ljubljana - okolica določen hierarhični odnos. – Intervju Leskovšek, 14. 5. 2009; prim.: Arhiv MNZ, Uprava za priprave na izredna stanja in vojno – MSNZ 1990–1992, Seznam delavcev policije, ki so sodelovali pri ustanavljanju MSNZ (28./8. do 4./10. 1990), Jože Kolenc.

Stane Leskovšek (1954), vodja oddelka za stalno dežurstvo UNZ Ljubljana - mesto in poveljnik PEM UNZ Ljubljana - mesto

delo in selekcionira tista obvestila, ki prihajajo v upravo«. Na ta način je imel stalni vpogled v delovanje obeh uprav.³⁴⁷

Za nastajajočo obrambno organizacijo je Leskovšek izvedel 5. septembra, ko ga je Kolenc poklical na sestanek na RSNZ. Da se je odločil zanj, je bilo odločilno tudi dobro osebno poznanstvo. Leskovšek ni dolgo razmišljal in mu dal pritrdilni odgovor. Kolenc ga je opozoril na strogo konspiracijo, saj da bosta skušala KOS in SDV v glavnem mestu preprečevati aktivnosti po njunih najboljših močeh. Ko sta odhajala z RSNZ, se jima je pridružil tudi Tone Krkovič. S koordinatorjem NZ Miho Butaro in njegovim namestnikom Vojkom Adamičem je bil nato seznanjen v hiši Draga Vrečarja na Jamovi 15.³⁴⁸ Tam je bilo potem še nekaj sestankov. Desetega septembra so že »konkretno govorili o nekih načrtih«, Leskovšek pa je bil seznanjen tudi s strukturo NZ, ti pa z organiziranostjo milice. S strani NZ se je nadaljnjih sestankov udeleževal Miha Butara.³⁴⁹

Z novo strukturo Leskovšek ni seznanil načelnika UNZ Ljubljana Silva Kozlevčarja in v. d. načelnika Inšpektorata milice UNZ Ljubljana Staneta Ciglariča.³⁵⁰ Ravnal se je po Kolenčevih navodilih in deloval v strogi tajnosti. Njegove aktivnosti so potekale ob rednem delovnem času, predvsem ponoči je »tekal naokoli, da sem se sam prepričal, kaj se na terenu dogaja«. Ciglarič je bil sicer »noč in dan v službi, tako kot jaz, in sva se včasih ob dveh ali treh dobila pred upravo ali kje na terenu. In me je ob eni priliki vprašal, kaj pa delaš ti ponoči. Vedel je, da se nekaj dogaja, ravno tako Silvo Kozlevčar kot načelnik uprave. Ob priliki sem mu rekel: 'Veste kaj, tovariš načelnik, bolje bo, da ne veste, vsaj zdaj ne, kaj se dogaja, boste pa slej ko prej izvedeli.'«³⁵¹

347 Intervju Leskovšek, 14. 5. 2009.

348 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Ustanavljanje Narodne zaščite in aktivnosti policije v obdobju od 05. 09. 1990 do 26. 10. 1990, 23. 3. 1992, Stane Leskovšek.

349 Intervju Leskovšek, 14. 5. 2009; za TO v MSNZ prim.: Mikulič, Uporniki z razlogom, str. 62–70.

350 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Ustanavljanje Narodne zaščite in aktivnosti policije v obdobju od 05. 09. 1990 do 26. 10. 1990, 23. 3. 1992, Stane Leskovšek.

351 Intervju Leskovšek, 14. 5. 2009.

Sodelovanje med milico in NZ je bilo v Ljubljani dobro. Leskovšek je usklajeval zadeve z Miho Butaro. Posebej pozorna sta morala biti zaradi poostrelega nadzora SDV. Ko sta bila 14. septembra dogovorjena na sestanku v bifeju Maksimarket, je bil tam že delavec SDV, ki ju je spremljal in opazoval. Da bi se mu izognila, je Butara Leskovška počakal na parkirišču, na sestanek pa sta odšla v drug lokal. Nadzor je bil poostren. Prek službenih telefonov se ni bilo mogoče pogovarjati, Leskovšku pa večkrat ni deloval tudi domači telefon.³⁵² V takih razmerah se je Leskovšek povezal z drugimi koordinatorji s strani milice. Istega dne se je dobil z Bojanom Lunežnikom iz UNZ Maribor v zvezi s transporti orožja, zvečer pa je dobil na sestanku na Izvršnem svetu potrditev, da za novo formacijo stoji republiški vrh.³⁵³

Leskovšek je v obrambno organizacijo vključil sprva svojega namestnika Staneta Plohla. »Dejansko sva delala z roko v roki, večino obremenitev sem sicer sam prevzel, ker sem ljudi že od prej poznal in je ta osebni odnos drugačen. /.../ Tudi njega so kolegi iz NZ dobro sprejeli, tako da je bilo vseeno, ali je dal informacijo meni ali njemu, midva sva se dobila, predebatirala in zadevo tudi speljala.«³⁵⁴ Komandirje postaj milice je z zadevo seznanil med 22. in 24. septembrom. Uvodni sestanki so bili na postajah, razen na Viču, kjer je bil sestanek v gostilni Katrca. Komandirji Branko Slak iz Postaje milice Moste, Boris Celar iz Postaje milice Bežigrad, Hinko Veinhandl iz Postaje milice Šiška, Marko Jakopin iz Postaje milice Vič in Andrej Torkar iz Postaje milice Center so se nemudoma priključili.³⁵⁵ Tudi sodelovanje z NZ je bilo izjemno dobro. Na Viču je bil organizator Edmond Šarani, v Šiški je bila povezava z Borutom Zajcem odlična, z Veinhandlom sta »bila nenehno na zvezi, od premeščanja dokumentacije, oborožitve, tehnike, na različnih lokacijah sta se dobivala, tudi ponoči na Postaji milice v Šiški«. Za Bežigradom so sodelovali z Jankom Cerarjem. Janez Oven, civilist, je bil odgovoren za svojo bazo, lovsko kočo nad Polhovim Gradcem. Z njim se je Leskovšek osebno dobro poznal. Stvari je imel Leskovšek tako urejene.³⁵⁶ 26. septembra so bili seznanjeni tudi namestniki komandirjev. Leskovšek je poskrbel, da je mreža delovala konspirativno in da se

352 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Ustanavljanje Narodne zaščite in aktivnosti policije v obdobju od 05. 09. 1990 do 26. 10. 1990, 23. 3. 1992, Stane Leskovšek.

353 Intervju Leskovšek, 14. 5. 2009.

354 Prav tam.

355 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Ustanavljanje Narodne zaščite in aktivnosti policije v obdobju od 05. 09. 1990 do 26. 10. 1990, 23. 3. 1992, Stane Leskovšek.

356 Intervju Leskovšek, 14. 5. 2009.

med seboj ni poznala. Sam je sodeloval z obveščevalcema Marinom Medeotom in Milošem Šoncem, ki jima sicer ni hotel razkriti vseh zaupnih podatkov.³⁵⁷

Ko je Torkar vzpostavil zvezo s koordinatorjem s strani NZ Luko Levičnikom, sta sodelovala pri določenih akcijah. Sam je sodeloval le pri nekaterih bolj konspirativnih varovanjih sestankov pokrajinskih oziroma republiških predstavnikov. Določene zadeve je prenesel na namestnika Jožeta Zorka. Torkar je bil potem vedno na razpolago. »Delali smo v okviru rednega delovnega časa in tudi v prostem času.« Ko ga je Levičnik poklical po telefonu in rekel, da se dobita v nekem lokalu, je to pomenilo, »da ne v tem lokalu, ampak čisto v enem tretjem«. Levičnik je bil glavna Torkarjeva vez pri dodeljevanju nalog in usmeritev. Miličniki na Postaji milice Center niso vedeli, kakšne naloge opravljajo, ko je Torkar poslal patroljo na opazovanje ali na katero koli drugo nalogo. Prav tako pa praviloma tudi sam ni vedel, kje se je nahajalo določeno orožje oziroma kje je bila konkretna lokacija shranjenega orožja. Nekaj lokacij je kljub temu poznal. »Na Kresiji je bilo v bunkerju nekaj dolgocevnih pušk.« Orožje so sicer prevažali v civilnih vozilih.³⁵⁸

Zaradi postojanke KOS-a na Prulah je bilo 'ilegalno' delo milice v centru Ljubljane težje. Zato so morali biti zelo zviti, da so jim zamešali sledi. Tudi zato je komandir zaupal najbolj preverjenim. Selekcija je potekala tudi po ključu normalnih nalog milice. Milica je bila tedaj pripravljena na vse. Vse postaje so imele pripravljen obrambni in varnostni načrt. »Za GINO smo jih malo prilagodili, kasneje pa smo jih tudi predruščali. /.../ Jaz sem naredil tudi načrt evakuacije ljudi in arhiva, za katerega sem vedel jaz in moj namestnik, če se slučajno meni kaj zgodi.«³⁵⁹

Ker je bilo v vrstah milice tudi precej zaposlenih iz drugih republik, je bilo treba te ljudi preveriti in ugotoviti, ali jim je sploh mogoče zaupati v času, ko je bila konspiracija na prvem mestu. Torkar z njimi tako rekoč ni imel nobenih problemov. »Res je, da v špico nisem dajal teh ljudi, res je, da jih nisem postavljaj v prvo bojno fronto, da bi bili nenehno v patroljah. Opravljali so svoja dela, kot so jih opravljali prej, in nisem imel nobenega problema.«³⁶⁰

Tudi v Šiški je bil nadzor vojaških struktur vseskozi navzoč. Večkrat je prišel na postajo vojaški obveščevalec, »ki nas je opazoval pri delu, da je vedel, kaj vse

357 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Ustanavljanje Narodne zaščite in aktivnosti policije v obdobju od 05. 09. 1990 do 26. 10. 1990, 23. 3. 1992, Stane Leskovšek.

358 Intervju Torkar, 19. 6. 2009.

359 Prav tam.

360 Prav tam.

se dogaja na policijski postaji. Šel je kar v eno sobo in rekel, da se je izgubil. Hotel pa je videti, kaj se dogaja. To je bilo tipično in to ni bilo samo enkrat.« V Šiški je bil v novo strukturo vključen od začetka samo komandir Veinhandl, njegovega namestnika Bojana Arha pa so vključili šele takrat, ko so se začele dodeljevati naloge.³⁶¹

»Prva naloga, ki smo jo dobili, je bila najti človeka, ki je sposoben zagotoviti dovolilnice za legalen prevoz orožja za Specialno enoto.« Arhov dober prijatelj je bil Zdenko Pavček, generalni direktor podjetja Viator&Vektor. Poklical ga je, in ko sta se dobila, mu je povedal, da potrebuje tovornjak za prevoz tajnega blaga. Pavček je bil takoj za stvar. Tako je Arh pridobil civilno vozilo, s katerim so potem prevažali orožje in strelivo. Pavčkova tajnica je dala v kuverto dovolilnice. Komunikacija z Arhom je potekala prek gesel. Šofer je kuverto prinesel na postajo milice, kamion pa pustil parkiran na Celovški cesti pri Slovenija avtu. »Drugi dan sem jaz po geslu klical Goršeta ali Beznika in sem povedal, da so ključi v avtu, dovolilnica je v spodnjem predalu. In tako se je prevažalo orožje dnevno, tedensko, mesečno.« Arh se s specialci, ki so opravljali prevoze, ni srečeval. Pripadnik Specialne enote je po opravljeni nalogi pripeljal tovornjak in »pustil ključe noter, jaz sem prišel, vzel dovolilnico, zaprl vrata in dežurnemu samo rekel, naj gleda tisti kamion, ker je nekam čudno parkiran«. Miličnikom je moral večkrat 'natveziti', da gre pač za naključno vozilo, ki je parkirano pred postajo milice, seveda pa je moral biti dovolj previden, da ni miličnik preveč 'vohljajl' okrog vozila. Druga naloga je bila pokrivanje vojašnice v Šentvidu. Občina Šiška je imela sicer dobre odnose z vojsko. V vojašnici je celo zgradila igrišče za tenis. Ker so morali pokrivati KOS-ovce, ki so bili v vojašnici, in nadzorovati premike vojaške milice, so v vojašnici igrali tenis. »Hodil je komandir Veinhandl in so se tudi izmenjevali, zato da je bil vedno ta kontakt pokrivanja kasarne, kaj se je tam dogajalo.«³⁶²

Vojska ni imela na razpolago veliko manevrskega prostora, saj je milica nenehno spremljala početje njenih struktur. »Mi smo imeli vseskozi spremljanje kasarn. Od začetka je bil to samo določen objekt, potem pa so vse patrolje sporočale tudi premike vozil, seveda s šiframi, koliko vozil je šlo v tisti koloni in kdo jih vodi, kdo je šel iz kasarne, kakšen višji oficir, praktično vse premike smo spremljali.« PEM je bila v tem kontekstu dnevno aktivirana. Njeni pripadniki so se z 'maricami' vozili naokoli in poročali o zadevah, niso pa vedeli, da delajo za

³⁶¹ Intervju Arh, 19. 6. 2009.

³⁶² Prav tam.

novo strukturo. »V začetku je bila to čista konspiracija, tako da je praktično na policijski postaji vedel komandir, namestnik, potem pa je bilo skoraj že konec.«³⁶³

Komunikacija med Veinhandlom in Arhom je bila dobra. Oba sta vedela, kaj počneta, ostalim miličnikom pa sta dajala naloge, ki so jih opravili, niso pa vedeli, da ne spadajo v okvir njihovega rednega dela. Toda tudi Arh je tik po tem, ko ga je komandir seznanil z aktivnostmi, še čudno gledal, ko je dobil eno izmed nalog. Potem ko mu je povedal, da za tem stojita Gorše in Beznik s specialci in da gre za vračilo tovornjaka, je nalogo mirno opravil. Lokacijo orožja je imela milica v Šiški »v mizarski delavnici mizarstva Dobnikar, ker je naredil novo mizarško delavnico, v stari je delal mizarške stvari, v novi smo imeli pa mi spravljeno orožje«.³⁶⁴

Na Viču ni bilo večjih vojaških objektov, kljub temu pa je bila vojska vseskozi navzoča. Ker sta bila občinski štab TO in Postaja milice v isti stavbi, je bilo sodelovanje med nastajajočo NZ in milico toliko lažje, nadzor nad vojsko pa okrepljen. Na postaji je bil samo komandir Jakopin seznanjen z novo organizacijo. Ostali miličniki so opravljali svoje delo, včasih tudi ves dan, bili so uniformirani, s samo organizacijo pa niso bili seznanjeni. Akcije, ki so izhajale iz nje, so opravili tisti, ki jim je komandir zaupal, redne naloge pa ostali del miličnikov. »Veliko smo se lahko izgovorili na te redne policijske naloge. /.../ Od začetka smo spremljali premike vojaške policije, vojske in sporočali te podatke kontaktni osebi.«³⁶⁵

Na UNZ Ljubljana je Leskovšek tako pokril lokalni nivo. Z aktivnostmi na najnižjem nivoju ni bil seznanjen, sicer pa tudi ni bilo smiselno, da bi vedel za vsako lokacijo. Delo je teklo po sistemu trojk, vsak koordinator je načelno seznanil kolega pod sabo, skupaj pa še enega, ki je peljal zadevo naprej. Vsak dan so si akterji spreminjali imena. »Če je kdo poklical, se jaz nikoli nisem na domači telefon javil, vedno se je žena oglasila in je povedala, da kliče Franci. Nikoli ni povedala, ali sem doma, ali nisem doma. Treba je bilo inštruirati tudi domače, da so vsi tako naredili. In ko je povedala Franci, sem moral na šifrant pogledati, kdo je danes Franci in od kje kliče. To so bili ti sistemi in ti pozivniki so bili odlična zadeva.«³⁶⁶

Milica je morala budno spremljati takratno dogajanje. »Takrat je bila najbolj na udaru elektrika, transporti, ceste, posebej še železnica. /.../ Bilo je ogromno

363 Prav tam.

364 Prav tam.

365 Intervju Jakopin, 19. 6. 2009.

366 Intervju Leskovšek, 14. 5. 2009.

aktivnosti in usklajevanj, na kak način to varovati.« Zaradi dobrega predhodnega sodelovanja s TO je bila tudi milica usposobljena za uporabo pridobljenega orožja. »Nekajkrat smo bili na usposabljanju na našem strelišču na Dobrovi, tako da sem se tam tudi praktično naučil streljati z armbrustom in tam smo že preizkušali prvi kontigent, ki je prišel za Teritorialno obrambo. Potem smo tudi v Posebno enoto dobili oborožitev za en oddelek. /.../ Mi smo to nekako kompenzirali, jaz sem njim dal plinske razpršilce.«³⁶⁷ Na podlagi plodnega sodelovanja med NZ in milico se je v Ljubljani razvila trdna organizacija, za katero pa je vedel ozek krog posameznikov.

UNZ Ljubljana je imela, ob vednosti Staneta Leskovška, del oborožitve spravljen »v skladišču Zastava avta in je bilo najlažje tam spraviti, ker je veliko oficirjev hodilo tja tudi poslovno. Ta kolega, ki sem ga angažiral, je bil direktor tega podjetja in sva se poznala, ko sem bil še na Viču komandir. /.../ Dal mi je prostore, ključ in ga ni zanimalo nič več. Vendar v prvih predstavitvah orožja, ker nisem poznal sistema v zvezi varovanja, sem ga poklical, tako da je prišel in odstranil varnostnike in smo mi pripeljali in razložili. Vozili smo se s civilnimi vozili, v dveh primerih je bil naš 'pozadinec' v uniformi, tako da smo se potem zmenili, da vse teče v civilu, tako da ni bilo moteče tudi za druge.«³⁶⁸ Ko je poveljnik TO RS Ivan Hočevar prepovedal odvzemanje orožja iz vojašnic, nekateri za ta ukaz v vojašnicah niso vedeli. Tako je bilo možno odpeljati nekaj orožja tudi v tovornjakih. Leskovšek je v dveh primerih zagotovil tovornjake in spremstvo. Na težavo so naleteli pri izvozu orožja iz vojašnice Moste, ko je bil pri komandantu vojašnice na obisku predsednik SO Moste. Ko je varnostni oficir ugotovil, da je na tovornjaku naloženo orožje, so ga morali vrniti v skladišče.³⁶⁹ Kljub temu je milica odpeljala del orožja iz skladišč na nove lokacije in ga tudi ustrezno zavarovala. S podobnimi aktivnostmi pa je nadaljevala tudi kasneje.

367 Prav tam.

368 Prav tam.

369 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Ustanavljanje Narodne zaščite in aktivnosti policije v obdobju od 05. 09. 1990 do 26. 10. 1990, 23. 3. 1992, Stane Leskovšek.

UNZ Ljubljana – okolica

Inšpektor za posebne naloge na Inšpektoratu milice UNZ Ljubljana - okolica in pomočnik poveljnika skupne PEM UNZ Ljubljana - mesto in UNZ Ljubljana - okolica je bil Konrad Krašek. V območje UNZ so spadale občine Logatec, Vrhnika, Grosuplje, Litija, Domžale, Kamnik, Ribnica in Kočevje, bilo je dokaj veliko in je segalo vse do meje s Hrvaško. Kolenc je v začetku septembra, najverjetneje 5. septembra, ko je vključil Staneta Leskovška iz UNZ Ljubljana,³⁷⁰ poklical tudi Kraška. »Verjetno me je izbral po ključu, ker me je poznal, istočasno pa sem bil pomočnik poveljnika v Posebni enoti milice, ki je bila skupna za mesto in okolico.« Ko mu je predstavil zadevo, ga je vprašal, ali je pripravljen sodelovati. »Sam sem na to pristal, malo sem sicer kolebal, ker nisem vedel, ali je res ali ne, ampak v to me je skozi samo izvajanje prepričal in povedal mi je tiste osnovne parametre zadeve. Delamo v strogi konspirativnosti, vsak ve samo tisto, kar mu je treba, da se organiziramo na regijskem in potem na lokalnem nivoju in potem samostojno peljemo razne akcije, ne da nam kdor koli kar koli ukazuje, v primeru potrebe pa se povezujemo.« Krašek se je srečal s koordinatorjem s strani NZ Elom Rijavcem v nekem stanovanju v Šiški. »Tam smo si te osnovne informacije izmenjali, kako bomo delovali, kakšen bo način delovanja, in sva se dogovorila, da greva v naslednjih dneh po vseh policijskih postajah in tam vzpostaviva štabe na lokalnem nivoju. Jaz sem si izbral predstavnike iz vodstev policijskih postaj, nekje komandirje, kjer komandirjem nisem zaupal, je bil to nekdo drug. V formalni strukturi policije o tem ni vedel nihče ničesar. /.../ Potem sva v nekaj dneh šla naokoli in smo se dobivali bodisi po stanovanjih bodisi na policijskih postajah ali v kakih drugih prostorih, celo na občinskem sekretariatu za ljudsko obrambo. Tam smo vzpostavili kontakte s predstavniki milice in s predstavniki iz vrst Teritorialne obrambe.«

Za namestnika si je Krašek izbral Srečka Prcača, inšpektorja za posebno in splošno telesno vzgojo na Inšpektoratu milice UNZ Ljubljana - okolica in pripadnika PEM, ker mu je zaupal. »Vsake toliko časa sem ga seznanil, predvsem

³⁷⁰ Prim.: Intervju Leskovšek, 14. 5. 2009.

Konrad Krašek (1958), inšpektor za posebne naloge na Inšpektoratu milice UNZ Ljubljana – okolica in poveljnik PEM UNZ Ljubljana – okolica

zaradi tega, če bi mene zajeli, da bi lahko namesto mene nekdo drug zadevo peljal naprej.«³⁷¹ Prcač se je nato pogovarjal z Bojanom Končanom s strani NZ o načrtih in lokacijah, na katerih bi se lahko dobivali. Ena izmed teh lokacij je bila tudi njegovo stanovanje v Litiji. Odnos z NZ je bil pravzaprav odvisen od tistih, ki so povezali obe strukturi. »NZ je v bistvu po svoji liniji zadevo peljala, milica po svoji, ampak koordinacija je bila potem na teh regionalnih in občinskih štabih.«³⁷²

Krašek je v nadaljevanju vključil komandirje postaj milice. Slavko Majerič je bil komandir Postaje milice Ribnica. Konec septembra so imeli na občini sestanek, na katerega je prišel tudi Krašek, ki je z novo organizacijo obvestil vodstvo postaje. Sestanka so se poleg Kraška in Majeriča udeležili še Rijavec, župan Franc Mihelič, načelnik OLO Jože Polovič, referent na OLO Anton Joras in načelnik oddelka za gospodarstvo in proračun občine Ribnica Peter Levstek. Govorili so o razpršitvi orožja iz štaba TO na druge lokacije. Krašek je Majeriču prikazal novo strukturo v tem smislu, »da pač gre tukaj za ustanavljanje neke nove oborožene formacije oziroma vojske in za zbiranje orožja. /.../ V glavnem mi je že dal iztočnice, kakšne so moje naloge, potem pa tudi sodelovanje z Narodno zaščito, predvsem pomoč pri raznih prevažanjih in distribuciji orožja.« Naročil mu je tudi opazovanje vojaških objektov, premikov vojaških kolon ipd. V Ribnici so sicer že predhodno dobro sodelovali s TO.³⁷³

Orožje so po sestanku odpeljali v podjetje Inles v Sodražico s tovornjakom KZ Ribnica. Prevoz je zavarovala patrolja milice, v kateri sta bila Roman Kotar in Janez Nosan. Pri natovarjanju in raztovarjanju so sodelovali miličniki Janez Vidic, Andrej Pelc in Jože Rovnan (navzoča sta bila še Polovič in Joras). Čez en

371 Intervju Krašek, 14. 5. 2009; za TO v MSNZ prim.: Mikulič, Uporniki z razlogom, str. 80–84.

372 Intervju Prcač, 14. 5. 2009; Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Aktivnosti milice pri organiziranju in delovanju »Narodne zaščite« na območju UNZ Lj. okolica, 22. 3. 1992, Konrad Krašek.

373 Intervju Majerič, 18. 6. 2009; Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Delovanje Narodne zaščite in policije v predvojnem času, Slavko Majerič.

teden je bilo orožje odpeljano v Loški Potok k Janezu Bambiču, tajniku KS Loški Potok. Pri nakladanju in razkladanju so sodelovale iste osebe.³⁷⁴ Nekaj orožja so v Ribnico prepeljali tudi iz skladišča TO v Kamniku.³⁷⁵

Mirko Ješelnik je bil komandir Postaje milice Kočevje. Nekatere naloge so na Kočevskem izvajali že pred jesenjo po ustnem naročilu Krkoviča ali nadrejenih iz milice. »Mi smo dajali ljudi za spremstvo in jaz niti nisem vedel, zakaj je to potrebno. Ko je bilo to prvič, je rekel Krkovič, da potrebuje pač neko spremstvo do gostilne Rojc, to je tam proti Dvoru. To je bilo nekoliko neobičajno, da policija daje spremstvo predstavnikom SLO, tako da sem najprej povprašal nadrejene, in ko sem dobil zeleno luč, sem pač odredil.«³⁷⁶

Septembra sta prišla do Ješelnika Krašek in Rijavec. Sestanek je bil v njegovi pisarni. S strani NZ so se ga udeležili Darko Čop in še dva pripadnika, s strani OLO Kočevje pa načelnik Franci Volf. »Rijavec je predstavil trenutno stanje in vlogo NZ in milice. Potem je Krašek nadaljeval, da sem tudi jaz izbran med to ožjo skupino organizatorjev. Takoj na začetku je bilo rečeno, da je to dejansko v strogi tajnosti. Mi eden za drugega nismo vedeli, kdo je v tej organizaciji, tudi zanj nisem vedel, da je v tej organizaciji, kaj šele na višjem nivoju.«³⁷⁷

Po sestanku s Kraškom je Ješelnik dobil določene naloge in zadolžitve. V začetni fazi je bilo delo osredotočeno predvsem na zbiranje podatkov, potem pa so imeli redna srečanja s predstavniki občine. »Tam je bil predsednik občine Petrovič, ki je bil zelo dejaven na tem področju, tudi Krkovič je bil enkrat prisoten, drugače pa sem jaz največ sodeloval s Čopom, ki je bil na občinskem nivoju zadolžen za organizatorja. Sodelovanje je korektno in dobro potekalo.« V nadaljevanju je organiziral razmestitev orožja na različne lokacije in varovanje evidenc nabornikov. Ješelnik ni o tem nikogar obveščal, svojim miličnikom je dajal naloge, ki so jih samo izvajali, niso pa vedeli, da gre za aktivnosti v zvezi z novo strukturo, ki je tako ali tako niso poznali. »Pri disperziji, ki smo jo izvajali na postaji, smo razvozili orožje po lokacijah, ampak jaz si seznama nisem nikamor pisal. Imel sem pet lokacij, ampak sem si jih moral zapomniti, da je bilo bolj varno.« Toda tudi Ješelnik ni povsem z mirno vestjo opravljal novih zadolžitev.

374 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Delovanje Narodne zaščite in policije v predvojnem času, Slavko Majerič.

375 Prav tam, Aktivnosti milice pri organiziranju in delovanju »Narodne zaščite« na območju UNZ Lj. okolica, 22. 3. 1992, Konrad Krašek.

376 Intervju Ješelnik, 18. 6. 2009.

377 Prav tam; Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Aktivnost policijske postaje v času delovanja Narodne zaščite, 21. 3. 1992, Mirko Ješelnik.

Na začetku ga je obhajal določen dvom, ali je zadeva nevarna, ali krši predpisane zakone. »To je pomenilo delati mimo uradne strukture v policiji.«³⁷⁸

Zdravko Godnjavec je bil namestnik komandirja Postaje milice Logatec, ker pa je bil komandir na bolniški, je v bistvu opravljal naloge komandirja. Tudi njega je poklical Krašek in mu rekel, »da imamo tajni sestanek na eni lokaciji, kjer ne bomo na očeh in da naj to organiziram jaz.« Sestanek so imeli v posebni sobi penziona Krpan v Logatcu, ki je bila redko zasedena. Na tem sestanku so bili prisotni še načelnik OLO Niko Glavatovič in Elo Rijavec. Ker je Godnjavec Rijavca dobro poznal, ga je celo vprašal, ali Kučan ve za te zadeve. Rijavec mu je odgovoril le, da je vse pripravljeno, da to ni noben državni udar in da bo slej ko prej prišlo do nove države. Rekel je še, da bodo dobili naloge in da naj bodo »previdni, ker je KOS na območju Vrhnik in Logatca močan.«³⁷⁹

Godnjavec se je nekaj dni kasneje udeležil sestanka na UNZ Ljubljana - okolica. Krašek ga je poslal k načelniku Inšpektorata milice Marjanu Starcu, ki mu je dal konkretne naloge za njegovo območje. Godnjavec je tako naredil podatke o komandantih vseh treh vojašnic JLA in njihovih namestnikih in ga predal Starcu.³⁸⁰ Čez nekaj dni ga je Starc poklical in mu rekel, naj sestavi še popolnejši seznam, »kakšen avto ima, kdaj hodi iz službe, ker moramo pripraviti vse za možno prijetje teh ljudi«. To je bila prva Godnjavčeva naloga v novi strukturi. Poleg tega je moral obnoviti varnostne in obrambne načrte, narediti načrte premika na rezervne lokacije, načrte obrambe postaje milice, načrte blokad, zavarovati orožje TO in najti lokacije za razpršitev orožja. Krašek in Starc sta bila glede konspiracije zelo ostra. »Ne smeš povedati niti svojemu namestniku, ne smeš povedati vodji podcentra Službe državne varnosti, ne smeš povedati ženi.« Godnjavec je na delovnem sestanku rekel miličnikom, da je obremenjen z nekim delom, ki je tajno, in da naj kličejo pomočnika ali namestnika, njega pa res samo za nujne zadeve. Pri tem sta mu bila v veliko pomoč Ivan Škulj in Zdenko Leskovec iz SDV Vrhnika.³⁸¹

Večina sodelujočih je imela zaradi svojih pogostih odhodov od doma probleme s svojimi ženami. Majeričeva je mislila, da jo vara, iste probleme pa je imel tudi Godnjavec. »Meni je rekla, kaj imam za hoditi od doma ob enajstih

378 Intervju Ješelnik, 18. 6. 2009.

379 Intervju Godnjavec, 18. 6. 2009.

380 Protiletalski kasarni sta bili na Raskovcu in v Logatcu, na Vrhniku pa prva tankovska brigada. – Prav tam.

381 Prav tam; Arhiv MNZ, Popis aktov v Policiji med vojno – MSNZ, Aktivnosti PP Logatec v obdobju pred agresijo na RS, 22. 3. 1992, Zdravko Godnjavec.

zvečer, sem rekel, da imam neko delo. Pa ne me zafrkavat, saj si v civilu. In potem sem prišel ob treh zjutraj domov. /.../ Pač smo morali to narediti.«³⁸²

Ivan Hvala je bil namestnik komandirja Postaje milice Vrhnika. Potem ko se je na Vrhniku sestal s Kraškom, navzoči so bili še načelnik OLO Tone Jesenko, Jože Prvinšek in Janez Čerin iz vrst NZ,³⁸³ in komandirju Radoljubu Milosavljeviću povedal, da »delam neke zadeve, ki so zaenkrat še skrivnostne, tajne, in da naj me ne sprašuje, kam hodim in kaj delam«, so šli k Elu Rijavcu domov na Mirke. Tam so že bili s strani TO koordinatorji nastajajoče NZ. Rijavec je razložil zadevo. Na sestanku so govorili o prenosih orožja in o evidencah nabornikov, ki so bile na postajah milice. Komandir je v nadaljevanju Hvalo gledal postrani, ko je bil zaradi novih aktivnosti pogosto na terenu. Zato mu je Hvala kljub strogi konspiraciji razložil zadevo.³⁸⁴ Na Vrhniku je bilo orožje skladiščeno tudi pri Rijavcu doma v kletnih prostorih.³⁸⁵

Janez Rozman je bil namestnik komandirja Postaje milice Domžale. V obrambno strukturo je bil vpet po naključju, ker si je komandir Bojan Matevžič zlomil nogo in je Rozman vodil postajo milice. Krašek ga je poklical, dobili pa so se kar na cesti. Krašek je prišel z belim golfom, Rozman je prisedel v avto, Krašek pa je odpeljal naprej. Med vožnjo mu je predstavil Rijavca. Nato mu je povedal, da gre za zelo resno zadevo, da se pripravljajo določene stvari okrog organiziranja oborožene komponente za obrambo Slovenije. Opozoril ga je na visoko konspirativnost, da pač ne sme nikomur ničesar povedati. Potem mu je razložil, kdo je vključen na ostalih postajah in kdo je vpet v NZ s strani TO. Pokrajinski koordinator je bil Bojan Končan, na nivoju občine pa Dominik Grmek. Rozman ni niti za trenutek okleval, ampak takoj privolil, da bo sodeloval pri skrivnih dejavnostih.³⁸⁶

Rozman se je kasneje v Domžalah dobival s Končanom in Grmekom, nekajkrat pa je bil zraven načelnik OLO Domžale Bogdan Zupan. Ključna zadeva je bila kadrovska postavitev, preveriti so morali, s kakšnimi enotami kdo razpolaga, potem oborožitev in drugo materialno-tehnično opremo. Ažurirati so morali tudi varnostne in obrambne načrte. Rozman je prevzel varovanje pomembnih objektov v občini, dogovorili so se za način mobilizacije, razpršitev

382 Intervju Godnjavec, 18. 6. 2009.

383 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Koordinacija dela me TO, OLO in policijo od septembra 1990 do oktobra 1991, 21. 3. 1992, Ivan Hvala.

384 Intervju Hvala, 18. 6. 2009; Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Koordinacija dela med TO, OLO in policijo od septembra 1990 do oktobra 1991, 21. 3. 1992, Ivan Hvala.

385 Intervju Krašek, 14. 5. 2009.

386 Intervju Rozman, 18. 6. 2009.

orožja iz skladišč TO ter za varovanje evidenc nabornikov, ki so bile na postaji. Koordinacijo so imeli tudi s Postajo milice Kamnik. Še predhodno so morali zbrati podatke o morebitnih premikih jugoslovanske vojske, od premikov enot do premikov opreme. Vse zadeve so morali uskladiti z NZ. Orožje za aktivni in rezervni sestav je bilo shranjeno v skladišču na upravi, dostop pa je bil omejen, varovan s ključi in šiframi. V načrtu je bila tudi razpršitev orožja milice na tajne lokacije v primeru nevarnosti in ogroženosti.³⁸⁷

Večino nalog je Rozman dobival od Kraška. Za novo strukturo je znotraj milice v Domžalah vedel le on. Ker je bila milica odlično organizirana, Rozman pa je vzpostavil učinkovit sistem, ni nikomur posebej razlagal, da delajo nekaj novega. Tudi doma ni povedal, zakaj je prinesel večjo količino orožja. »Pazil sem, da otroci niso prišli do tega. Jaz sem spal z orožjem, s pištolo. /.../ To je bilo naporno tudi za družino, ki ni vedela. Žena ni vedela, otroci tudi ne, sicer so bili še majhni in so hodili še v šolo, ampak kljub temu nihče pravzaprav ni smel vedeti, kaj jaz počnem. /.../ Žena ni nikoli posebej spraševala, zakaj grem, vedno pa sem ji nekaj 'naložil'.«³⁸⁸

Hedviko Višnikar je bil namestnik komandirja na Postaji milice Litija. Z novo strukturo je bil seznanjen, potem ko mu je Krašek po telefonu naročil, da mora priti na sestanek v Litijo. Ko so se zvečer dobili, sta bila tam poleg Kraška še Radovan Petje in s strani NZ Rihard Urbanc. Krašek je razložil položaj, povedal, da se že izvajajo določene aktivnosti, predstavil naloge in zapovedal strogo konspiracijo.³⁸⁹

Edina Višnikarjeva zveza je bil Krašek. »Navadno je komandir odgovarjal načelniku, tukaj pa je bilo rečeno, da gre mimo, ampak pač taka je bila situacija in zaradi konspirativnosti se je tudi vedelo, da je vsa ta komunikacija potekala preko šiferjev, ki so bili na postajah.« Orožje, ki so ga v Litiji sicer oddali JLA, so pod pretvezo načrtnega usposabljanja pridobili nazaj iz skladišča. Skupaj so nato iskali lokacije za hrambo tega orožja.³⁹⁰

Roman Klopčič je bil komandir Postaje milice Grosuplje, v njeni sestavi sta bila še Oddelek v Ivančni Gorici in Oddelek v Dobropolju. V obrambno strukturo ga je vključil Krašek. »Takrat so bile aktualne zadeve okrog predaje in odvzema orožja, procesi osamosvajanja, zaostrovanje razmer in v teh osnovnih napotkih

387 Prav tam; Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Ustanavljanje Narodne zaščite – poročilo, Janez Rozman.

388 Intervju Rozman, 18. 6. 2009.

389 Intervju Višnikar, 9. 9. 2009; Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Aktivnosti Narodne zaščite leta 1990 na območju občine Litija, Hedviko Višnikar.

390 Intervju Višnikar, 9. 9. 2009.

smo vedno imeli pred očmi zakonito delo, varovanje življenja ljudi in njihovega premoženja, varovanje in preprečevanje kaznivih dejanj, vzpostavljanje javnega reda in miru, urejanje prometa na cestah. V okviru teh zakonskih normativov, ki so bili takrat, so se morali izvajati vsi naši ukrepi, seveda pa so bili usmerjeni v te procese osamosvajanja, zato sem kot komandir svojim sodelavcem, namestnik je bil takrat Milan Stojakovič, pomočnik je bil Jože Tkalčič, komandir v Ivančni Gorici je bil Peterka in v Dobropolju Horvat, /.../ povedal, da se določene zadeve dogajajo, da bo potrebno določene zadeve speljati, nisem pa jim povedal konkretno.« Na območju Grosuplja sta bila velika vojašnica in veliko skladišče orožja. Milica je tako zaradi varnosti morala nadzirati vojaške objekte, preprečevati provokacije in nadzirati kontrolo vstopa in izstopa iz vojašnice (kaj se je peljalo v vojašnico, kdaj so oficirji hodili v službo, katera vozila so imeli). Ker je bila tam tudi logistična baza, je bil narejen načrt za blokado dostopa, elektrike in vode v primeru zaostritve. Nekaj oficirjev je živelo v Grosuplju, tako da so operativno pokrivali tudi njihovo ravnanje, obiske in stike. Poleg tega so morali v Grosuplju varovati republiškega sekretarja za ljudsko obrambo Janeza Janšo.³⁹¹

Na prvem sestanku v Grosuplju so bili nato navzoči Krašek, Rijavec, Vinko Blatnik, s strani NZ Janez Lesjak, predsednik IS Grosuplje in Klopčič.³⁹² Klopčič je imel s TO že predhodno zelo dobre odnose. NZ in milica sta imeli usklajene načrte varovanja vitalnih objektov in načrte za primer vpada JLA v prostore OLO. Milica je vedela, kako mora ravnati. V okviru novih aktivnosti so pridobivali tudi orožje. Naloge je Klopčič prenašal na svoje podrejene v okviru delovnih procesov, drugače pa niso vedeli, za kaj konkretno gre. Klopčič je bil seznanjen s ključnimi zadevami tudi zato, ker je bil njegov namestnik Milan Stojakovič namestnik poveljnika PEM in je moral zato večkrat iti v Ljubljano. »Ker smo bili v okolici, smo nudili vso potrebno pomoč tudi v Ljubljani, v bistvu pa smo bili po eni strani predmestje Ljubljane.«³⁹³

Klopčič je imel dobre odnose z drugimi postajami milice, predvsem z novim komandirjem Postaje milice Litija Mirkom Popelarjem, ki je zamenjal prejšnjega komandirja Martina Podlesnika. Skupaj sta morala usklajevati aktivnosti, predvsem zato, ker sta bili postaji neposredni sosedi. Klopčič je med drugim v Grosuplju poznal tudi lovce, gasilce in poštarje (ker je bil domačin), ti pa so mu takoj povedali, če je bil kje kak sumljiv avto, kako se obnašajo tisti, ki so

391 Intervju Klopčič, 9. 9. 2009.

392 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Narodna zaščita – poročilo, 21. 3. 1992, Roman Klopčič.

393 Intervju Klopčič, 9. 9. 2009.

bili druge narodnosti ipd. Zadevo je imel operativno pokrito. Orožje milice se je hranilo na postaji milice. Imeli so tudi izdelane načrte, če bi bilo potrebno premakniti orožje na rezervno lokacijo.³⁹⁴ V Grosuplje so prepeljali tudi nekaj orožja iz Kočevske Reke.³⁹⁵

Klopčičeva žena je vedela, kakšen je položaj, vendar doma nikoli nista o tem konkretno govorila. »Mi smo imeli tudi malo več osebne orožja doma, imel sem tudi pripravljen nahrbtnik in vse te zadeve, da če bi bilo treba, da grem. Nikoli se ni vedelo, kdaj bom prišel, ampak žena mi je vedno stala ob strani.«³⁹⁶

Zvone Logar je bil namestnik komandirja Postaje milice Kamnik. Z zadevo ga je seznanil komandir Franc Potočnik in mu zaupal, da je na operativnem nivoju sodeloval pri organizaciji prevozov. Potočnik se je potem sestal s Kraškom, Jožetom Arkom iz SLO in Danijelom Kuzmo iz vrst NZ v pisarni generalnega direktorja podjetja Stol Kamnik Borisa Zakrajška na Duplici pri Kamniku. Ker je TO orožje oddala, so iz skladišča OLO pod avtobusno postajo vzeli orožje in strelivo ter ga ponoči s tovornjakom Stola odpeljali k Marjanu Poljanšku v Stebljevek (Zgornji Tuhinj). Milica je varovala, nakladala in nadzirala lokacijo. Prevoz v Tuhinjsko dolino je vodil Potočnik, v patrolji sta bila Janez Petrič in Vojko Drozg. Kasnejši nadzor lokacije sta opravljala Potočnik in Logar.³⁹⁷ Predvsem pa so bili pozorni na aktivnosti KOS-a. Varovali so tudi prevoz iz vasi Leseno v Tacen v Kardeljevo vilo. Tudi pri tem prevozu sta bila glede varovanja aktivna miličnika Petrič in Drozg, kasneje pa sta nadzirala lokacijo. Rezervna lokacija za orožje je bila predvidena tudi v mekinjskem samostanu. Sočasno so ažurirali vse obrambne načrte. Logar je pri tem sodeloval predvsem z Rozmanom iz Domžal. »Pri nas je bilo kar nekaj objektov, ki so bili vojaškega pomena, in nekako je tudi vojska imela roko čez na operativnem nivoju.« Ko je ob neki priložnosti prišla na postajo GINA, jim Logar ni več pokazal obnovljenih načrtov, ki so bili sestavljeni povsem na novo in s čisto drugačnimi motivi kot poprej. Po drugi strani pa je milica budno spremljala neslovensko prebivalstvo v Kamniku (predvsem Srbe, ki so bili v dobrih odnosih z delavci KOS-a), ki so se zbirali tudi v gostilni Gurman. Logarjev prijatelj Mitja Redja je to spremljal in fotografiral.³⁹⁸

Logar je v svoji pisarni v železni omari hranil evidence nabornikov, da JLA

394 Prav tam.

395 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Aktivnosti milice pri organiziranju in delovanju »Narodne zaščite« na območju UNZ Lj. - okolica, 22. 3. 1992, Konrad Krašek.

396 Intervju Klopčič, 9. 9. 2009.

397 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Ustanavljanje Narodne zaščite v letu 1990 – poročilo, 21. 3. 1992, Franc Potočnik; prim.: Arko, Predaja orožja, str. 25–38.

398 Intervju Logar, 19. 6. 2009.

ne bi prišla do podatkov. Delavka OLO Ivica Vavpotič je prihajala po potrebi na postajo »v mojo pisarno, jaz sem odprl omaro in delovno obveznost je opravljala v prostorih postaje. S tem smo imeli stalno varovanje, mi smo varovali te evidence nabornikov in je bilo štiriindvajset ur pod kontrolo.« Tudi Logar se je zavedal posledic, če bi bil odkrit pri svojem početju, ki tedaj nikakor ni bilo legalno, saj so rušili ustavni sistem skupne države.³⁹⁹ Toda kljub temu so nemoteno nadaljevali s svojim 'dodatnim' delovanjem.

UNZ Celje

V začetku septembra je Jože Kolenc v novo strukturo vključil Celje.⁴⁰⁰ 6. septembra ob petih popoldan je bil Franc Bevc, inšpektor za operativne zadeve na Inšpektoratu milice UNZ Celje in poveljnik skupne PEM, ki je bila sestavljena iz PEM celjske in slovenjgraške uprave, dogovorjen z njim na svojem delovnem mestu, kjer mu je Kolenc na kratko razložil položaj. Skupaj sta se odpravila v Slovenske Konjice, kjer sta se ob šestih sestala s Tonetom Krkovičem in koordinatorjema iz vrst NZ Miho Butaro in Štefanom Šemrovom. Kmalu so ugotovili, da se Bevc in Šemrov že precej dobro poznata.⁴⁰¹

Kmalu zatem je Bevc z novo obrambno strukturo, ki je nastajala, seznanil Bojana Vrečiča, inšpektorja za VEM, PEM in obrambni načrt, ki mu je lahko popolnoma zaupal. Povedal mu je, da je to zelo konspirativna zadeva, da se naj o tem z drugimi ne pogovarja, in mu dal tudi določene zadolžitve glede organizacije varovanja lokacij, kjer sta Bevc in Šemrov organizirala sestanke. Vse aktivnosti so bile izvedene v večernem in nočnem času brez vednosti njegovega nadrejenega. »O tem tudi ni bil kar nekaj časa seznanjen načelnik uprave Stane Soršak, tako da smo te zadeve peljali res v čisto popolni tajnosti.«⁴⁰²

399 Prav tam.

400 Prim.: Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Aktivnosti pri organiziranju Narodne zaščite v letu 1990 na območju UNZ Celje.

401 Intervju Bevc, 12. 5. 2009; za TO v MSNZ prim.: Mikulič, Uporniki z razlogom, str. 91–95.

402 Intervju Vrečič, 12. 5. 2009.

Franc Bevc (1954), inšpektor za operativne zadeve na Inšpektoratu milice UNZ Celje in poveljnik PEM UNZ Celje (nato načelnik Inšpektorata milice UNZ Celje)

Bevc in Šemrov sta se 13. septembra dobila in se pogovorila o nadaljnjem poteku aktivnosti na Celjskem. Ker sta na Celjskem maja dva občinska štaba TO oddala orožje (Šentjur in Laško), sta se v nadaljevanju izognila obema komandantom. Organizacijsko strukturo je sestavil Šemrov, pa tudi kadre po posameznih občinah glede na osebno poznanstvo. Potem sta usklajevala lokacije za skladiščenje orožja in tajne lokacije za zbiranje. Pri oceni razmer sta ugotovila, da je na Celjskem precej orožja. V Zaloški Gorici je bilo veliko skladišče za divizijo, kjer je bilo na tisoče ton minsko-eksplozivnih sredstev. Skladišče je bilo tudi v Pečovniku, kjer je imela minsko-eksplozivna sredstva uskladiščena tudi milica. Orožje so iz teh skladišč odpeljali 13. septembra.⁴⁰³ Ker je imel Vrečič kot inšpektor za obrambne zadeve izkaznico za »prolazak vojnih objekata«, so se skupaj s skladiščnikom na UNZ Stanislavom Brglezom odpeljali s tovornjakom v skladišče Pečovnik in naložili »vse tisto, kar smo imeli še mi, v glavnem pa so bile to ročne bombe, predvsem tromblonske mine, kumulativne mine, v glavnem, kar je bilo eksplozivnih sredstev«. Orožje so še pravi čas uspeli odpeljati iz skladišča, ker je bila pozneje zapovedana prepoved vstopa v skladišča JLA. »Del tega orožja smo v popolni tajnosti, pri tem so sodelovali nekateri policisti iz celjske policijske postaje, spravili v skladišče v kletne prostore podjetja Nivo v Celju. Bilo je megleno in se ni veliko videlo, pripeljali smo dol v njihovo zaklonišče in to orožje je bilo potem pripravljeno za uporabo, ker smo pač nekako razmišljali, da bi objekt uprave lahko bil cilj morebitnega posega s strani pripadnikov JLA.«⁴⁰⁴

Na sestanku na Izvišnem svetu sredi septembra je bil navzoč tudi Bevc, ki je tako dobil potrditev, da za zadevo ve tudi republiški vrh. Tudi za Vrečiča je bilo veliko olajšanje, ko je bil obveščen, da je bil sestanek v Ljubljani, na katerem je bil predsednik Kučan z ostalim državnim vrhom. »Tako sem vedel, da so vse te

403 Intervju Bevc, 12. 5. 2009.

404 Intervju Vrečič, 12. 5. 2009.

naše aktivnosti dobile neko legitimnost, to pomeni, da je politični vrh dal zeleno luč, da je to, kar mi delamo, pokrito.«⁴⁰⁵

15. septembra so prišle pošiljke orožja iz Kočevske Reke. »Mi smo interno lažni nalog napisali, da se gre po neko opremo za vajo Posebne enote v Maribor, v bistvu pa se je šlo v Kočevsko Reko. Potem smo dva policista dali v spremstvo, kamion je bil civilni, policijska patrolja je bila in smo šli mi po minsko-eksplozivna sredstva za NZ.« Po dveh dneh so orožje razpršili v Laško. Bevc ni natančno vedel, kje ga bodo skladiščili, ker zaradi varnosti ni želel vedeti za vse premike.⁴⁰⁶

Nadzor in obveščanje o aktivnostih vojske sta bila ob povečani dejavnosti milice vsekakor potrebna. »Mi smo premike JLA začeli že kar odkrito spremljati, čeprav ni bilo nobenih akcij. Vedelo se je, da dela vojska neke čudne premike, ki jih prej niso. /.../ En tak premik za oviranje se je imenoval Krt,⁴⁰⁷ imel pa je namen zmanjševanja mobilne sposobnosti JLA.«⁴⁰⁸

Novo strukturo so nato prenesli na lokalno raven. Bevc je seznanjal svoje kolege predvsem po občutku in poznanstvu. Večina komandirjev postaj milice je bila seznanjenih 21. septembra. Ti so sodelovali tudi pri kadrovskem izboru na občinski ravni. Nekaj sestankov je bilo na pokrajinskem nivoju, prvega večjega, ki je bil kadrovsko postavljen in organizacijsko izdelan, so imeli 27. septembra v Žalcu.⁴⁰⁹ Vrečič je s svojimi enotami zavaroval prizorišče. Na tem sestanku »smo morali pač improvizirati maksimalno, kolikor se je dalo in zagotoviti fizično varovanje, še prej pa zagotoviti kake informativne podatke o operativnem varovanju teh lokacij«. Sredi noči so Vrečičeve enote opazile dva pripadnika SDV, »in ker nam je bilo tudi rečeno, da jim ne smemo preveč zaupati, smo se na 150, 200 metrov gledali, neposrednega kontakta pa nismo imeli.«⁴¹⁰ 28. septembra so bili na sestanku seznanjeni še ostali 'izbranci' iz postaj milice, poleg tega pa so komandirji dobili nalogo, da se povežejo na lokalni ravni s koordinatorji NZ.⁴¹¹ V tej navezi je milica 30. septembra varovala prevoz Šemrova v Ljubljano, 1. in 2. oktobra pa je Bevc organiziral selitev orožja TO iz vojašnice Bukovžlak v skladišče UNZ.⁴¹² »Njihov skladiščnik je, ker je pač poznal tiste vojake in je vzel pet steklenic piva zraven in jim dal, z Lado Nivo vozil ven orožje iz svojega

405 Prav tam.

406 Intervju Bevc, 12. 5. 2009.

407 Krt je bila vseslovenska akcija. – Intervju Bevc, 14. 9. 2009.

408 Intervju Bevc, 12. 5. 2009.

409 Prav tam.

410 Intervju Vrečič, 12. 5. 2009.

411 Intervju Bevc, 12. 6. 2009.

412 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Aktivnosti pri organiziranju Narodne zaščite v letu 1990 na območju UNZ Celje.

skladišča in potem niso vedeli, kam iti z njim, in sem jaz našel rešitev. Mi smo imeli tu spodaj skladišče orožja za Posebno enoto, bilo je kar veliko in sem jaz rekel, da ga bomo kar tu noter skrili, saj nima noben vstopa, objekt je interno alarmno varovan, točno se ve, kdo vstopi noter. On je vedel, ker je imel vstop, jaz sem imel vstop in še našega skladiščnika smo angažirali in ni bilo nobenega problema. 2. oktobra je peljal zadnje in mi smo imeli v skladišču preko 500 kosov dolgocevnega orožja, preko 100.000 kosov municije in en zaboj 'škorpijonov'.⁴¹³

Komandir Postaje milice Žalec Stanislav Veniger je bil prvič seznanjen z novo strukturo, ko ga je poklical Bevc, da naj bo »ob petih ali šestih v Žalcu s civilnim avtom, v civilni obleki in z avtomatsko puško v avtu«. V organizacijo je vključil samo namestnika Rada Gašpariča, odlično pa je sodeloval tudi s koordinatorjem iz vrst NZ Adijem Vidmajerjem. »V tisti fazi nismo naprej informacij spuščali, ker je bilo zelo konspirativno in tudi na postaji nihče ni vedel, kaj počnemo.«⁴¹⁴ Tudi vodje varnostnih okolišev, ki so imeli na terenu skladišča, niso vedeli, da gre za povsem novo zadevo, »ker smo tudi na postaji gledali, da je čim manj ljudi za to vedelo. Vedela sva midva s komandirjem, za dve ali tri skladišča je vedel še pomočnik.« Gašparič je opazoval premike KOS-a na terenu, saj je njihova dejavnost ogrožala delo milice v okviru novih aktivnosti. Sicer pa so delovali v civilu, s civilnimi vozili in predvsem v nočnem času, konspiracija pa je bila vsekakor na prvem mestu, tako da niso zbudjali pozornosti ne na postaji ne v okolju, kamor so vozili orožje.⁴¹⁵

Tudi komandirja Postaje milice Celje Srečka Kropeta je vpeljal Bevc. V okviru nove strukture je Kropeta potem sodeloval predvsem z Venigerjem in z Bevcem. Hitro je začel nadzorovati vojaške objekte in delovanje KOS-a. Sodelovanje je bilo predhodno dobro tudi z občinskim štabom TO. »Komandant je bil Vili Skrt, z njim smo veliko sodelovali, na pokrajinskem štabu pa je bil Ernest Močnik.« Kropeta je s svojimi možmi pokrival več lokacij. Na Zaloško Gorico je pošiljal svoje miličnike, od tam pa so kasneje skupaj z NZ vozili orožje. Potem ko so spravili orožje TO v skladišče UNZ, njihovo orožje pa je bilo v skladišču postaje milice, so ga hitro razpršili. »Jaz in Skrt sva na Lavi spravila določeno število orožja. Del orožja je bilo njihovega, del orožja pa našega, in to v zaklonišče v Plavi laguni. Lokacije, ki so bile, smo potem sporočili naprej v regijsko koordinacijo.« Za zadevo je vedel le ozek krog ljudi.⁴¹⁶

413 Intervju Bevc, 12. 5. 2009.

414 Intervju Veniger, 12. 6. 2009.

415 Intervju Gašparič, 12. 6. 2009.

416 Intervju Kropeta, 12. 6. 2009.

Zvone Kozjak je bil pomočnik komandirja Postaje milice Celje. »Pri nas je bil komandir zadolžen sicer za te zadeve, vendar je nekatere zadeve predal meni, predvsem sodelovanje z NZ in občinskim sekretariatom za ljudsko obrambo. V glavnem je šlo za sodelovanje na področju hrambe orožja in evidenc vojaških nabornikov.« Kozjak je bil zadolžen za razpršitev orožja TO, ki je bilo sicer v vojašnici v Bukovžlaku. Brez vednosti vojske so ga nato odvažali. »Najprej so ga spravljali v našo klet, ker pa seveda tu ni bilo dovolj varno, smo mi potem poskrbeli, da so dobili druge prostore. Ena lokacija je bila v Kovinotehni, ena lokacija pa je bila Ingrad. Mi smo prevoze NZ tudi varovali, ampak ne z uniformiranimi policisti, ampak s policisti v civilu, s civilnimi patroljami. Tudi širšo okolico so varovale patrolje, ampak policisti pravzaprav niso vedeli, kaj varujejo.«⁴¹⁷ Svoje orožje je milica razpršila v začetku oktobra. »Isti dan je šlo tudi del tega ven in tudi upravo smo selili, in to je bilo 4. ali 5., ker smo rekli, da tu ni varno.«⁴¹⁸

Tudi lokacije NZ je izbral Kozjak. Tisti, ki so orožje hranili, pravzaprav niso vedeli, da gre za orožje. »Oni so nam predali prostore prazne, predali so nam ključke in potem smo mi skrbeli za to, da je bilo orožje tam varno. Mi smo potem tudi varovali te lokacije, policisti, ki so to delali, so bili samo zadolženi, da tam patroljirajo, da tam opazujejo in da sporočajo meni ali Kropetu, če bi se kar koli posebnega tam dogajalo. To je bila edina njihova naloga.« Za lokacije je vedelo zelo malo ljudi. »Od nas še Kroke ni vedel za lokacijo. Vedel sem samo jaz, od policistov pa samo Moravec in Brance.«⁴¹⁹

Po Bevčevem ukazu je imel Kozjak izdelan načrt opazovanja. V glavnem so spremljali in nadzirali vse oficirje, tako v njihovem prostem času kot tudi na delovnem mestu. Za to so zadolžili posamezne miličnike. Toda to ni bila akcija Krt. Ključne ljudi so v Celju spremljali tudi sicer. »V načrt za prijetje je bilo vključenih kar petnajst oficirjev, ki so živeli tukaj na območju Celja.«⁴²⁰

Milan Šantl je bil pomočnik dežurnega na Postaji milice Celje in v nočni službi. Ko se je neko noč v začetku oktobra sprožil alarm, je v kleti naletel na Bevca in pripadnika NZ, ki ga ni poznal. Po navodilih bi seveda moral takoj poročati naprej o odpiranju skladišča in depeš, vendar ga je Bevc prepričal, da tega ni storil, pač pa je pomagal nositi škatle v skladišče. Ko je prišel naslednjič v službo, sta ga Kroke in Bevc poklicala v jedilnico in mu začela razlagati, kaj je

417 Intervju Kozjak, 14. 9. 2009.

418 Intervju Bevc, 14. 9. 2009.

419 Intervju Kozjak, 14. 9. 2009.

420 Prav tam.

delal in če bi to še delal. »Normalno, da sem takrat njima zaupal popolnoma in tudi sam sem bil tega mnenja, da bi se nekaj lahko spremenilo, in smo potem veliko noči v oktobru prevažali orožje z marico po Celju iz enih lokacij sem in kasneje od tu na druge lokacije.«⁴²¹

Anton Vidovič je bil vodja sektorja na Postaji prometne milice Celje. Z Bevcem je sodeloval kot osebni voznik na tajnih srečanjih in tudi prek njega izvedel za novo formacijo. »Bevc je pač izbral ljudi, za katere je rekel: 'do zdaj sem vam zaupal in upam, da vam bom lahko še naprej'. Ni nam mogel povedati vsega, kaj bomo delali, ker niti sam ni vedel.«⁴²² Vidovič seveda ni bil seznanjen s podrobnostmi, ker se v te tudi Bevc ni spuščal. Na lokalni ravni je namreč prepuščal organizacijo komandirjem postaj milice, ki so konspirativno vodili zadeve naprej.

Samo Šildenfeld je bil v službi za stalno dežurstvo na UNZ Celje. Bil je voznik C- in D-kategorije, torej je imel izpit za tovornjak in avtobus. V akcijo je bil vključen prek Bevca, sodeloval pa je tudi s Štefanom Šemrovom, ki ga je vozil na sestanke. »To je bilo treba narediti v taki tajnosti, da nisem niti jaz vedel, kam grem. Takrat, ko sva sedla v avto, je povedal, kam greva. Potem pa je bilo treba upoštevati vsa varnostna merila, da stalno spremljaš promet, kdo vozi za teboj, vedel si, da je možnost sledenja, vedel si, da so tudi druge službe aktivne.« Bila sta na dveh lokacijah v Ljubljani, ko je moral izbrati prostor, kam ga bo dostavil in kako bo zavaroval prizorišče. »To je bilo pač delo, ki so ti ga določili in ti si ga sprejel kot nekaj dobrega.«⁴²³

Stanislav Žnidar je bil vodja prometnega okoliša na Postaji prometne milice v Celju, sočasno pa tudi pripadnik PEM. Septembra mu je Bevc povedal, »da ima eno posebno nalogo, ni povedal, za kaj gre, ker potem ko mi bo povedal, bom nalogo sprejel, in da o tem veva samo midva in nihče drug«. Žnidar je sprejel novo vlogo. Bevc mu je na kratko povedal, da je treba za potrebe NZ iz Kočevske Reke s tovornjakom prepeljati eksploziv in granate. »Vprašal me je še, kje imam orožje, ker takrat smo pripadniki PEM imeli orožje doma oziroma na postaji v garderobi. /.../ Povedal sem, da imam vse tam, preoblekel sem se in potem šel.« Zraven so šli pripadnik NZ in dva miličnika s svojim službenim vozilom. V Kočevski Reki so naložili orožje. »Cel kamion in še kamion iz Maribora – vsaj mariborske tablice je imel, bil je tovornjak s prikolico – in tovornjak s prikolico

421 Intervju Šantl, 12. 6. 2009.

422 Intervju Vidovič, 12. 6. 2009.

423 Intervju Šildenfeld, 12. 6. 2009.

iz Murske Sobote in še dva tovornjaka. In vse to smo morali naložiti. Jaz sem imel roke take, da sem mislil, da mi jih bo potrgalo, in sem bil takrat na Bevca kar precej jezen, in ko smo šli nazaj, sem tistega ubogega 'dojca' kar priganjal. Ko smo prišli tja, mi je poročnik povedal, da peljemo to v Laško, in ko smo prišli, me je poročnik vprašal, bil je malo bled, kaj bi se zgodilo z nama, če bi bilo kaj narobe.«⁴²⁴ Oba sta se zavedala, da počneta ilegalne stvari.

Komandir Postaje milice Laško Alojz Miklavc je bil po ukazu o oddaji orožja soočen s predajo orožja v svojem kraju. »V Laškem so bili pač prvi na udaru in so orožje Teritorialne obrambe odpeljali v skladišče JLA, tako da so bili v prvi fazi brez njega.« Organizacija je po odvzemu šepala, v Laškem ni bilo pravega elana. Kljub temu so jeseni uspeli odpeljati del orožja. »Orožje se je potem disperziralo tudi na tajne lokacije na terenu. Ena taka je bila v Radečah, ena v Mišjem Dolu in v Sedražu. Na vseh teh lokacijah sem jaz osebno šel zraven, tako da smo to potem lahko operativno varovali. Ponekod so bili njihovi pripadniki, ponekod pa kmetje oziroma običajni prebivalci.«⁴²⁵

S samo strukturo je Miklavca seznanil Bevc. Lokacije so v glavnem izbirali pripadniki NZ, navzoč pa je bil tudi sam, čeprav mu je marsikaj ostalo prikrito. Njegova zveza v NZ je bil komandant občinskega štaba TO. Ker je imel v enoti 30 nemških MP-jev s pripadajočim strelivom, ki je bilo namenjeno podcentru SDV, jim je to orožje postalo odveč, ko so svoje orožje spravili na tajno lokacijo. Z Bevcem sta se tako hitro dogovorila, da bosta dala to orožje na razpolago NZ, ker jim je primanjkovalo orožja. »Oni pa so meni dali dva zaboja ročnih bomb in puškomitraljez. /.../ Naše orožje je bilo skrito, hranjeno pri enem aktivnem policistu, pri njegovih starših. Jaz sem bil osebni prijatelj očeta od tega policista in on je tudi pred časom delal v Kočevski Reki, tako da je vedel, kaj pomeni konspirativnost.«⁴²⁶

Komandirja Postaje milice Slovenske Konjice Staneta Skubica je Bevc poklical septembra in mu razložil položaj. S strani TO je bil na mesto koordinatorja NZ postavljen Anton Kolar. Potem je ta koordinacija tekla med njima. Vse informacije, ki sta jih imela, operativne ali varnostne, sta si izmenjevala. Šele ko je prišlo do tega, da morajo orožje prestaviti iz skladišča TO, sta morala obvestiti komandanta. S Kolarjem sta sedela v njegovi pisarni in se spraševala, kako naj zadevo speljeta brez komandantove vednosti. »Dejansko je bilo to nemogoče

424 Intervju Žnidar, 12. 6. 2009.

425 Intervju Miklavc, 12. 6. 2009.

426 Prav tam.

narediti, da on ne bi vedel, da praznimo celo skladišče. Takrat sva ga poklicala na postajo milice in sva mu na en tak primeren način povedala, da potrebujemo njegovo pomoč.«⁴²⁷

Skubic je moral z novo strukturo seznaniti svoje najožje sodelavce, posebej svojega namestnika Marjana Planinška, še sploh potem, »ko so se ženske pri frizerju pogovarjale, kako se prenašajo zaboji in take stvari, in nam je ta informacija prišla nazaj. Zato smo se odločili, da bomo vključili čim manjše število ljudi.« Ko so iz svojih skladišč odvažali orožje, so ga premestili na tri lokacije. Ena je bila na Pohorju, druga pod Pohorjem in tretja na nižinskem delu. Pozneje se je to orožje, kjer ga je bilo največ, preneslo še na dve lokaciji, tako da je sama enota milice imela orožje na petih lokacijah. Na eni lokaciji so imeli orožje oboji, milica in NZ, »in en za drugega nismo vedeli, da ga imamo tam. To govori o konspiraciji. /.../ V času, ko smo začeli disperzirati orožje naše policijske enote, so vedeli še trije ali štirje vodje varnostnih okolišev, drugi pa več ne.«⁴²⁸

Tudi komandir Postaje milice Velenje Edvard Mlačnik je bil zelo konspirativen, ko je seznanjal svoj najožji krog sodelavcev. »Za samo lokacijo jih je vedelo pet, šest. /.../ V tem prvem trenutku je bil Šmid, ki je bil sektorski, Makuc, ki je bil oskrbnik premoženja na postaji, in namestnik komandirja.« Sicer pa ni imel težav pri izbiri kolegov, ker je vsem zaupal, drugim pa tako ni razlagal. Tudi NZ ni vedela za orožje milice, čeprav je bil Mlačnik seznanjen z njihovimi lokacijami.⁴²⁹

Karel Turk je bil komandir Postaje milice Mozirje. »Naša naloga je bila, da se povežemo s sekretarjem za ljudsko obrambo, da vzpostavimo stike, da se dogovorimo glede disperzije njihovega orožja in da izvajamo usposabljanje pripadnikov NZ.« Orožje TO so prepeljali v Nazarje v grad in ga fizično varovali. S sekretarjem je Turk dobro sodeloval, za njih so varovali evidence nabornikov in zadeve so tako potekale koordinirano. »Mi smo orožje, kolikor ga je bilo na policijski postaji, disperzirali na štiri ali pet lokacij.« Orožje so prevažali v civilnih vozilih. »Okrog petih zjutraj smo naložili noter, potem smo peljali tja gor in zložili v kleti.« Ker sta v vojaški karavli na Svetem Duhu stanovala dva oficirja, so imeli za to stavbo izdelan načrt, »če bi jih bilo potrebno prijeti oziroma 'uhapsiti', tako da smo te zadeve že imeli vse prej pripravljene in pa seveda operativno pokrivanje in spremljanje, kaj se dogaja v karavli.« V 'ilegalno' organizacijo je Turk vključil samo tri svoje kolege.⁴³⁰

427 Intervju Skubic, 12. 6. 2009.

428 Prav tam.

429 Intervju Mlačnik, 12. 6. 2009.

430 Intervju Turk, 12. 6. 2009.

Franc Kokot je bil komandir Postaje milice Šentjur pri Celju. Ker je komandant občinskega štaba TO orožje oddal, je Kokot sodeloval s pripadnikom TO Bogdanom Hvalcem, ki je bil vključen v NZ.⁴³¹ Sami so začeli z aktivnostmi po ukazu premestitve orožja na varnejše lokacije zunaj prostorov postaje milice konec septembra. Pri tem so v Šentjurju doživeli neljubi dogodek. V prostorih postaje so imeli skladiščeno tudi orožje upravnih organov, nekaj avtomatskih pušk in precejšnje število kratkocevnega orožja, predvsem avtomatskih pištol 'škorpijon', in še nekaj streliva. S tem niso seznanjali načelnika OLO, pa tudi s tem ne, da nameravajo to orožje, če bo potrebno, uporabiti. To orožje so skupaj s svojim prestavili na rezervno lokacijo v Slatino k Božu Robiču. Načelnik je sicer po navadi enkrat ali dvakrat tedensko pogledal to skladišče; imel je ključ, drugega pa Kokot. Ko je čez dva dni prišel v prostore, so bili ti prazni, orožja pa ni bilo več nikjer. »Tokrat se je začelo to pogovarjanje v narekovajih, kje je orožje, ampak pač nisem smel povedati, kaj se je s tem zgodilo, ampak lepo sem ga pomiril, da je z orožjem vse v redu in v primeru potrebe bo tudi to orožje dobil nazaj. Čez mesec in pol se je to uredilo in zadevo je dobil vrnjeno. Sami pa smo v začetku oktobra naše orožje spravili na pet varnih lokacij.«⁴³²

V Šentjurju je bilo predhodno sodelovanje milice s TO in OLO izjemno dobro. Za razliko od splošnih težav milice glede opreme so v občini imeli »rezervni in aktivni miličniki vsak svojo masko, vsak svojo spalno vrečo, vsak svoje zadeve, tudi svetilke in tako naprej. Šentjur je imel to takrat vzorno urejeno.« Za novo strukturo pa je dejansko vedel zelo majhen krog ljudi. To sta bila Kokot in njegov namestnik Marjan Hartl, ostali miličniki pa so opravljali delo v okviru nalog. Kokot je v svoji pisarni hranil tudi evidence nabornikov,⁴³³ ki so proti koncu leta postali tarča JLA. Podobno kot Kokot je septembra in v začetku oktobra razmišljal tudi komandir Postaje milice Šmarje pri Jelšah Bernard Petanjek.⁴³⁴

Kot pripadnika PEM sta v organizaciji sodelovala Franc Vodeb in Karel Zaveršnik. »Mi smo bili operativci, mi smo se ves čas pripravljali in usposabljanja so bila mesečna, polletna že od prej. /.../ Mi smo bili vključeni v formacijo PEM skupaj s Slovenj Gradcem in smo bila skupna enota, imeli smo tudi skupna usposabljanja.« PEM je bila pripravljena za težke razmere. Poleg rednega dela in aktivnosti so tako dobili še zadolžitve znotraj nove strukture. Potem ko so

431 Intervju Bevc, 12. 6. 2009.

432 Intervju Kokot, 14. 9. 2009.

433 Prav tam.

434 Arhiv MNZ, Uprava za priprave na izredna stanja in vojno – MSNZ 1990-1992, Seznam delavcev policije, ki so sodelovali pri ustanavljanju MSNZ (28./8. do 4./10. 1990), Jože Kolenc.

pripadniki dobili avtomatsko orožje na dom, so spoznali, da gre zares. Za novo strukturo so opazovali vojaške objekte in spremljali vojaške osebe. »To smo delali večinoma s svojimi vozili. /.../ Na postaji niso vsi vedeli, kaj smo delali in za kaj sploh gre. Tudi dežurni velikokrat ni vedel.« Pomislekov glede novih aktivnosti ni bilo, tudi takrat ne, ko so ob rednem delu kot miličniki, kot varuhi ustavne ureditve, prevažali orožje v zasebnih avtomobilih. »Mi smo redno delo opravljali, redno izmeno si opravil, potem pa še posebne.«⁴³⁵ Nihče ni pomislil, da tega ne bi naredil. »Je pa bilo kar nekaj napetih situacij, ko smo se vozili mimo vojaških objektov, mimo njihovih zelenih vozil, ampak tu pri nas ni bilo nobenega incidenta, prav tako ne s strani vojske. Vsi smo obdržali neko prisebnost.«⁴³⁶

Aktivnosti so na Celjskem tekle predvsem izven delovnega časa. »Mi smo dopoldne, ko smo normalno prišli v službo, opravljali vse tiste naloge, ki so bile prilagojene spremenjeni varnostni situaciji, to pomeni z vsemi temi zaostritvami in tako naprej, ki so bile s strani JLA, prevoz orožja, spremljali smo njihove premike. Potem popoldan, zvečer pa smo še dodatno izvajali te aktivnosti.«⁴³⁷ Nova struktura pa se oktobra za milico pravzaprav ni končala, ker so »stvari potem šle normalno v redno policijsko delo.«⁴³⁸ Ker se je ogroženost objektov povečala, so poostriili varovanje. Na sedežih postaj milice so imeli tudi evidence vojaških nabornikov, ki jih je bilo treba zavarovati. »Še več aktivnosti kot do meseca oktobra smo mi izvajali potem po tem datumu in jaz osebno nisem čutil nobene prelomnice v tistem datumu, ko je formalno bila ustanovljena TO. Mi smo še naprej v tajnosti spravljali orožje na rezervne lokacije, zbirali podatke, praktično do začetka agresije.«⁴³⁹ Toda kljub temu so se miličniki zavedali, da delujejo proti zvezni ustavi, kršijo zvezne predpise in pomagajo rušiti skupno državo. Toda s tem si nihče ni preveč belil glave. »Pomisleki so bili, ampak ne v tej smeri, da bi rekel ja ali ne. Ni bilo pomislekov, da ne bi tega počeli in da se ne bi pripravljali na te stvari.« Vedeli pa so, da so izvajali naloge, ki niso bile v skladu z doktrino milice.⁴⁴⁰

435 Intervju Vodeb, 12. 6. 2009.

436 Intervju Zaveršnik, 12. 6. 2009.

437 Intervju Vrečič, 12. 5. 2009.

438 Oktobra je prevzel mesto poveljnika PEM UNZ Celje (in skupne PEM UNZ Celje in UNZ Slovenj Gradec) Miroslav Žaberl. Intervju Bevc, 12. 5. 2009.

439 Intervju Vrečič, 12. 5. 2009.

440 Intervju Gašparič, 12. 6. 2009.

UNZ Maribor

V Mariboru se je organizacija v okviru nove strukture (in s tem povezanih priprav skladišč orožja) začela septembra. Ozko skupino ljudi je o tem obvestil Bojan Lunežnik, inšpektor za VEM in PEM na Inšpektoratu milice UNZ Maribor, komandir Postaje mejne milice Maribor in poveljnik PEM UNZ Maribor.⁴⁴¹ Z novimi razmerami ga je seznanil Kolenc 8. septembra na sestanku v Slovenskih Konjicah, kamor se je iz Maribora odpravil skupaj z Antonom Flisarjem.⁴⁴² Zvečer so se dobili v »hotelu in pride Kolenc, se pozdravimo in nam predstavi koncept. Mi se bomo sedaj dogovorili, če si pripravljen sodelovati pri tem, s tem da nam je povedal, da za to zadevo ne ve nihče. Ve samo republiški sekretar, šef policije in on. /.../ Jaz sem bil, recimo, inšpektor ali komandir postaje, nad sabo imaš načelnika uprave, načelnika inšpektorata, povedati pa ne smeš nobenemu. /.../ Mi se dogovorimo in je potem rekel, da si moram dobiti enega namestnika, če se mi kaj zgodi, da bo lahko nekdo peljal to kontinuiteto dela naprej.« Na sestanku so bili navzoči tudi koordinatorji NZ, iz Maribora je prišel Marjan Fekonja.⁴⁴³

V Slovenskih Konjicah je Lunežnik prevzel organizacijo na nivoju mariborske uprave milice. Na drugi strani je delovala NZ. Oboji so morali za optimalni uspeh dejansko strniti vrste in se nekako povezati med seboj. »Krkovič je zbral svoj tim in Kolenc je zbral svoj tim.« Za namestnika je Lunežnik določil Marjana Ferka, ki je bil tudi po formaciji njegov namestnik v PEM, NZ pa sta zastopala Fekonja kot nosilec in Kocbek kot njegov namestnik.⁴⁴⁴

Prvi prevozi orožja iz Kočevske Reke v Maribor so bili opravljeni 13. septembra.⁴⁴⁵ Nekaj dni zatem, ko je Lunežnik na sestanku na Izvršnem svetu dobil potrditev, da v tej zadevi niso osamljeni, pač pa da za vsem stoji republiški

441 Intervju Lunežnik, 24. 4. 2009.

442 Flisar sicer navaja 3. september, ponedeljek (Intervju Flisar, 12. 5. 2009), Lunežnik pa govori o nedelji (Intervju Lunežnik, 24. 4. 2009). Kolenc navaja datum 8. september, sobota (Intervju Kolenc, 31. 3. 2009). Ker si je Kolenc v beležko zapisal datum, je njegov podatek najbolj verodostojen; prim.: Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Zapis o dogodkih o NZ v letu 1990, 23. 3. 1992, Marjan Ferka.

443 Intervju Lunežnik, 24. 4. 2009.

444 Prav tam.

445 Mikulič, Uporniki z razlogom, str. 141.

***Bojan Lunežnik** (1957), inšpektor za VEM in PEM na Inšpektoratu milice UNZ Maribor, komandir PMM Maribor in poveljnik PEM UNZ Maribor*

vrh, je postaje milice seznanil z novo organizacijo. 17. septembra je poklical komandirje in jim naročil, da morajo priti zvečer na Postajo milice Slovenska Bistrica.⁴⁴⁶ Prišlo je vseh sedem komandirjev. Jurij Ferme iz Ormoža, Milan Čuš s Ptuja, Marjan Korenjak in njegov namestnik Zdenko Sanda iz Slovenske Bistrice, Alojz Breznik iz Lenarta, Vekoslav Stanko iz Pesnice, Stanislav Mlakar iz Maribora in Mirko Ploj iz Ruš. Prišli so tudi koordinatorji NZ, ki sta jih določila Fekonja in Kocbek. »Šele takrat smo bili seznanjeni z namenom in cilji organiziranja nove strukture. Dobili smo konkretne naloge, ki smo jih v naslednjih mesecih dosledno izpolnjevali.«⁴⁴⁷ Na tem sestanku so tako povezali obe organizaciji.

Priprave na razpršitev orožja so se začele po sestanku. Veliko skladišče je bilo v Ložnici pri Slovenski Bistrici, kjer je imela milica poleg pehotnega orožja tudi ročne metalce, bombe in mnogo drugega orožja. To orožje so že poleti umaknili iz skladišča. Jeseni pa je bilo treba prenesti še orožje TO, ki je ostalo pod budnim nadzorom vojske v skladišču. Zato so morali napeti vse sile, da so prišli do njega. »V Mariboru smo rekli, da gremo po šotore. Šli so pripadniki Narodne zaščite in mi in smo pripeljali še tisto orožje, vojska pa ni imela vstopa v ta skladišča, oni so jih samo varovali.« Na občinskem nivoju je tako Lunežnik določal naloge. Komandirji so akcijo vodili naprej in mu o tem tudi poročali.⁴⁴⁸

Stanislav Mlakar je bil komandir Postaje milice Maribor, kamor so spadali tudi Oddelki na Taboru, na Teznem in v Račah. Na postaji je imela TO skladišče orožja in opreme. Največkrat je v skladišče vstopal pripadnik TO Marendič. Septembra so iz teh prostorov orožje odpeljali. Na sestanek v Slovenski Bistrici je moral Mlakar priti v civilni obleki. Tema pogovora je bil prevoz orožja TO

446 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Zapis o dogodkih o narodni zaščiti v letu 1990, 23. 3. 1992, Marjan Ferk.

447 Intervju Ploj, 10. 9. 2009.

448 Intervju Lunežnik, 24. 4. 2009; za TO v MSNZ prim.: Mikulič, Uporniki z razlogom, str. 85–90; Fekonja, Kdo smo bili pripadniki MSNZ, str. 67–73.

iz vojašnic na tajne lokacije. Dobil je tudi nalogo, da na postaji shrani evidence nabornikov, ki so se nahajali na oddelku za SLO in DS, ki ga je vodil Slavko Kovačič. Dogovorili so se, da bodo sezname hranili na Oddelku Tabor. »S takratnim komandirjem Ljubom Levačičem in referentom občinskega oddelka ljudske obrambe Radigojem Kozjekom so se sezname prenesli v kletne prostore policijske enote, kjer je bil tudi arhiv policije.«⁴⁴⁹

Miroslav Breznik, pripadnik PEM, je bil odgovoren za celotno obnovo varnostnih in obrambnih načrtov Postaje milice Maribor. Po sestanku v Slovenski Bistrici mu je Mlakar naročil, da naj na terenu zbere podatke o privatnih naslovih starešin JLA in obveščevalcev. »Največ teh seznamov smo izdelali za območje Tabora in ulice Vita Kraigherja v Mariboru.«⁴⁵⁰ Na postaji so hranili tudi seznam oseb, ki bi jih morali obvestiti, če bi bilo treba aktivirati novo strukturo. Breznik je bil zadolžen tudi za komunikacijo s pripadniki NZ, ki so pogosto zamenjevali šifro za aktiviranje.⁴⁵¹

Ko so bili komandirji seznanjeni, da se bo orožje od septembra prevažalo na tajne lokacije, da se bodo spremljali transporti, da se bo 'kradlo', nihče ni preveč razmišljal o tem, da so aktivnosti v nasprotju z zvezno ustavo. Tudi Marjan Korenjak iz Slovenske Bistrice ne. »Verjetno nihče ni razmišljal o tem, da je kar koli narobe, ker konec koncev smo tudi Bojanu toliko zaupali, da smo vedeli, da je on tisti pravi človek, ki zna stvari postaviti na pravo mesto.« V Slovenski Bistrici so imeli tri lokacije. Ena je bila na Kočni pri Polskavi, druga v Šmartnem na Pohorju, tretja pa v Spodnji Novi vasi. »Mene je bolj skrbelo, da smo mi imeli na postaji kompletno vse vojaške evidence.« Povezave s TO so bile predhodno bolj slabe. »Dokaj različni pristopi so bili s strani posameznih štabov, eni so bili bolj dovtetni do nas, drugi pa malo manj.«⁴⁵² Kasneje so z NZ vzpostavili boljši odnos.

Alojz Breznik je bil komandir Postaje milice Lenart. Odnosi med postajo in občinskim štabom TO so bili vseskozi prijateljski. Podobni odnosi so bili tudi z drugimi organi občine Lenart. Po ukazu o oddaji orožja je občina orožje TO oddala (JLA ga je odpeljala v Kidričevo), obdržala pa je tisto orožje, ki je bilo namenjeno družbenopolitičnim predstavnikom občine, in orožje v lasti strelske družine Lenart. Zaradi tega je JLA grozila tudi z vojaško milico, vendar je orožje ostalo v Lenartu. »Kasneje smo skupaj z NZ pričeli izdelovati načrte hrambe orožja izven skladišča TO, torej v posameznih podjetjih na območju občine, in

449 Intervju Mlakar, 10. 9. 2009.

450 Prav tam.

451 Intervju M. Breznik, 10. 9. 2009.

452 Intervju Korenjak, 10. 9. 2009.

načrtovali druge skupne aktivnosti.«⁴⁵³ Nosilca aktivnosti v Lenartu sta bila Peter Leopold s strani NZ⁴⁵⁴ in Alojz Breznik s strani milice. »Jeseni so se povečale aktivnosti za zagotovitev orožja in streliva za potrebe NZ. Tovrstne aktivnosti so bile v tistem času veliko tveganje, saj so bile tajne aktivnosti glede oborožitve in formiranja enot NZ mimo regularnih poti.« Po sestanku v Slovenski Bistrici so (tudi ob veliki angažiranosti namestnika Milana Kocuvana) skupaj z NZ in s predstavniki občine, predvsem z županom Jožetom Škrlecem, iskali rešitev, kako bi orožje pripeljali nazaj v Lenart in ga skrili na različne lokacije v občini. Zaradi tega so imeli nekaj sestankov in pogovorov z direktorji podjetij, ki so bila predvidena kot skladišča. Orožje so ponovno pridobili nazaj s pomočjo konzervacije orožja, ki se je takrat izvajala v vojašnici na Ptujju. »Pripadniki NZ so ob našem varovanju iz skladišča v Kidričevem večkrat odpeljali orožje na konzerviranje v vojašnico JLA na Ptujju, od tam pa orožja niso vrnili nazaj v skladišče, temveč so ga ob policijskem spremstvu odpeljali na različne lokacije v Lenartu. Med temi prevozi so iz skladišča vedno odpeljali tudi večje količine streliva, kar sicer ni bilo dovoljeno. Orožje in strelivo, ki sta bila pripeljana v Lenart, so hranili na različnih lokacijah, in sicer v Zavodu za duševno in živčno bolne, v podjetjih Caprice Lenart, Klemos Lenart in Agrokombinat Lenart. Ta prevara je zaradi slabe organizacije dela in nadzora v JLA v celoti uspela.« Zaradi zaostrenih razmer pa so sprejeli sklep, da se evidence nabornikov arhivirajo v prostorih postaje milice.⁴⁵⁵

Milan Kocuvan je bil operativec, pomagal mu je tudi Drago Pipuš. Zadeve je sicer vodil komandir, on pa je izvajal naloge na terenu. Spremljal je prevoze orožja in sodeloval z vodjo skladišča TO Francem Šijancem. Orožje so pridobivali tudi iz vojaškega skladišča v Apačah, s Šijancem pa sta ga potem sortirala in razvozila na lokacije. Te so bile v nekaterih podjetjih, »kjer so bili prazni kontejnerji, in potem smo v tiste kontejnerje ponoči razvozili. TO je imela civilni kombi in to orožje smo naložili v civilni kombi. Trije ali štirje smo bili, ki smo to naložili, potem pa nas je spremljala policijska patrolja. V patrolji so bili pač tisti, ki so bili tisti dan oziroma tisti večer v službi, in tista dva sta potem to operativno varovala.« Zahvaljujoč popolni enotnosti milice in dobrim povezavam s TO je v Lenartu milica skupaj z NZ zadeve izpeljala z odliko. »Policija je bila z rezervisti na sklic v uri pripravljena na kakršno koli udejstvovanje.«⁴⁵⁶

453 Intervju A. Breznik, 10. 9. 2009.

454 Prim.: Čas odločitve, str. 35–40.

455 Intervju A. Breznik, 10. 9. 2009.

456 Intervju Kocuvan, 10. 9. 2009.

Poleg tega orožja je nekaj orožja prišlo tudi iz Kočevske Reke, tudi precej minsko-eksplozivnih sredstev. V skladiščih milice je bilo še orožje podcentra SDV, v stavbi postaje pa se je nahajal tudi OLO. Z njimi so se v začetni fazi dogovorili glede varovanja evidenc nabornikov, »da oni z zvočnim signalom sporočijo, če bi slučajno do česa prišlo, in bi potem policija takoj pomagala, da teh seznamov ne bi izročili. Ko pa se je situacija v nadaljevanju zaostrovala, pa so te sezname prenesli k nam in smo potem imeli na policijski postaji v hrambi vse sezname nabornikov.«⁴⁵⁷

V Rušah je organiziral aktivnosti nove organizacije v vrstah milice komandir Postaje milice Mirko Ploj. NZ se je v kraju pravzaprav naslonila na organizacijo in strukturo milice, ki je bila vzorno urejena. Po ukazu o oddaji orožja je milica spremljala »aktivnosti vojakov in vojaških oficirjev ob meji ter izvajanje ukaza o razorožitvi slovenske TO«. V Rušah je bil s strani TO koordinator NZ Tone Sračnik, sodelovanje z njim pa je bilo sprva bolj slabo. Na sestanku v Slovenski Bistrici sta se iz Ruš znašla Ploj in Sračnik. »Šele takrat sva spoznala, da si lahko vse v celoti zaupava.« Če je NZ začela organizirati svoje enote, je enako aktivno delovala tudi milica, saj so po posebnih načrtih usposabljali in neposredno v delo na terenu vključevali rezervne miličnike. »Tako so vzporedno tekle aktivnosti ene in druge strukture, kar sva s Sračnikom sprti usklajevala. To sva počela nekako ilegalno, a ker sva se poznala in že vedela za naloge in dolžnosti drug drugega, ni bilo nobenih težav.«⁴⁵⁸

Orožje TO je bilo po oddaji skladiščeno v vojašnici Franca Rozmana Staneta v Mariboru. S pretvezo, da gre za izvajanje vojaških vaj, usposabljanje in izvajanje strelskih vaj, je NZ orožje dobila nazaj in ga shranila na sedežu občine in v skladišču Srednje kemijske šole. Za vse lokacije orožja Ploj ni vedel. »Tega tudi nisem želel, saj bi to lahko bilo zame preveliko breme.« Največ aktivnosti je bilo v Rušah sicer ponoči in s civilnimi vozili. Ploj je na postaji v skladiščnih prostorih v kleti hiše hranil in varoval tudi evidence nabornikov, ki so jih zaposleni na OLO potem pogosto preverjali in usklajevali. V zvezi s tem je Ploj izdal poseben protokol za dežurne miličnike, ki so predstavnikom OLO omogočali vstop v prostor. Na postaji je obstajala tudi zelo dolga depeša, v kateri je bil opisan postopek dežurnega miličnika in drugih miličnikov za primer, da bi prišli enota ali posamezni pripadniki JLA in bi zahtevali izročitev evidenc nabornikov.⁴⁵⁹

457 Prav tam.

458 Intervju Ploj, 10. 9. 2009.

459 Prav tam.

Milan Čuš je bil komandir Postaje milice Ptuj. Po sestanku v Slovenski Bistrici je vedel, da počnejo stvari, ki niso bile legalne. Na postaji so sprva preuredili stare načrte. Na Ptujju so imeli pripravljene tudi načrte varovanja državne meje. »Patruljam nismo pojasnjevali, kje so bili vzroki, da smo nekatere stvari delali. Oni so pač dobili operativno nalogo in nič več.« Na Ptujju je Čuš vključil svojega namestnika Roberta Bratkoviča, sodeloval pa je tudi s koordinatorjem NZ Stanetom Žitnikom. Skupaj sta se dogovarjala in načrtovala zadeve, še posebej v zvezi s hrambo orožja.⁴⁶⁰

Pomočnik komandirja na Postaji milice Pesnica Milan Vogrinec je skupaj z drugim pomočnikom Evgenom Barabašem delal predvsem na terenu, medtem ko je komandir Vekoslav Stanko hodil »na sestanke, ki so bili v zvezi z ustanovitvijo in delovanjem nove strukture na regijski in lokalni ravni«. Štab TO je v občini najprej vodil Vladimir Maher, zatem pa Jože Škof, s katerim je Stanko pri oblikovanju NZ tudi največ sodeloval. Vodja OLO v občini Pesnica je bil Miodrag Ljubojevič. Z njim je največ sodeloval Vogrinec v zvezi s konkretnimi nalogami, ki mu jih je dodelil komandir. Na občini so imeli tudi evidence vojaških nabornikov. »Ko je kasneje prispela depeša, da bo JLA sezname nabornikov prevzela, so kartoteke iz prostorov OLO zaposleni tega oddelka prenesli na sedež krajevne skupnosti Pesnica, in sicer v sejno sobo. Na tej lokaciji sta dva oborožena policista iz postaje milice z dolgocevnim orožjem varovala ta prostor.« Vse aktivnosti je tako Vogrinec koordiniral z Ljubojevičem.⁴⁶¹

Jurij Ferme je bil komandir Postaje milice Ormož. Potem ko mu je bila organizacija predstavljena na sestanku v Slovenski Bistrici in ko je vključil svojega namestnika Darka Najvirta, se je seznanil s koordinatorjem NZ Miranom Fišerjem. Z njim je nato koordiniral vse aktivnosti. Fišer je hranil vrsto načrtov za delovanje nove strukture v Ormožu v blagajni na postaji milice. Dostop do teh dokumentov je imel vedno v dogovoru z vodstvom postaje. Ferme je bil seznanjen z glavnimi aktivnostmi organizacije v občini, predvsem z glavnimi načrti delovanja (varovanje sedeža skupščine občine Ormož in varovanje naborne dokumentacije OLO) in s tajnimi lokacijami skladiščenja orožja. Miličniki so nato po njegovih ukazih in usmeritvah v konkretnih primerih operativno varovali posamezne prevoze orožja na tajne lokacije in skladiščenje.⁴⁶²

Aktivnosti obrambne organizacije so se na UNZ Maribor tako odvijale v drugi polovici septembra in v začetku oktobra. Transporti orožja in eksplozivnega

460 Intervju Čuš, 10. 9. 2009.

461 Intervju Vogrinec, 10. 9. 2009.

462 Intervju Ferme, 10. 9. 2009.

materiala so potekali z vednostjo Lunežnika in njegovega ozkega kroga sodelavcev na pokrajinski in občinski ravni. »Na območju severovzhodne Štajerske je bilo ogromno zadev shranjenih na policijskih postajah, od eksploziva, orožja in vsega ostalega.« Veliko vlogo je milica odigrala pri varovanju evidenc nabornikov, še sploh potem, ko je politika odločila, da »fantje več ne bodo služili v jugoslovanski vojski«. Seveda je imel Lunežnik veliko težav s prikrivanjem svojega početja. »Nihče drug razen nas, ki smo to delali, ni vedel o tem. Vsi so sumili, da se nekaj dogaja, malo so nas postrani gledali, ampak nihče ni upal odkrito vprašati. Jaz sem ogromno ljudi iz državne varnosti poznal in vsi so hodili k tebi in eden je to spraševal, drugi te je to spraševal. Nisi pa nikdar vedel, kdo za koga dela.« Tudi doma je moral ženi marsikaj prikriti. »Dogajalo se je, recimo, to, da sem jaz doma ženi rekel, da sem v službi, potem so me pa iz službe klicali domov, kje sem, pa je žena rekla, da v službi.« Konspirativno pa se je moral obnašati posebej na delovnem mestu. »Jaz sem moral biti zjutraj normalno v službi, cel popoldan, celo noč smo garali po terenu in v službi niso smeli tega vedeti.«⁴⁶³

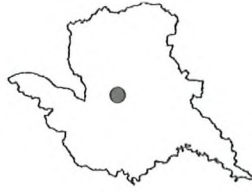
Milica je morala zagotoviti predvsem ustrezno količino orožja in pomagati pri ustanavljanju enot. »Mi smo takrat govorili o Narodni zaščiti, /.../ ki je bila organizirana, in to se je potem preneslo na Teritorialno obrambo in je potem ostala ista organizacija, tako da smo imeli v Teritorialni obrambi enote občin, drugo je pokrajinsko poveljstvo, milica pa je imela na nivoju pokrajine Posebno enoto, ki je pokrivala celotno območje, na občinskem nivoju pa so bile policijske postaje.« Brez organizirane sestave milice stvari gotovo ne bi tekle tako gladko. »Milica ni potrebovala takrat nobenega posebnega načrta. Mi smo imeli aktivno sestavo, iz aktivne smo imeli Posebno enoto in pa rezervno sestavo. /.../ Pri nas je bil dodelan sistem, mi v tistem trenutku nismo nič spreminjali, le del nalog smo opravljali brez vednosti svojih nadrejenih.«⁴⁶⁴ Ker marsikdo sploh ni vedel, da počne zadeve, ki niso v okviru njegovih delovnih zadolžitev, so se aktivnosti v vrstah milice nemoteno nadaljevale. Nekateri, ki so spadali v ozek krog nosilcev akcije, pa so vsekakor vedeli, za kaj gre.⁴⁶⁵

463 Intervju Lunežnik, 24. 4. 2009.

464 Prav tam.

465 Intervju Čuš, 10. 9. 2009.

UNZ Murska Sobota

Alojza Flisarja, vodjo sektorja za mejne zadeve in tujce na Inšpektoratu milice UNZ Murska Sobota in poveljnika PEM UNZ Murska Sobota, je v novo strukturo vpeljal Kolenc 8. septembra na sestanku v Slovenskih Konjicah,⁴⁶⁶ kamor sta odšla skupaj z Bojanom Lunežnikom. Flisar se je v večernih urah seznanil z Ivanom Smodišem, pokrajinskim koordinatorskim NZ. »Zadeva je bila takrat tudi prvič predstavljena, usklajena, dogovorjena zveza aktivnosti, potem organizacija in kadrovska postavitve v okviru uprave oziroma pokrajine.«⁴⁶⁷

Po sestanku je Flisar vodil prevzemanje orožja za Mursko Soboto, Gornjo Radgono, Ljutomer in Lendavo v koordinaciji z NZ.⁴⁶⁸ Po sestanku na Izvršnem svetu se je sredi septembra – potem ko je bilo 15. septembra s strani republiškega vodstva odvzeto protioklepno orožje Posebni enoti v Pomurju, češ da milica ne potrebuje težkega orožja – izoblikovala Flisarjeva ekipa. Najprej je vključil svojega namestnika Cirila Magdiča, ki je bil tudi inšpektor za VEM in PEM, komandirje postaj milice pa po občutku in po potrebah. To so bili Stanislav Sakovič iz Gornje Radgone, Ladislav Vegi iz Murske Sobote, Franc Slokan iz Ljutomera, Ludvik Bokan iz Lendave, kasneje pa še skladiščnik orožja in opreme na UNZ Gornja Radgona Ludvik Cvernjek in inšpektor za operativne zadeve Milan Horvat. Vzpostavljena je bila tudi mreža za spremljanje aktivnosti posameznikov iz vrst JLA in carine, saj so bili »cariniki v prevladujočem številu iz drugih republik«. Problematici so bili tudi drugi 'simpatizerji' zvezne oziroma srbske politike, med njimi upokojeni oficirji, cariniki in tudi miličniki. Te so 'spremljali' drugi miličniki, ki praviloma niso vedeli, da izvajajo takšne naloge. Flisar je uspel pridobiti tudi dva informatorja iz vrst JLA, ki sta bila po narodnosti Srba.⁴⁶⁹

V Pomurju je bila milica precej bolje organizirana kot NZ (podobno kot drugod). »Bili smo profesionalci, imeli smo poznavalce terena, imeli smo vozni

466 Gl. op. 442.

467 Intervju Flisar, 12. 5. 2009; za TO v MSNZ prim.: Mikulič, Uporniki z razlogom, str. 105–110.

468 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Ustanavljanje NZ, 23. 3. 1992, Alojz Flisar.

469 Intervju Flisar, 12. 5. 2009.

Anton Flisar (1950), vodja sektorja za mejne zadeve in tujce na Inšpektoratu milice UNZ Murska Sobota ter poveljnik PEM UNZ Murska Sobota

park, imeli smo zveze, imeli smo strokovno znanje, bili smo večji ravnanja z ljudmi in z orožjem.« Na lokalnem nivoju je bilo zaupanje med koordinaciji NZ in postaj milice večje kot na nivoju uprave. Informacije in usmeritve je z republiškega nivoja dobival Smodiš. »Neposredna koordinacija med strukturo NZ in milico je potekala tedensko oziroma glede na okoliščine dnevno, tako da sva na nivoju pokrajine koordinirala Smodiš in jaz. V ta krog je bil vključen še Janez Bohar, oficir za varnostno-obveščevalne zadeve v pokrajinskem štabu.« Smodiš in Flisar sta imela svoj sistem obveščanja. »On je prinesel Kmečki glas in sporočilo notri, jaz pa Pomurski vestnik in sporočilo notri in sva si potem izmenjala in sva spila, jaz sem po navadi pil kavo, on je pil vinjak in sva potem šla s tistim.« Poleg redne koordinacije je milica pozorno opazovala okolico. »Če se je kdo nov pojavil in ni bil naš in ni bil od tistih vojaških, ki smo jih poznali, in ni bil iz centra Službe državne varnosti, smo tako dolgo brskali, da smo ugotovili, kdo je, kaj je in kaj dela in da ni infiltriran v katero strukturo.« Večji del aktivnosti je Flisar opravil v svojem prostem času, zlasti glede orožja in tajnih sestankov. Tudi doma se je moral večkrat izgovoriti, ko je v večernem času pogosto zapuščal družino.⁴⁷⁰

Svoje orožje in strelivo je milica hranila in vzdrževala v skladišču UNZ Murska Sobota, orožje TO pa so uspešno pridobivali iz vojaških skladišč. »Potem smo mi to skladiščili po regijah oziroma po občinah. /.../ 14. 9. smo tako shranili in zavarovali 91 kosov orožja in 31 tisoč nabojev.« 16. septembra so shranili 500 trotilskih nabojev in 100 min premera 82 milimetrov, 700 tromblonskih min, 500 ročnih bomb, 120 akumulativnih min, avtomatske puške 'kalašnikov' in 3000 nabojev, 20. septembra pa še 15 avtomatskih pušk in 2240 nabojev. Skladiščenje je potekalo različno. Če ni bilo mogoče iti v skladišče, je Flisar po navadi peljal orožje domov. »Glavno skrivališče za orožje je bil predal pod sinovo posteljo v njegovi sobi, strelivo je bilo pa spodaj v drvarnici, kjer smo običajno imeli premog. Dali

⁴⁷⁰ Prav tam.

smo zaboj noter, potem pa smo premog gor nametali.« 24. septembra je prišel zadnji kontingent orožja iz Gotenice. To so bila »minsko-eksplozivna sredstva, tromblonske mine, mine za minomet, kumulativne mine, trotilski naboji, ročne bombe. Specialna enota je to spremljala. To orožje smo vedno pakirali ponoči.« Ostali del orožja, ki je bil na občinskih nivojih, je bil v glavnem na postajah milice, v nekaterih delovnih organizacijah in pri posameznikih. Posameznikov in družin, ki so hranile orožje, je bilo približno dvajset.⁴⁷¹

25. septembra je prišlo do usklajevanja in dopolnjevanja načrtov. Pomurje je usklajevalo načrte skupaj z mariborsko upravo, se dogovarjalo za aktivnosti, potem pa so določili načrte blokad obmejnih stražnic, če bi prišlo do nasilnega odvzema orožja iz skladišč vojašnic. To je bila »prva konkretizacija in postavitve sil in štiriindvajseturna pripravljenost vseh struktur Posebne enote«. Konec septembra so prišle še dodatne naloge v obliki pokrivanja obmejnih stražnic, ki so jih izvajale postaje milice. V tem času je JLA tudi poostrila nadzor in skušala odkriti sodelavce nove organizacije, toda milica je bila na to pripravljena, tako da je vojska pogosto zasledovala popolnoma napačne ljudi.⁴⁷²

Že poleti je Ciril Magdič intenzivno opravljal naloge s področja popolnjevanja in usposabljanja rezervnega sestava milice. »V tem času smo črtali iz sestava rezervni sestav carine in rezervni sestav Službe državne varnosti. Razorožili smo jih in s to opremo popolnili rezervni sestav milice.« Z aktivnostmi v zvezi z novo strukturo ga je že pred Flisarjem seznanil Janez Bohar. Skupaj sta preverila stalni in rezervni sestav z vidika varnosti in predvidene popolnitve ljudi. S strani milice je Magdiča nato v organizacijo vpeljal Flisar. »Že pred tem sem bil velikokrat v skladišču in sem sam videl, da je tam en kup opreme, imel sem zelo dober pregled nad sistematizacijo celotne oborožitvene opreme in potem tudi druge vojaške opreme.« Na področju usposabljanja in priprav enot na vojno delovanje je v glavnem sodeloval s koordinatorjem NZ Edom Mihaličem. S Slavkom Škerlakom, inšpektorjem na Inšpektoratu milice UNZ Murska Sobota, pa sta pripravljala tudi vod za protispecialno delovanje, predvsem za »zavarovanje na kontrolnih točkah in za varovanje meje, ker smo predvidevali, da v kolikor bi bile enote milice premajhne po številu kadrov, bi potem oni prevzeli določene naloge, da bi nudili pomoč miličnikom«.⁴⁷³

S Štefanom Žešljem, ki je bil odgovoren na štabu TO za logistična vprašanja s področja zagotavljanja oborožitvene opreme, je Magdič izdelal načrt

471 Prav tam.

472 Prav tam.

473 Intervju Magdič, 12. 5. 2009.

razporeditve vojaških obveznikov v NZ in temu primerno popolnjeval enote nove strukture. Ker je bila milica s sredstvi zvez zelo dobro opremljena, NZ pa manj, »smo istočasno delali tudi načrt pomoči milice vojaškim enotam pri prenosih informacij in poveljevanju. V pomurskem prostoru je bila takrat vojska sila razdrobljena, načrtovali smo uporabo enot Narodne zaščite na štirinajstih lokacijah v Pomurju, to je v vseh karavlah in na območju območnega štaba Ljutomer na dveh lokacijah, to je Konjišče in Radgona, tako da smo tudi tu zagotavljali logistično oskrbo z zvezami, blokadna mesta in blokadne točke.« Načrt je predvideval odvzem oborožitvene opreme iz skladišč TO. To so bila skladišče v vojašnici v Murski Soboti, naslednje je bilo v bližini vojašnice v Murski Soboti, kjer so se hranila minsko-eksplozivna sredstva in topovski ter minometni izstrelki, in skladišče v Gornji Radgoni.⁴⁷⁴

Sakoviča je Flisar vključil zaradi večjih količin orožja in pomanjkanja prostorov v Murski Soboti.⁴⁷⁵ »Bili smo obmejno območje, zato je tudi Jugoslovanska ljudska armada temu območju dajala malo več pozornosti. Tu smo imeli dva komandirja karavle, ki sta bila osebna prijatelja enega izmed odgovornih v 'armijski oblasti' za mejo, s podpolkovnikom Djurovičem, in imeli smo možnost sodelovanja z avstrijskimi varnostnimi organi.« V Radgoni sta bila dva hotela. »Hotel Grozd v Gornji Radgoni je sicer zelo majhen hotel, ampak je bil značilen zato, ker so se v njem vedno neke varnostno zanimive osebe gibale in imeli smo vzpostavljeno mrežo nadzora. Hotel v Radencih je bil sicer tudi zanimiv, ampak ker je predstavljal tudi višji nivo gostov in s tem tudi višji nivo funkcionarjev, je tega pokrivala Državna varnost in se mi z njim nismo veliko ukvarjali.« V Radgoni je bil tudi sedež carinske uprave.⁴⁷⁶

V mejni stražnici so imeli orožje vojska, TO in PEM. Odnosi so bili sprva dokaj sproščeni, ko pa se je položaj zaostroval, so postajali tudi odnosi vse bolj skrhani. Po ukazu o oddaji orožja se je milica dogovorila z Alanom Gederjem iz TO o sodelovanju. Skupaj so odpeljali del orožja in ga uskladiščili. Na roko jim je šel tudi tedanji predsednik občine Vogrinčič, ki je bil zelo visoko v vrstah Demosa. »Jaz kot komandir postaje in komandant občinske Teritorialne obrambe sva se skoraj vsak ponedeljek srečala pri predsedniku občine in ugotavljala, da je on po tej svoji politični liniji vedel več kot midva. /.../ Ko sva mu povedala, kaj bomo počeli, je on takoj rekel, kam boste to orožje dali. Takrat smo v bistvu trije

474 Prav tam.

475 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Ustanavljanje NZ, 23. 3. 1992, Alojz Flisar.

476 Intervju Sakovič, 9. 9. 2009.

sprejeli dogovor, da bomo shranili orožje na policijsko postajo. Problem pa je bil v tem, da je to stara zgradba, ni bilo urejenih prostorov in takrat je bilo treba zelo na hitro najti zidarja, na postaji milice en prostor obdelati, napraviti skladišče, občina pa je zagotovila denar.« Za to je sicer vedel načelnik Inšpektorata milice UNZ Murska Sobota Dušan Klemenčič, ostali policisti pa pravzaprav niso vedeli, kaj se dogaja. Rekli so jim, da je potrebno zgraditi objekt za skladiščenje, tega pa so dokončali v treh dneh. Ko je bila izdana Bavčarjeva odredba, da se premesti orožje na postaje milice, je bil prostor pravzaprav popolnoma poln. Na postaji je tako zelo ozek krog ljudi vedel, čigavo je orožje, ker je bilo tudi orožje milice spravljeno v kletnih prostorih, kjer so ga občasno čistili.⁴⁷⁷

Zadeva se je zapletla pri evidencah nabornikov. Z načelnikom OLO so v Radgoni sklenili, da je treba najpomembnejše stvari hraniti na postaji milice. Del se je hranil že od septembra na postaji, pozneje pa vse datoteke. »V začetku je to potekalo tako, da je delavec, ki je delal z datotekami, ob treh popoldan prinesel material na postajo, ga shranil tam v eni blagajni in ga prišel zjutraj iskat.« Pozneje, ko se je stvar zaostrovala, je bilo treba pripraviti usklajene načrte varovanja upravnih organov. Poseben načrt je nastal v zvezi z varovanjem carinske uprave. »Najprej je nastajal načrt varovanja carinske uprave, potem načrt vpada v objekt in iznos evidenc. Na koncu so bili nastavljeni zvezni cariniki in je bilo treba zavarovati slovensko carinsko vodstvo pred tem, da bi jih oni nasilno zavzeli.«⁴⁷⁸

Navodila za razne aktivnosti je Sakovič dobival predvsem od Flisarja, s katerim se je srečeval vsak dan. Nekatere stvari pa so šle čisto po službeni liniji. Precej informacij je poleg njega imel tudi njegov namestnik, seznanjen pa je bil tudi pomočnik. Nekaj malega so vedeli vodje varnostnih okolišev, ki so zbirali informacije. Miličniki pa so, misleč, da opravljajo splošne varnostne naloge, v pripravah na delo včasih dobivali tudi malo bolj specifične naloge, tako da »si ga tudi prosil, naj tega ne piše v poročilo, ker se lahko zakomplicira, in ko se je vrnil s terena, je samo tako poročal, ampak zakaj točno je šlo, ni vedel.«⁴⁷⁹

Franca Slokana je prav tako vpeljal Flisar. V Ljutomeru so se v isti stavbi nahajale milica, TO in OLO. Sprva so v Ljutomeru preselili orožje TO in evidence nabornikov v skladišče postaje milice. Ko se je položaj zaostрил, so prenesli vse, od kart do seznamov, v skladišče postaje in spodaj uredili majhno pisarno, kjer je bil referent, ki je izvajal preglede naborne dokumentacije. »Kasneje, ko je bila

477 Prav tam.

478 Prav tam.

479 Prav tam.

napoved, da bodo dejansko prišli in na silo odvzeli sezname, smo mi to varovali.« Na postaji sta za te zadeve vedela Slokan in njegov namestnik Jože Makoter, ostali miličniki pa so vedeli samo tisto, kar je bilo bistveno za njih. Sodelovanje z NZ in OLO je bilo dobro, dobivali so se dnevno in izmenjavali informacije. Tudi Slokan je sodeloval predvsem s Flisarjem, ki mu je dajal napotke za aktivnosti.⁴⁸⁰

Ludvik Cvernjek je svoje delo opravljal zelo dobro in vestno. V položaju, ko so pridobili odvzeto orožje TO in ko ga je bilo treba shraniti in varovati, je Flisar iskal najboljšo možnost. Najvarnejšo lokacijo je našel v skladišču uprave, hkrati pa se je lahko tudi stoodstotno zanesel na skladiščnika Cvernjeka. To orožje je prihajalo iz Lendave, Murske Sobote, nekaj iz Gornje Radgone. Zraven so bila tudi minsko-eksplozivna sredstva. Orožje je bilo treba nato vzdrževati.⁴⁸¹ Cvernjeku je Flisar sprva rekel, da koncentrira orožje in opremo za PEM. Ko je bilo orožja že preveč, mu je povedal resnico in ga vključil v novo strukturo.⁴⁸² »Enkrat je prišel Flisar k meni in rekel, da mi bo pripeljal štiri zolje. /.../ Ampak takrat še nisem vedel, za kaj gre. Od tistega časa smo mi tam to orožje redno oskrbovali, da je bilo vedno v pripravi za akcijo.«⁴⁸³ Vstop v skladišče sta imela le Flisar in Cvernjek, za orožje pa ni vedel niti načelnik uprave.⁴⁸⁴

V Pomurju so bili zaradi obmejnega območja v določeni prednosti. »Jugoslovanska armada je namreč izvajala formalno varovanje, fizično ob sodelovanju milice, poleg tega pa je milica izvajala še globinsko varovanje in pokrivanje terena, tako da se je dalo kar dosti vpeti.« Ker so tudi v Pomurju delovali v nasprotju z ustavo in z ustanavljanjem 'paravojaške' komponente spodkopavali temelje Jugoslavije, so se vsi vpleteni zavedali nevarnosti, ki jim je pretila. Tudi zaradi tega Flisar ni želel vedeti za vse aktivnosti. »Jaz sem imel tri pomočnike in me ni zanimalo in me tudi ni smelo, kaj se dogaja na primer v Ljutomeru, v Radgoni ali kje drugje, da tega ni bilo mogoče izdati. Tu ni šlo samo za nas, ampak tudi za družine in vse ostalo, kar je bilo s tem povezano.«⁴⁸⁵ Tudi od oktobra dalje se za milico ni spremenilo veliko. Svoje delo so opravljali naprej, večina pa jih tako ni vedela, da so medtem počeli še kaj drugega.⁴⁸⁶

480 Intervju Slokan, 9. 9. 2009.

481 Intervju Flisar, 9. 9. 2009.

482 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Ustanavljanje NZ, 23. 3. 1992, Alojz Flisar.

483 Intervju Cvernjek, 9. 9. 2009.

484 Intervju Flisar, 9. 9. 2009.

485 Prav tam.

486 Intervju Flisar, 12. 5. 2009.

UNZ Krško

V začetku septembra je Andreja Bobka, namestnika komandirja Postaje milice Sevnica in namestnika poveljnika skupne PEM,⁴⁸⁷ poklical Kolenc in mu naročil, naj pride 9. septembra na Otočec.⁴⁸⁸ Bobek je prišel v civilu. »Glede na to, da so bili že takrat malo čudni časi, in ker sem bil tisti teden tudi dežuren, sem vzel službeno civilno vozilo, osebno oborožitev, telefon, mobitel oziroma UKV-zvezo in sem tudi dežurnemu na policijski postaji v Sevnici naročil, da če bi slučajno bilo kaj narobe, da bom poklical oziroma da naj mi nudi pomoč.« Ko sta se srečala, mu je Kolenc začel pripovedovati, da se v Sloveniji ustanavlja nova slovenska vojska, potem ko je vojska začela iz skladišč TO jemati orožje, in da so se temu nekateri uprli. »Čudno se mi je zdelo, kot da bi se za državni udar pripravljalo. Vendar je bil Kolenc kolikor toliko prepričljiv in zato tudi nisem kaj veliko razmišljal. Potem mi je dejal, da se bomo dobili ob pol petih pri restavraciji zraven bencinskega servisa še s Krkovičem.« Krkovič mu je nato predstavil Ernesta Breznikarja, koordinatorja NZ, ki ga je Bobek poznal že od prej. »Po eni strani sem si kar oddahnil, ker sem videl, s kom bom sodeloval pri tej zadevi, da ne bom imel težke naloge pri organiziranju enot.«⁴⁸⁹

Po sestanku sta se Breznikar in Bobek zapeljala v gozd ob cesti Škocjan–Bučka. »Tam je potem začel Ernest pripovedovati to celotno zgodbo, kaj je on do zdaj v Posavju že sam naredil.« Razložil mu je, da je zbral že več ljudi, tako da je imel osnovno celico že oblikovano. V Brežicah in Krškem, kjer maja orožja niso oddali, ni bilo problemov, problem pa je bil v Sevnici. Tam je vojska orožje odpeljala iz skladišča na letališče Cerklje, tako da komandant občinskega štaba TO Sevnica Ivan Božič ni užival zaupanja, še manj pa njegov namestnik Mirko Ognjenovič, ki je bil po nacionalnosti Srb. Ostal je samo še skladiščnik Vili

487 Gl. op. 302.

488 Bobek sicer v intervjuju navaja za Otočec že 26. 8., kar je dva tedna prehitro (Intervju Bobek, 12. 5. 2009), Kolenc pa ima v svojem dnevniku zaveden datum 9. 9., kar je najbolj verodostojen podatek (Intervju Kolenc, 31. 3. 2009); prim.: Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Poročilo o delu v zvezi organiziranja enot Narodne zaščite na področju UNZ Krško, 24. 3. 1992, Andrej Bobek.

489 Intervju Bobek, 12. 5. 2009; za TO v MSNZ prim.: Mikulič, Uporniki z razlogom, str. 116–119; širše v: Posavje v letih 1989–1991.

*Andrej Bobek (1961), namestnik komandirja
PM Sevnica in poveljnik PEM UNZ Krško*

Logar. Kljub začetnemu nezaupanju in tehtanju sta se v nadaljevanju oprla na vse tri. Nato mu je Breznikar omenil načrte za prevoze orožja iz Gotenice, ki bi ga skrili na tajne lokacije, »vendar se je malo bal, ker je lepo pripeljati orožje na skrivno lokacijo, problem pa je to lokacijo varovati. Zaradi tega me je prosil, da bi pomagali pri operativnem in splošnem varovanju teh lokacij, in jaz sem mu seveda pri tem nudil vso pomoč.« Pri transportu iz Gotenice Breznikar ni potreboval Bobkove pomoči, ker da ima »svojih fantov dovolj, in tudi prevoznih sredstev, in da prevoze varuje tudi Specialna enota. Mene je on v glavnem samo prosil, da bi se ta koordinacija peljala organizirano in uspešno ter da bi bila skladišča orožja čim bolj varna.«⁴⁹⁰

Strukturo so v Posavju organizacijsko hitro postavili na noge. Oba nosilca akcije sta morala določiti vsak svojega namestnika. Bobek, ki je dobival neposredna povelja samo od Kolenca, si je za namestnika izbral svojega pomočnika v PEM in pomočnika komandirja na Postaji milice Brežice Albina Namestnika, Breznikar pa je izbral Stanka Zlobka. Ko ga je Bobek seznanil z dejavnostjo, sprva ni vedel, da govorita o popolnoma novi zadevi. Šele ko mu je povedal, da to ni PEM »in da pač gre za vzporedno organizacijo znotraj že obstoječih enot«, so mu postale stvari jasne.⁴⁹¹ Bobek je moral biti ob tem strogo konspirativen. Ker so inšpektor za VEM in PEM, načelnik Inšpektorata milice in načelnik uprave kljub temu slutili, da se nekaj dogaja, se je odločil o celotni zadevi seznaniti načelnika Inšpektorata milice UNZ Krško Miho Molana. »Čisto na kratko sem mu povedal, za kaj gre. On me je sicer malo hecno gledal, ampak je rekel, pazite, da se ne boste spuščali v kakšne take stvari, ki bi kaj 'rušile', in da je treba spoštovati ustavo in zakone pri svojem delu.«⁴⁹²

Z Breznikarjem sta se potem dvakrat sestala v gostišču Ribnik v Mačkovcih pri Brestanici. Tam ga je Breznikar informiral, na kakšen način se opremljajo

490 Intervju Bobek, 12. 5. 2009.

491 Intervju Namestnik, 12. 5. 2009.

492 Intervju Bobek, 12. 5. 2009.

enote, kako potekajo priprave oziroma kako izbirajo ljudi za delovanje v novi strukturi. Tedaj so bili pripravljene že vsi vpoklicni načrti za mobilizacijo enot. Na sestanku na Izvršnem svetu je Bobek nato dobil potrditev, da za novo organizacijo stoji republiški vrh.⁴⁹³

Nekaj dni kasneje, 18. septembra,⁴⁹⁴ je Bobek na občinskih nivojih izbral ljudi, ki bi pomagali pri nadaljnjem projektu in zavarovanju skladišč. Zato se je odločil, da v to povabi vse tri komandirje postaj milice, in sicer Danijela Dobrška iz Sevnice, Zlatka Pirša iz Brežic in Štefana Hrena iz Krškega. »Poklical sem jih na sestanek in smo se potem dobili v Krškem. Seznanil sem jih, v čem je problem, da se ustanovljajo te enote, da se pripravlja teren za lokacije orožja.« Naročil jim je, da naj vzpostavijo stik s občinskimi koordinatorji NZ in da naj se dogovorijo glede varovanja lokacij, da naj uskladijo načrte delovanja, da ne bi potem prišlo do konflikta med milico in novimi enotami. Po tem sestanku so pripadniki NZ, ki jih je s strani TO izbral Breznikar, prišli na postaje in vzpostavili stik s komandirji. »Ko smo že imeli vse to vzpostavljeno, smo imeli en razširjen kolegij, kjer smo obravnavali varnostne razmere na območju Slovenije, Posavja in Jugoslavije. Tam je padla tudi odločitev, naj komandirji ocenijo varnostne razmere in se odločijo, ali bi del orožja, ki smo ga imeli na policijskih postajah, tudi sto kosov in več, od mitraljezov, puškomitraljezov, brzostrelk, disperzirali na tajne lokacije.«⁴⁹⁵ Bobek se je v nadaljevanju s PEM UNZ Krško udeležil tudi usposabljanja na območju vojašnice v Novem mestu (skupaj z enotami PEM UNZ Novo Mesto in UNZ Trbovlje). Pripadnike svoje enote je 19. septembra⁴⁹⁶ seznanil z zadevo in jim povedal, da je razširjeni PEM predviden kot vojna enota v novi strukturi. »Nobeden od fantov ni imel nobenih pomislekov in so vsi pristali na to, da sodelujejo v tem projektu.«⁴⁹⁷

Po uspešni vključitvi komandirjev so se v Posavju v drugi polovici septembra dobili na vikendu staršev Ivana Božiča v Jablanici nad Boštanjem, kamor so prišli poleg Bobka, Breznikarja in Zlobka še občinski koordinatorji NZ. Bobek je imel že pripravljen načrt delovanja enot za vsako občino, če bi prišlo do njihovega aktiviranja. Na območju vseh treh občin bi varovali najbolj vitalne objekte – PTT-centrale, radijske postaje, mostove, banke, občinske institucije

493 Prav tam.

494 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Poročilo o delu v zvezi organiziranja enot Narodne zaščite na področju UNZ Krško, 24. 3. 1992, Andrej Bobek.

495 Intervju Bobek, 12. 5. 2009.

496 Gradivo Bobek, Organiziranje MSNZ v Posavju.

497 Intervju Bobek, 12. 5. 2009.

ipd. V nadaljevanju je šlo za varovanje nabornih evidenc in lastnih objektov. Ko so preselili evidence iz OLO na postaje milice, so jih zavarovali, še sploh potem, ko so se pojavili znaki, da se hoče JLA dokopati do njih. Zaradi tega so izdelali načrte poostrelega varovanja, v katerega so bili aktivno vključeni vsi pripadniki PEM in postaj milice ter enote NZ. PEM je opravljala obhode po upravnih organih v Brežicah, Krškem in Sevnici. Izdelane so imeli načrte vpadov v objekte, če bi prišlo do nasilnega zavzetja.⁴⁹⁸

V Sevnici je bilo sodelovanje s TO v nadaljevanju dobro, prav tako pa tudi z občinskim vodstvom in z OLO. Dobršek je sodeloval predvsem z Ognjenovičem in z Logarjem. »Tudi z Božičem sva sodelovala, vendar mogoče nekoliko manj kot z ostalima dvema.« Dobršek je v skladu z nastajajočo NZ za občinski štab TO usposabljal vod za protispecialno delovanje, predvsem v tistem delu, v katerem se je uril praktični postopek in del samoobrambe, na katerega se je potem tudi vezala aktivnost nove strukture.⁴⁹⁹

Del odveztega orožja je NZ pridobila nazaj tako, da so ga hodili čistiti v skladišče v Cerklje ali pa so ga dobili za namene urjenja. Pri vračilu so zmeraj obdržali nekaj orožja. Da bo to orožje ogroženo in da bo treba razmišljati o novih lokacijah, so Dobrška seznanili Božič, Ognjenovič in Logar. S samo lokacijo Dobršek ni bil seznanjen, pač pa samo toliko, da bodo orožje prevažali v nočnem času. »Tudi prosili so me, da naj posredujem, če bi bil kakšen konflikt z našimi miličniškimi patruljami na terenu, da bomo zadevo rešili, preden bi prišlo do zapletov. Glede na to, da sem ocenil, da so naši miličniki dobro poznali te tri osebe, jih nisem seznanil s tem, da bo Narodna zaščita prevažala orožje sem in tja, in ni bilo problema.«⁵⁰⁰

Ko ga je v nadaljevanju referent iz OLO prosil, da bi pri njih shranili sezname nabornikov oziroma ves načrt, je nemudoma privolil, tudi zaradi dobrih odnosov z njimi. »Ta referent je hodil občasno k nam in vedno je prišel najprej k meni kot komandirju, izmenjala sva par besed, tudi kake podatke in potem je on šel v ta prostor, ki je bil na podstrešju, to je bila ena soba, tako da tudi vsi miličniki niso vedeli, kaj dejansko je tukaj med nami.« Vodstvo UNZ Krško, največkrat načelnika Inšpektorata, je Dobršek seznanjal o vseh aktivnostih, nikoli pa ni naletel na negativen odgovor. Akcije je svojim miličnikom dodeljeval v okviru redne službe, sam pa se ni nikoli spraševal o ilegalnosti svojega početja. Zdelo se mu je samoumevno, da je treba v nastalih političnih razmerah ubrati svojo pot.⁵⁰¹

498 Prav tam.

499 Intervju Dobršek, 11. 6. 2009.

500 Prav tam.

501 Prav tam.

Tudi Štefan Hren ni dosti pomišljal, ko mu je Bobek predstavil novo organizacijo. »Takrat je bil sestanek v moji pisarni na Postaji milice v Krškem in takrat nas je dejansko seznanil s projektom. Dejansko smo se pogovarjali, kako bi sodelovali milica in Narodna zaščita, da ne bi prihajalo do medsebojnih konfliktov ali pa do podvajanja nalog.« Z Breznikarjem in občinskimi koordinatorji NZ je v nadaljevanju odlično sodeloval. Zavedal se je tudi, da tega ne sme izvedeti nihče od nepoklicanih. Na postaji milice je Hren hranil še naborne evidence OLO, hkrati pa tudi orožje TO, ki se je nahajalo v kleti uprave.⁵⁰²

Zlatko Pirš je imel na sestanku sicer nekoliko čuden občutek, ker je videl, »da so takrat uradno linijo oziroma našo policijsko upravo izpustili, da so šli mimo do nas. Tu smo imeli malo dileme. Jaz sem vsaj takrat rekel načelniku Inšpektorata Mihi Molanu, zakaj niso šli preko te linije.« Na sestanku so se pogovarjali tudi o skupnem načrtu priprave blokade vojaškega letališča Cerklje ob Krki. Ko je Pirš opazil, da NZ vozi orožje na skrivne depoje, se je odločil, da bo tudi orožje iz postaje milice razporedil na več lokacij, »tako da smo se jaz, moja dva pomočnika in komandir Oddelka iz Bizeljskega en večer odločili in smo to razvozili, pustili smo kakih osem, deset kosov dolgocevnega orožja na postaji milice, če bi potrebovali, ostalo smo odpeljali na skrivno lokacijo.« Tudi v Brežicah so na postaji hranili evidence nabornikov, kamor jih je prihajal preverjat delavec OLO.⁵⁰³

Milica je imela v Posavju svojo strukturo tako postavljeno. »Mi smo imeli svojo rezervo, nismo potrebovali posebej organizirati strukture, to je v glavnem Narodna zaščita delala, smo pa jim nudili vsestransko podporo, predvsem obveščevalno in kakršno koli drugo.«⁵⁰⁴ Načrti, ki jih je milica imela pripravljene, so morali biti usklajeni z novimi načrti NZ. »Naši mobilizacijski načrti in obrambni načrti, ki smo jih delali še za časa Jugoslavije za postajo milice, so morali biti urejeni. Niso te toliko kontrolirali kot komandirja, če si nekaj operativnega na terenu zamočil, kot če si zamočil pri obrambnih in varnostnih načrtih.« Obrambni načrti jim niso dosti koristili, tako da so jih morali ažurirati oziroma pripraviti na novo.⁵⁰⁵ Tudi vojne lokacije so morali prilagajati NZ. »Mi smo imeli predvidene rezervne vojne lokacije za primer vojne ali izrednih razmer, v primeru zasedbe, in nam niso prišle prav, ker smo jih morali usklajevati na nivoju občine z vojsko, da se ne bi pokrivala, če bi prišlo do vojne, da ne bi šli vsi v isti objekt. Vedeli smo, da

502 Intervju Hren, 11. 6. 2009.

503 Intervju Pirš, 11. 6. 2009.

504 Prav tam.

505 Intervju Dobršek, 11. 6. 2009.

oni vedo za naše lokacije, in smo jih morali mi spremeniti.«⁵⁰⁶ Mobilizacija pa je bila sestavljena iz dveh delov. Milica bi vpoklicala svojo polovico, medtem ko bi NZ spet svojo.

Ob tem je milica veskozi spremljala vojsko in njeno početje, vojska pa je nadzirala njih. Ker je bilo na postajah tudi več pripadnikov milice drugih jugoslovanskih narodnosti, so komandirji seznanjali pripadnike milice le z nalogo, ki jo je bilo treba opraviti, več pa ne. »Dejansko smo te, ki so bili druge narodnosti, dali malo na stran, ker smo vedeli, da so tudi oni pod določenimi pritiski in da verjetno tudi na njih kdo kaj pritiska.«⁵⁰⁷ Oktobra pa se za milico ni spremenilo veliko. Še naprej so opravljali svoje redno delo in dodatne zadolžitve. »Šele takrat smo začeli pospešeno delati na vseh nivojih, kljub temu da smo mi še vedno skrivali svoje aktivnosti.«⁵⁰⁸

UNZ Trbovlje

V Zasavju so po ukazu o odvzemu orožja pozorno spremljali napeto dogajanje. V Trbovljah komandant občinskega štaba TO orožja ni predal, v Zagorju ob Savi in Hrastniku pa so predali del orožja. Zato je Alojz Klančičar, komandir Postaje milice Zagorje ob Savi, hitro ukrepal in orožje milice že konec maja razporedil na različne lokacije. Sprva je moral zagotoviti ustrezno lokacijo in najti zaupljive ljudi. »Mi smo temu takrat rekli terenska preverka, ali je človek vreden zaupanja ali ne.« Potem ko je našel primeren prostor, je bilo potrebno neopazno prenesti orožje iz skladišča in organizirati prevoz, »ker s službenimi vozili pač nismo mogli. Zato smo iskali na terenu civilna vozila in smo pač takrat malo mišice napejali in nosili, sami ali pa po dva. /.../ Z enim direktorjem sem se dogovoril za en rabljen kombi, ker sem ga poznal. Kombi je na določeno lokacijo dostavil šofer, tam sem v bistvu kombi jaz dobil in šofer, ki ga je pripeljal, v prvi fazi ni vedel, za kaj gre.« Orožje so sprva hranili na obrobju Zagorja ob

506 Intervju Pirš, 11. 6. 2009.

507 Intervju Hren, 11. 6. 2009.

508 Intervju Namestnik, 12. 5. 2009.

Bojan Skočir
(1954), načelnik
Inšpektorata milice
UNZ Trbovlje

Anton Apih
(1962), pomočnik
komandirja PM
Trbovlje in poveljnik
PEM UNZ Trbovlje

Savi pri Dragu Polcu. »V nočnem času sva z lastnikom hiše spraznila obe garaži, kjer je on imel prej notri ropotijo, in potem ponoči, v bistvu v dveh dneh sem tisto orožje spravil.« Nujno strelivo je bilo shranjeno na eni lokaciji na območju Podkuma v Artičah na kmetiji Pavlin in na drugi v Kisovcu na ulici Pohorskega bataljona. Tudi Klančičar ni tedaj natančno poznal vseh lokacij. Prek nalog so območje pokrivali miličniki, ki pa niso vedeli, da varujejo skrito orožje.⁵⁰⁹

V Zagorju ob Savi je bil tako del orožja na varnih lokacijah že pred jesenjo.⁵¹⁰ Kolenc je 6. septembra sprva poklical Bojana Skočirja, načelnika Inšpektorata milice UNZ Trbovlje, 9. septembra pa je prišel k njemu v pisarno, kjer je »prvič omenil, da se v okviru Narodne zaščite nekaj pripravlja«, in vključil trboveljsko upravo v novo organizacijo. Kolenc mu je razlagal, da je treba zagotoviti suverenost Slovenije, po možnosti tudi z oboroženimi silami, da je treba zagotoviti ustrezno orožje in njegovo varovanje. Pogovarjala sta se tudi o tem, da se vključi v strukturo PEM, za koordinatorja pa sta izbrala Antona Apiha, pomočnika komandirja Postaje milice Trbovlje in pomočnika poveljnika skupnega PEM.⁵¹¹ »Na inšpektoratu sva bila samo dva, jaz kot načelnik in en operativni inšpektor, potem pa so bile že postaje milice in tudi na postajah sta bila samo po en komandir in njegov pomočnik. Nalog je bilo takrat zelo veliko, tako da smo si morali delo nekako razdeliti in pri nas sva si to delo že od vsega začetka delila z Apihom.«⁵¹²

Pokrajinski koordinator NZ iz vrst TO je bil Jože Ranzinger, ki ga je sicer Apih poznal že od prej. Z njim sta potem nekajkrat usklajevala zadeve. Kasneje je Ranzingerja, ki se je poškodoval, zamenjal njegov namestnik Ivan Vučetič, s katerim pa Apih ni imel sestankov oziroma posebnih dogovorov.⁵¹³ Prvi kontingent orožja iz Gotenice je prišel v Zasavje 19. septembra. Apih je s svojimi

509 Intervju Klančičar, 9. 9. 2009.

510 Intervju Kolenc, 31. 3. 2009.

511 Gl. op. 302.

512 Intervju Skočir, 18. 5. 2009.

513 Intervju Apih, 18. 5. 2009; več o TO v MSNZ v: Mikulič, Uporniki z razlogom, str. 111–115.

možni zagotovil spremstvo oziroma varovanje pri nameščanju orožja v skladišče Cementarne Trbovlje v Retju in v skladišče Rudnika Zagorje. Pripadniki PEM so v tem kontekstu izvajali širšo blokado območja, da nihče ni prišel blizu. Sami pa medtem niso vedeli, da opravljajo naloge nove strukture, pač pa so jih izvajali kot PEM. Ta konvoj so spremljali tudi miličniki Specialne enote.⁵¹⁴

27. septembra sta Skočir in Apih seznanila z novo strukturo komandirje postaj milice, Alojza Klančičarja iz Zagorja ob Savi, Cvetka Možino iz Hrastnika in Mirana Bokaliča iz Trbovelj. »Ob 11. uri smo imeli sestanek komandirjev z načelnikom Inšpektorata milice. On nam je po navadi prenesel te informacije s sestankov uprave.«⁵¹⁵ Na sestanku so jim povedali, »da bi naj bilo vključeno manjše število ljudi in da se vse to pripravlja tajno.«⁵¹⁶ Komandirji so nato oblikovali svojo mrežo. Milica je sodelovala pri preverjanju oseb, večkrat je bilo organizirano usposabljanje PEM UNZ Trbovlje (skupaj s PEM UNZ Krško in UNZ Novo mesto).⁵¹⁷ PEM je sicer nadzirala vse tri občine. Tudi pri premikih orožja je milica preverjala okolico in gibanje oseb. Avtomatsko orožje je bilo razdeljeno vsem aktivnim miličnikom. Pri selitvi orožja sta bila navzoča komandir in pomočnik postaje milice. Ker v Zasavju ni bilo vojaških objektov in vojske, je milica sodelovala pri izdelavi načrtov v zvezi z varovanjem pomembnih objektov (Termoelektrarna Trbovlje, PTT, Radio Trbovlje), dogovarjanju in seznanjanju z aktivnostmi, da ne bi prihajalo do nesporazumov z NZ. Na postajah milice so hranili tudi evidence nabornikov.⁵¹⁸ Oktobra je bilo prepeljano še orožje v skladišče rudnika Zagorje.⁵¹⁹

Seveda so morali biti pri svojem delu posebej previdni. Tudi v Zasavju so bili vojaški obveščevalci nenehno na delu. »Konkretno smo to območje prečesavali oziroma smo opravljali pregled terena tudi v nočnem času, ker so pač bile razne informacije, da so se pojavile določene osebe.«⁵²⁰ Sodelovanje s SDV v Zasavju ni bilo pristno. »Na neki način se je vedelo, da je Služba državne varnosti le poročala v Beograd in je bila tja bolj vezana in je bila bolj zvezna služba kot pa republiška.« Sodelovanje je bilo tako bolj stvar osebne odločitve komandirjev.⁵²¹

Komunikacija s TO je bila že predhodno dobra, posebej zato, ker so bili v Zagorju ob Savi in Trbovljah prostori TO in milice v isti stavbi. Skupaj z njimi so morali za nastajajočo NZ ažurirati stare načrte. Poseben nadzor pa so zahtevale

514 Intervju Apih, 18. 5. 2009.

515 Intervju Bokalič, 9. 9. 2009.

516 Intervju Klančičar, 9. 9. 2009.

517 Intervju Skočir, 18. 5. 2009.

518 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Akcija »Narodna zaščita«, 21. 3. 1992, Anton Apih.

519 Intervju Klančičar, 9. 9. 2009.

520 Intervju Bokalič, 9. 9. 2009.

521 Intervju Skočir, 18. 5. 2009.

blagovne rezerve, predvsem republiška rezerva žita, ki so ga imeli v petih silosih. Prav tako so morali zavarovati naftne derivate. »Zasavje kot takšno je bilo kar problematično za dostavo. Če bi kar koli bilo, bi bili hitro izolirani. Zaradi tega je bila tudi naloga, da smo se v vsaki občini dogovorili, na katerem bencinskem servisu so blagovne rezerve za potrebe milice.« Da bi čim tesneje pokrili teren, pa so se v Zasavju povezali še s predsedniki lovskih družin, ki so lovce seznanili z nalogami varovanja na terenu. Lovci so bili s strani milice posebej angažirani. Med svojimi pohodi so nadzirali okolico in osebe ter poročali, če so opazili kaj nenavadnega.⁵²²

Akterji nove obrambne strukture so morali svoje dejavnosti prikrivati pred domačimi in prijatelji. Klančičar je imel srečo, da je tudi njegova žena delala v milici »in je določene stvari poznala in zato me tudi ni spraševala, ker ona ni bila pooblaščen oseba, ampak je delala v administraciji. Tako mi je bilo dano, da mi ni bilo treba veliko razlagati, sploh še zato, ker nisem šel v uniformi, ampak v civilu. Največkrat, ko sem šel te naloge delat, sem bil oblečen športno. Tudi na policijski postaji sem moral prikriti zadevo.«⁵²³

V Zasavju je bila izjemno pestra nacionalna struktura in tako je bilo veliko zaposlenih iz drugih republik Jugoslavije, veliko Srbov, Bosancev in Hrvatov. Milica je v tem kontekstu razpolagala tudi z veliko količino podatkov. Imela je zelo močno kontraobveščevalno dejavnost, »tako v smeri zaščite milice, naših ukrepov in tudi Narodne zaščite. /.../ Vedeli smo, kako se Srbi zbirajo in se združujejo, kdo bo šel in kdo bo ostal, kaj bo kdo kje naredil, če bi prišlo do česa hujšega, imeli smo podatke, kdo ne bo šel v Narodno zaščito, in to so bile operativne stvari, ki jih je bilo treba potem presojati. Operativnih podatkov je bilo izredno veliko.«⁵²⁴

Od oktobra se za milico ni spremenilo tako rekoč nič. Opravljali so svoje redne delovne obveznosti, ob tem pa (marsikdaj nevede) še dodatne aktivnosti. Nikakor pa ne gre spregledati dejstva, da so v času organizacije hodili po 'tankem ledu.' »Jaz sem se vprašal glede zakonitosti oziroma glede zakonske formulacije, nisem se pa vprašal o smotrnosti. Kolencu sem zaupal, jaz sem Kolenca poznal vrsto let in ko je povedal, za kaj gre, nisem dvomil o njegovih odločitvah, o njegovih pogledih, čeprav sem takoj vedel, da če bo kaj hudo narobe, bomo 'nasrkali'.«⁵²⁵

522 Intervju Klančičar, 9. 9. 2009.

523 Prav tam.

524 Intervju Skočir, 18. 5. 2009.

525 Intervju Apih, 18. 5. 2009.

UNZ Koper

Po ukazu o oddaji orožja tudi na območju južne Primorske v vrstah milice niso mirovali. 14. julija je milica že imela urejeno dosegljivost na domu, 15. julija pa pripravljenost na domu. 20. avgusta je Slavka Gerželja, komandirja Postaje mejne milice Kozina s sedežem v Krvavem Potoku in poveljnika skupne PEM UNZ Koper in UNZ Postojna, obiskal na mejnem prehodu general Čad, komandant reškega korpusa, sicer Slovenec, ki je prišel poizvedovat o položaju. Zaradi srbohrvaškega jezika sta prišla v konflikt. »'General, a ste vi mogoče Slovenec?' Rekel je, 'logično, Čad Marijan sam ja.' 'Zakaj pa ne govorite z mano slovensko, če ste prišli v Slovenijo na obisk?'⁵²⁶

Stvari so se tako zaostrovale že pred jesenjo. V začetku septembra je Gerželja poklical Kolenc in mu naročil, naj pride na sestanek v Ljubljano in da za njegov prihod ne sme nihče vedeti. Svetoval mu je, da se naj izogne Sežani zaradi močnega KOS-a in da se naj odpravi v Ljubljano iz Kopra. 12. septembra popoldan se je v civilu udeležil sestanka na RSNZ, kjer so se zbrali še preostali poveljniki PEM, ki še niso bili seznanjeni z novo obrambno strukturo; poleg Kopra še Gorica, Slovenj Gradec, Postojna in Kranj. Kolenc jim je predstavil dotedanje aktivnosti znotraj nove organizacije in njihovo vlogo. Po sestanku so odšli zaradi konspiracije vsak posamezno v restavracijo Figovec, kjer so se spoznali s pokrajinskimi koordinatorji NZ iz vrst TO. Gerželj se je tam spoznal z Leopoldom Čučkom,⁵²⁷ s katerim je v nadaljevanju zelo dobro sodeloval. Kmalu sta se sestala in se dogovorila, kako bosta zadevo peljala naprej. Gerželjeva naloga je bila tako skupaj z NZ organizirati enote nove strukture.⁵²⁸

Do tega sestanka je imel Gerželj s TO malo stikov, več pa z vojsko. »Tokrat je bila aktualna milica in vojska, Teritorialna obramba je bila bolj rezerva. /.../ Sodelovati smo morali z vojsko, ker je bila na meji, ker smo imeli 'graničarje' in odseke in karavle. Z njimi smo kar dobro sodelovali, ker nas je sam način dela v

526 Intervju Gerželj, 11. 5. 2009.

527 Prav tam; prim.: Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Aktivnosti milice pri reorganizaciji TO v NZ v letu 1990, 23. 3. 1992, Slavko Gerželj.

528 Intervju Gerželj, 11. 5. 2009; za TO v MSNZ prim.: Mikulič, Uporniki z razlogom, str. 96–99.

*Slavko Gerželj (1956), komandir
PMM Kozina in poveljnik PEM
UNZ Koper*

to prisilil.« Po sestanku je Gerželj 13. septembra seznanil načelnika Inšpektorata milice UNZ Koper glede prejšnjega dne. Ni mu povedal konkretno, kaj so se pogovarjali, češ da mu ne sme povedati, da pa se naj tozadevno obrne na poveljnika PEM RSNZ Pavleta Čelika. Načelnika je motilo, da je Gerželj govoril o zadevah, o katerih sam ni imel pojma. Še sploh potem, ko mu tudi Čelik, ki ni bil v 'strukturi', ni znal odgovoriti na zastavljena vprašanja.

Naslednji dan je bil Gerželj ponovno v Ljubljani, kjer se je udeležil sestanka na Izvršnem svetu. Potoval je konspirativno, saj je odšel najprej s službenim avtom do Razdrtega, od tam pa sta šla skupaj z Zvonimirjem Kelherjem s civilnim avtom. »Ker smo mi vztrajali, je prišlo do tega sestanka. Potem smo si mi malce oddahnili, ker smo videli, da od zadaj stoji najvišji državni vrh.« V nadaljevanju so morali tudi v Kopru molčati o novih razmerah. Veliko zaposlenih v vrstah milice je bilo iz drugih republik, sicer večina lojalnih Sloveniji, ampak se jim preprosto ni več zaupalo, ker se ni vedelo, kaj je v ozadju. Še posebej se ni zaupalo tistim, ki so imeli dokaj dobre in tesne stike z JLA ne glede na to, ali je šlo za stike samo po službeni dolžnosti. Na ta dejavnik je bilo treba posebej paziti, ko so pripravljali novo strukturo.⁵²⁹

17. septembra dopoldan je Gerželj organiziral tajni sestanek v lovski koči v Divači, ki so se ga s strani NZ udeležili Leopold Čuček, Darko Andrejašič, Henrik Čopi, Slavko Dekleva, Andrej Koce in Drago Božac. Na sestanku so določili dve enoti milice za hrambo orožja in opreme. Na Obali je bila to Postaja milice Izola, na Krasu Oddelek milice Divača, pozneje, ko se je vozilo orožje iz Kočevske Reke za Kras in Obalo, so dodali še Oddelek milice Kozina. Določili so nove lokacije za mobilizacijo in se dogovorili o ustanovitvi enot za protidiverzantsko delovanje. Enote so oblikovali iz najbolj zaupnih ljudi in številčno tako močne, kot je bilo na razpolago orožja. Ker ga je bilo malo, so bile enote majhne.⁵³⁰

⁵²⁹ Intervju Gerželj, 11. 5. 2009.

⁵³⁰ Prav tam; prim.: Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Aktivnosti milice pri reorganizaciji TO v NZ v letu 1990, 23. 3. 1992, Slavko Gerželj.

Milica je morala pripraviti načrte za ponovno pridobitev orožja in opreme iz skladišč JLA v Sežani in v Umagu, kjer je bilo približno 80 odstotkov orožja TO iz slovenske Istre. Prav tako so morali zagotoviti orožje iz delovnih organizacij. Pridobiti je bilo treba orožje Luke Koper in Železniškega gospodarstva v Divači. Dogovoriti so se morali tudi glede koordinacije dela med milico in NZ. V tem kontekstu je Gerželj prenesel naloge na občinski nivo. 24. septembra se je dobil s komandirjem Oddelka milice Kozina Rajkom Kalistrom. Ker so vključili za skladišče orožja Divačo in Kozino, je bil on tisti, ki je moral voditi zadevo naprej. 25. septembra so v dopoldanskem času organizirali sestanek v Izoli z občinskim koordinatorjem NZ iz vrst TO Slavkom Deklevo in komandirjem Postaje milice Izola Milošem Žulovcem, takoj zatem pa v Kopru z občinskim koordinatorjem NZ iz vrst TO Andrejem Kocetom in komandirjem Ivanom Marasom iz Postaje milice Koper. Zgodaj popoldne so se v Kopru sestali tudi z namestnikom komandirja Postaje milice Piran Ivanom Klepacem, kot pokrajinski koordinator NZ pa je bil navzoč Leopold Čuček. Na teh sestankih so v novo strukturo vključili tudi občinski nivo. Sodelovanje postaj milice in občinskih pripadnikov NZ je bilo v nadaljevanju dobro. Potem ko so z zadevo seznanili obe strukturi, se Gerželj ni mešal v konkretne lokalne aktivnosti. Komunikacija je tekla med komandirji in koordinatorji NZ. »Mi 'pokrajinci' se nismo več kaj dosti spuščali v to, ali si naredil ali ne, konec koncev niti vedeli nismo.«⁵³¹ Na postajah komandirji tudi niso seznanjali svojih zaposlenih z novo strukturo. Miličniki so opravljali naloge, niso pa vedeli konkretno, za kaj gre. Z aktivnostmi je bil po navadi seznanjen namestnik in kdo od pomočnikov komandirja, pri čemer so bili tudi ti pogosto le delno seznanjeni s posameznimi nalogami.

Kljub temu je Gerželj še vedno organiziral sestanke NZ in komandirjev. 26. septembra je med svojim dopustom od načelnika Inšpektorata milice prejel zaradi nujnosti okrepljenega varovanja orožja naročilo o sklicu vseh komandirjev, pri katerih je imel orožje. Naslednji dan mu je načelnik telefonsko naročil, da mora biti v pripravljenosti na domu po liniji PEM ne glede na to, da je na dopustu. Oktobra so operativno in fizično varovali še razpršitev orožja iz skladišč na Oddelka milice Divača in Kozina, prav tako pa so bili navzoči pri prevozu oborožitve iz Kočevske Reke na Primorsko po dogovoru s Čučkom.⁵³²

531 Intervju Gerželj, 11. 5. 2009; prim.: Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Aktivnosti milice pri reorganizaciji TO v NZ v letu 1990, 23. 3. 1992, Slavko Gerželj.

532 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Aktivnosti milice pri reorganizaciji TO v NZ v letu 1990, 23. 3. 1992, Slavko Gerželj.

Ker je JLA na območju obalno-kraške regije pobrala skoraj vse orožje, je bila milica v času oblikovanja nove obrambne strukture »edina organizirana, usposobljena in oborožena formacija, na katero se je lahko državni vrh obrnil in zanesel«. ⁵³³ Sestava milice je bila takšna, da ni potrebovala nobenih prilagajanj. Problem je tičal v TO, kjer so morali zamenjati nekaj svojih vodilnih kadrov. Potem ko se je NZ prilagodila novim razmeram (novi obrambni načrti oziroma preoblikovanje starih), je stekla koordinacija med njimi in milico. ⁵³⁴ Gerželjeva družina seveda ni vedela za njegove aktivnosti. ⁵³⁵

V Kopru je Gerželj naročil komandirju Marasu, da je treba glede na spremenjene razmere zaradi odvzema orožja vzpostaviti neko novo strukturo v pogojih dvotirnega sistema in da je treba navezati stike z OLO. V nadaljevanju je Maras bdel predvsem nad podatkovnimi bazami, obrambnimi načrti, zlasti pa nad evidencami vojaških nabornikov. V strukturo je vključeval tudi svoje kolege, predvsem pomočnike in vodje varnostnih okolišev. Med 'kadrovske filtracije' so tudi ažurirali in operativno varovali pomembnejše vitalne objekte. ⁵³⁶

Na Postaji milice Koper je bil krajši čas spravljen del orožja TO. Orožje je NZ pridobila iz drugih skladišč, iz skladišč na Hrvaškem, nekaj iz skladišč delovnih organizacij, npr. iz skladišča tovarne Tomos. V okviru rednih dejavnosti je milica organizirala vse tisto, za kar jo je prosila NZ. Dejavnosti so bile povezane z evidencami, orožjem in usposabljanji. »V okviru priprav na morebitno agresijo naj bi policijske enote intenzivirale sodelovanje z Narodno zaščito. S staro strukturo Narodne zaščite smo v bistvu že prej to izvajali v okviru rednih nalog.« ⁵³⁷

Milica je pri svojih premikih izvajala tudi lažne premike zaradi nenehnega nadzora s strani KOS-a in SDV. Sodelujoči v novi strukturi so delovali konspirativno. Miličniki so sprejemali aktivnosti kot redne naloge, saj jim niso povedali, da delajo v okviru nove strukture. Vse naloge (povezane z orožjem) so izvajali ljudje, ki jim je Maras zaupal (štiri do pet ljudi). Z njimi je Maras premestil orožje na tri lokacije (zasebne hiše) na območju zaledja Kopra. »V enem primeru smo imeli celo pri našem rezervnem miličniku lokacijo. Za ostale lokacije orožja pa tudi sam nisem hotel vedeti. Ko so mi govorili, da mi povedo, sem rekel ne, me ne zanima, kaj pa če mene ujamejo? Jaz bi poznal vse te lokacije.« ⁵³⁸

533 Intervju Gerželj, 11. 5. 2009.

534 Intervju Maras, 11. 9. 2009.

535 Intervju Gerželj, 11. 5. 2009.

536 Intervju Maras, 11. 9. 2009.

537 Prav tam.

538 Prav tam.

Tudi Boris Gradič, komandir Postaje milice Sežana, je bil vključen v novo strukturo. Nekega večera sta k njemu na dom prišla Gerželj in Čuček, ki sta mu predstavila načela delovanja nove strukture. Gradič je po sestanku s koordinatorji NZ vključil v organizacijsko mrežo na podlagi poznanstev svoje kolege, vredne zaupanja. Iz vsake enote so bili vključeni trije ali štirje ljudje. Stopnja konspirativnosti je bila zagotovljena. TO Sežana, ki je bila v prvi fazi slabo oborožena, je imela orožje spravljeno na tamkajšnji postaji milice, kjer je imela svoje skladišče. V njem je bilo lažje pehotno orožje in nekaj minsko-eksplozivnih sredstev. Orožje milice, še zlasti večina minsko-eksplozivnih sredstev, je bilo shranjeno v vojaških skladiščih v Ajdovščini. Potem ko so pridobili del orožja, tudi Gradič ni hotel vedeti, kam konkretno so ga razpršili. Za lokacije na Krasu je vedel njegov namestnik. Za prostore, kamor so spravili orožje, so izbirali razne kleti, skednje ali jame. Prevoze orožja in streliva so opravljali ponoči s civilnimi vozili ob spremstvu patrolje.⁵³⁹

Ker je imel KOS v Sežani svojo mrežo, je morala milica delovati v popolni tajnosti. Poznati so morali sestavo KOS-a, pa tudi sestavo enot na carini. »Med našimi bivšimi sodelavci so bili njihovi sodelavci, miličniki, starešine, ki so delali za njih, in to je že bilo utečeno. /.../ Na meji je bil zvezni bataljon in ti ljudje so bili skozi v kontaktu z vojsko, tako da je bilo tam več kontaktov med temi zveznimi, med enimi in drugimi. /.../ Kontakti med KOS-om in nami so bili, se je pa videlo, da kakor se je situacija zaostrovala, manj so prihajali, ker so iskali druge vire.« Tudi vojska se je distancirala od milice. »Z zaostrovanjem politične situacije so se odnosi med miličniki in vojaki spreminjali. /.../ Niso te več spustili na dvorišče, prej so ponudili še kavo ali pasulj ali kaj takega za malico, potem pa se je to kar prekinilo.«⁵⁴⁰

Na UNZ Koper je sicer že maja prišla GINA, ki je v tednu dni pregledala vse načrte in jih ocenila z 'vrlo dobro'. Ocena je prišla iz Beograda. Ker je poznala vsako lokacijo, je bilo treba načrte spremeniti. Zato so v novih razmerah naredili le seznam ljudi, ki so jih morali vpoklicati, ostalo pa je bila improvizacija (del enote aktiven, del v pripravljenosti, del v počivanju). Sodelovanje s TO je bilo dobro že prej, saj je imela milica z njimi redne stike. Z vzpostavitvijo NZ na pokrajinski in občinski ravni je komunikacija še bolj stekla.⁵⁴¹ Večina pripadnikov milice

539 Intervju Gradič, 11. 9. 2009.

540 Prav tam.

541 Prav tam.

pa nove strukture ni dojemala kot posebne vzporedne organizacije, temveč kot izvajanje rednih nalog milice. Dejavnosti so potekale po istem ključu, milica je nadaljevala z izvajanjem podobnih nalog tudi od oktobra naprej.

UNZ Nova Gorica

Že pred jesenjo 1990 je moral Viktor Hladnik, namestnik inšpektorja za VEM in PEM ter obrambni načrt na Inšpektoratu milice UNZ Nova Gorica, 'očistiti' vrste v milici. Predvsem so prečistili rezervni sestav in odpustili tiste, ki jim ni bilo mogoče zaupati. Pri aktivnem sestavu pa so opazovali pripadnike in poskušali ugotoviti, kako bi se odzvali, če bi prišlo do zapleta, in ali bi prestopili na drugo stran (k vojski). V tem kontekstu ni bilo nobenih težav. Na drugi strani se je že pred ukazom o oddaji orožja JLA »na tem območju večino orožja hranilo pri vojski, to je bilo skladišče na Ajševici, potem je bilo skladišče tudi na Črnem Vrhu in na Šentviški gori, tako da je večina tega orožja že bila tam, je pa imela Teritorialna obramba Idrija v Cerknem in v Anhovem svoje skladišče«. Hladnik je šel 18. maja h komandantu pokrajinskega štaba TO in ga vprašal, kako je s tem pri njih. Ko mu je rekel, da ni nobenih problemov, ob tem pa dodal, da so pripeljali orožje iz Cerknega in Anhovega in da ga zdaj varuje vojska, mu je takoj postalo jasno, kakšen je položaj. TO je na Goriškem tako ostala popolnoma brez orožja.

Hladnik je imel sicer s TO predhodno dobre odnose. Poznal je tudi večino uslužbencev KOS-a in njihov način delovanja. Tudi na podlagi tega je sestavil načrt opazovanja obveščevalnih služb, sam pa je moral biti izjemno previden, da ga niso uspeli izslediti tisti, ki so nadzorovali milico.⁵⁴²

Zvonimir Kelher je bil samostojni inšpektor na Inšpektoratu milice UNZ Nova Gorica in je pokrival področji izobraževanja in specialne vzgoje ter bil poveljnik PEM UNZ Nova Gorica. Ko ga je Kolenc poklical, da naj pride 12. septembra na sestanek na RSNZ, ni dolgo razmišljal. Kolenca je dobro poznal že

⁵⁴² Intervju Hladnik, 11. 5. 2009.

Zvonimir Kelher (1950), samostojni inšpektor za področje izobraževanja in specialne vzgoje na Inšpektoratu milice UNZ Nova Gorica in poveljnik PEM UNZ Nova Gorica

od prej prek PEM in tudi civilno, prek strelskih družin, saj sta bila oba strelca, in mu popolnoma zaupal. Po sestanku se je napotil v gostilno Figovec, kjer se je srečal z Dragom Vidrihom, pokrajinskim koordinatorjem NZ iz vrst TO. Kelher ga ni poznal, medtem ko je Vidrih dobro vedel, kdo je on. Zaradi stroge konspiracije so se Kelherju zastavljala številna vprašanja. Še posebej potem, ko je naslednji dan prišel v službo, kjer so ga zasuli z vprašanji, kje da je bil prejšnji dan. Ker jim ni smel povedati, so ga vsi začudeno gledali, toda vztrajal je pri zapovedani tajnosti. Kmalu potem se je Kelher z Vidrihom dobil na Jasnici, kjer sta oblikovala prve načrte.⁵⁴³

Na sestanek na Izvršnem svetu je Kelher od Razdrtega naprej potoval skupaj s Slavkom Gerželjem. Tudi Kelher je dobil v popoldanskih urah potrditev, da za tem stoji državni vrh. Od tedaj ni bilo več nikakršnih pomislekov. Če se je prej še spraševal o legalnosti svojega početja, ko je razmišljal, da v bistvu deluje proti državi, je spremenil svoje mnenje in stoodstotno sprejemal naloge, ki jih je dobival v nadaljevanju.⁵⁴⁴

Z Vidrihom je nato Kelher najprej pregledal postaje milice. Tukaj je imel določene težave že prej pri 'čiščenju' enot, predvsem »s starejšimi, ki so bili že 10, 15 let v PEM, in naenkrat mu rečeš, nisi več sposoben, in veš, da je planinec, da je gorski reševalec, in ga ne moreš imeti noter zato, ker ima slučajno priimek na -ić.« V Ajdovščini sta se dobila s komandirjem Postaje milice Angelom Vidmarjem, ki se je že prej povezal z občinskim štabom TO. Po tem sestanku sta 15. in 16. septembra vključila ostale komandirje Postaj milice (Idrija, Tolmin, Nova Gorica) in spustila organizacijo na občinski nivo. Predvsem sta jih seznanila z nalogo varovanja orožja. Ker v Ajdovščini ni bilo prostora, sta za lokacije orožja sprva izbrala Postaji milice v Idriji in Novi Gorici, iz Nove Gorice pa se je skladišče nato preselilo v Anhovo, kjer je bil vod milice, ki je samostojno, brez NZ, pokrival in varoval novo skladišče. Komandirji so nato razširili mrežo, ko so izbrali tiste,

543 Intervju Kelher, 11. 5. 2009.

544 Intervju Kelher, 17. 6. 2009.

ki so jim najbolj zaupali (navadno namestnike), in jim dali določene naloge. Kelher ni vedel, kaj se konkretno dogaja na lokalni ravni. Akterji so delovali samostojno, informacij pa niso prenašali nazaj na pokrajinski nivo, saj je bila konspiracija tako trdnejša. Kelherja je zanimalo samo, ali so naloge izpeljane. Ko je dobil potrditev, ni spraševal naprej. Zaradi stroge konspiracije pa je moral biti pozoren tudi doma, saj tudi najbližjim niso smeli razlagati o svojem delu. Kelher je imel sicer srečo, ker je bila njegova žena prav tako zaposlena pri milici. Vedela je sicer marsikaj zaupnega, toda o novi strukturi ni imela pojma, pa tudi Kelher ji tega ni želel povedati.⁵⁴⁵

Prevoze orožja iz Kočevske Reke na Goriško je opravljala navadna milica (ne Specialna enota) 25. septembra.⁵⁴⁶ Vozili so s svojimi tovornjaki in s svojim spremstvom. Kelher in Hladnik sta te prevoze sicer spremljala bolj 'od daleč'. Ko so peljali orožje v Anhovo, so v Gorici – glede na to, da je šlo za tovornjak milice z modro tablico – vozilo zapeljali v garažo uprave in šli na pijačo, da bi nepoklicani mislili, da je tovornjak stacioniran na upravi. Čez kakšno uro so ga odpeljali drugam z zamenjanimi tablicami.⁵⁴⁷

Milan Zupan je bil komandir Postaje milice Nova Gorica. Z novo organizacijo sta ga seznanila Kelher in Hladnik. Naročila sta mu, naj pripravi nove obrambne in varnostne načrte in 'počisti' enoto rezervnih miličnikov in carinikov, ki jim ni bilo mogoče zaupati. Pri aktivnih pa ni bilo nobenega pomisleka. »Predvideli smo moštva, tako kot bi naj bila sestavljena, potem smo morali določiti rezervne vojne lokacije po prvi stopnji, drugi in tretji, če bi se zadeve še stopnjevale, nato smo morali pripraviti lokacije in se dogovoriti z lastniki objektov. V prvi fazi so bile v Novi Gorici, v naslednji so bile že bolj proti hribom in okrog tega je bilo veliko aktivnosti.«⁵⁴⁸

Milan Vončina je bil namestnik komandirja Postaje milice Nova Gorica. Naloge za novo strukturo je izvajal v okviru rednih nalog. Ker je KOS budno zbiral podatke, je tudi milica začela s pridobivanjem informacij. »Poleg rednih policijskih opravil, ki so bila določena z zakonom o notranjih zadevah, se je seveda peljala naprej tudi problematika groženj napada JLA. Takrat se je začelo to stopnjevati. Potem smo vključili to v redne naloge. Načrti so se obnavljali, dopolnjevali, izdelovali na novo.«⁵⁴⁹

545 Intervju Kelher, 11. 5. 2009; za TO v MSNZ prim.: Mikulič, *Uporniki z razlogom*, str. 100–104; Berginc, *MSNZ na Tolminskem*, str. 75–79; širše v: *Njim vsem pripada slava*, str. 404–426; *Trdna mreža*.

546 Intervju Kelher, 11. 5. 2009.

547 Intervju Hladnik, 11. 5. 2009.

548 Intervju Zupan, 17. 6. 2009.

549 Intervju Vončina, 17. 6. 2009.

Florjan Sivec je bil komandir Postaje prometne milice Nova Gorica in poveljnik voda PEM. O novi organizaciji sta ga obvestila Kelher in Hladnik. Z njima je sodeloval in od njiju prejemal navodila. Ker je bil brez pomočnika, je moral vse aktivnosti, pripravo dokumentov in lokacij organizirati sam. Z načelnikom uprave in načelnikom Inšpektorata milice UNZ Nova Gorica, ki nista vedela za nove razmere, ni imel veliko stikov. Ko je prišel septembra do njega Kelher in mu dejal, da potrebuje dva miličnika z vozniškim izpitom C-kategorije, ni dolgo razmišljal. Na razpolago mu je dal miličnika Igorja Praha in Petra Šuštarja. Sivec je vedel, da potrebujejo tovornjak in kaj približno bodo vozili, ni pa se podrobneje spuščal v zadevo. Bil je obveščen, da delata ponoči in da vozijo neke stvari na relaciji Kočevsko–Severna Primorska. Potem je Sivec dobil nalogo, da je treba orožje razmestiti na več lokacij. »To orožje je bilo namenjeno za oborožitev VEM in PEM.« Pri spravljanju orožja na varno mu je največ pomagal Šuštar, nekaj so ga odpeljali k njemu, nekaj pa na Vogrsko. Tako so imeli dve lokaciji, ki sta bili dokaj odmaknjeni, a z urejenim dostopom. Sivec tedaj ni pomišljal glede novih zadolžitev. Ni ga bilo strah, čeprav se je zavedal, da je njegovo početje ilegalno in da dela proti zvezni ustavi. Tudi potem ko ga je poklical načelnik in mu povedal, da ga zasleduje KOS in da naj bo previden, ga ni zajela panika. Dva dni je razmišljal, ali naj doma sploh pove novico. Ko je ženi le povedal, je tudi ona ohranila trezno glavo.⁵⁵⁰

Jože Režonja je bil komandir Postaje milice Tolmin. Septembra je uspel skupaj z NZ pod pretvezo čiščenja orožja pridobiti prvi del orožja iz vojašnice Bovec. To orožje so nato shranili v Bovcu, Tolminu in Kobaridu. V tem obdobju so tudi poostriili nadzor nad vojsko in njenimi aktivnostmi. Sodelovanje s TO Tolmin, ki ji je poveljeval Marjan Bric, je bilo do junija 1990 sicer slabo. Potem ga je zamenjal Vito Berginc, s katerim se je Režonja v hipu ujel. Berginc je bil tudi vključen v NZ. Ko ga je Kelher obvestil o tajnih aktivnostih, mu ni povedal, da je del orožja že na varnem. V nadaljevanju je potem obnovil stare načrte, nadaljevalo pa se je tudi usposabljanje rezervistov. »Izvajali smo vse, od streljanja do iskanja terena in vseh teh zadev. Morala je bila izredno dobra pri rezervistih, res pa je, da smo tudi pri nas na postaji malo pregledali, posebej pri carinikih, in potem malo počistili, kdo je kondicijsko še zmožen zdržati vse napore.«⁵⁵¹

Oborožitev so počasi povečevali. Režonja in Berginc sta tako v začetku oktobra imela na razpolago »110 kosov orožja. V tem času, ko se je Kočevska

550 Intervju Sivec, 17. 6. 2009.

551 Intervju Režonja, 17. 6. 2009.

Reka zavzela, smo na Severnem Primorskem dobili nekaj oborožitve. Ker smo v Tolminu orožje imeli, v Idriji pa je bilo malo orožja, je prvi kontingent iz Kočevja prišel v Idrijo.« Pri skladiščenju in prevozu orožja v tajna skladišča je sodeloval tudi Režonja s svojim vozilom s civilnimi tablicami, ostali miličniki pa niso vedeli, za kaj gre. On jih je dal pri transportih orožja v patrolje drugam na teren, pri prevozih pa ni bilo nadzora. Kljub temu da je bil tudi komandir Postaje milice Idrija Danilo Božič⁵⁵² seznanjen z zadevami, jih je pri prevozu orožja v kobariško skladišče v Idriji ustavila milica. »Sem rekel, kaj je, in smo šli naprej. Oni so prižgali luči in šli za nami. Poklical je dežurnega, kje imaš enote, naj pustijo kolone pri miru. Potem so odšli. Z milico sicer ni bilo težav.« Poleg skladišč NZ je imela milica povsem svoja skladišča, za katera NZ ni vedela. Svoje orožje je milica razvozila na razne lokacije sama, pri transportih orožja NZ pa je bila po večini zraven. Poleg tega so bili na milici shranjeni obrambni načrti in določena dokumentacija OLO (evidence nabornikov).⁵⁵³ Podobne aktivnosti so izvajali tudi od oktobra naprej. »Profesionalno smo naprej delali, na drugi strani smo imeli istega človeka.«⁵⁵⁴ Tudi nadzor nad vojsko in spremljanje gibanja obveščevalnih služb sta se izvajala še naprej.⁵⁵⁵

UNZ Slovenj Gradec

Na Koroškem je milica že pred ukazom o oddaji orožja izvedla nekaj premikov orožja. Vinko Mlinšek, komandir Postaje milice Slovenj Gradec, je dobil od načelnika Inšpektorata milice UNZ Slovenj Gradec Mirka Kokola že februarja in marca 1990 nalogo, da mora pripraviti tajne lokacije za skladiščenje materialnih sredstev, predvsem pa oborožitve in streliva, ki je bilo v skladiščih (za postajo milice, postajo prometne milice in za enote UNZ). Za tri enote je moral zagotoviti skladišča na območju Mislinjske doline, hkrati pa nove lokacije

552 Arhiv MNZ, Uprava za priprave na izredna stanja in vojno – MSNZ 1990–1992, Seznam delavcev policije, ki so sodelovali pri ustanavljanju MSNZ (28./8. do 4./10. 1990), Jože Kolenc.

553 Intervju Berginc, 30. 3. 2010.

554 Intervju Kelher, 11. 5. 2009.

555 Intervju Hladnik, 11. 5. 2009.

Marko Pogorevc (1964), inšpektor za VEM in PEM na Inšpektoratu milice UNZ Slovenj Gradec ter poveljnik PEM UNZ Slovenj Gradec

za vojno delovanje, za sedež VEM in za sedež UNZ. Ker je vojska izjemno dobro nadzirala območje, je moral biti pri izbiri lokacij posebej pazljiv. Tajni prevozi orožja so potekali iz postaje prometne milice in postaje milice k Miranu Černiču na Mislinjsko Dobravo, k Juretu Priberžniku v Šmartno pri Slovenj Gradcu, na Sela in na Stari trg. Del oborožitve in sanitetne opreme so skladiščili tudi na lokaciji na Brdah pri Ribiču, del pa pri Naberniku na Legnu. Teden kasneje so preselili tudi orožje uprave. Lokacijo je Mlinšek izbral pri kmetu Vincencu Vranjeku, kjer je imela vojska mobilizacijsko mesto. Prav zaradi tega se mu je zdelo mesto posebej primerno, ker da ga bo varovala kar JLA, in še posebej zato, ker je lastnik dobro poznal načrte JLA in njihove oficirje, ki so bili pri njem vsak teden. Na tej lokaciji so shranili tovornjak eksploziva in orožja. Za prevoz so zadolžili rezervnega miličnika Aleksandra Semenika, ki je ponudil svoje tovorno vozilo. Orožje so nato varovali z rednim delom patrolj, ki niso vedele, kaj se nahaja v skladiščih. »Vedela je samo peščica miličnikov in pet ali šest starešin.« Vse ostalo orožje pa so imeli na postaji za redno delovanje enot. V istem času so izdelali tudi načrte za primere prihoda vojakov na postaje milice.⁵⁵⁶

Na Koroškem so tako imeli nekaj orožja že na varnem. Ko je Kolenc septembra poklical Marka Pogorevca v Slovenj Gradec, ta ni vedel, da se v Sloveniji pripravlja nova organizacija. Inšpektor za VEM in PEM na Inšpektoratu milice UNZ Slovenj Gradec ter namestnik poveljnika skupne PEM UNZ Slovenj Gradec in UNZ Celje je bil seznanjen z novim projektom 12. septembra na sestanku na RSNZ, kjer mu je bilo naročeno, da naj poskrbi za kadrovski del in da naj bi »orožje, ki je bilo hranjeno v vojaških skladiščih, odnesli iz teh skladišč in ga varno skrili«. Po sestanku se je odpravil v gostilno Figovec, kjer se je seznanil s koordinatorjem NZ iz vrst TO Mladenom Mrmoljo. »On je bil iz Teritorialne obrambe kot vodja, jaz njegov namestnik iz milice.« O tem sestanku Pogorevc ni smel seznaniti svojih

556 Intervju Mlinšek, 11. 9. 2009.

predstojnikov, ker je bila zapovedana stroga konspiracija. Dva dni kasneje se je Pogorevc udeležil še sestanka na Izvršnem svetu, kjer je 'paravojaška' formacija dobila politično pokritje.⁵⁵⁷

Pogorevc si je najprej kot svojega namestnika izbral Vinka Mlinška. Septembra ga je poklical na sestanek in mu zaupal, »da je bil na razgovoru in da opravlja določene naloge. Dal mi je zaupne naloge in mi rekel, da za to, kar mi bo zdaj povedal, ne smem nikomur povedati, še najmanj svojemu predpostavljenu, niti načelniku uprave oziroma tudi šefu policije ne. Naloge so bile vezane na sodelovanje z Narodno zaščito, na njihove premike, ki bodo opravljeni, predvsem orožja in streliva. Povedal mi je, da se tudi oni že organizirajo in da bomo skupaj sodelovali. Po teh zaupnih nalogah je bil potem sklican en skupni sestanek, na katerem smo prisostvovali komandirji postaj milice na Koroškem.«⁵⁵⁸

Do konkretnih aktivnosti znotraj milice na Koroškem je tako prišlo po 18. septembru,⁵⁵⁹ potem ko je Pogorevc z novo strukturo seznanil svoje najozžje sodelavce. Prvi sestanek je bil v gostišču Dular na Selah pri Kotljah, kamor so prišli tudi koordinatorji NZ iz vrst TO. S strani milice so se sestanka udeležili Marko Pogorevc, Vinko Mlinšek, Franc Serec iz Raven, Alojz Cifer iz Radelj in Željko Kljajič iz Dravograda. S strani NZ je prišel Mladen Mrmolja, iz Raven Primož Šavc, iz Radelj Zdravko Vilar, iz Slovenj Gradca Viktor Jeromel in iz Dravograda Herman Jeseničnik. »Predstavili so nam lokacije, kje imajo oni skladiščeno orožje, povedali so nam še za določene premike, da jih bodo imeli, in da bi tu sodelovali. Mi smo takrat povratno tudi predstavili, koliko imamo viška našega orožja za skupne potrebe, /.../ ker določeni štabi so bili takrat v bistvu zelo slabo opremljeni z oborožitvijo, predvsem Slovenj Gradec. Ko bi prišlo do mobilizacije, bi mi to orožje dali preko mene oziroma z mojim dovoljenjem. Seveda za ta dogovor naši predpostavljeni takrat niso vedeli.«⁵⁶⁰ Skupaj s pripadniki NZ so komandirji prevzeli nove zadolžitve. Predvsem je bilo treba poskrbeti za varovanje prevozov orožja, ki so ga razvozili na tajne lokacije.⁵⁶¹

557 Intervju Pogorevc, 18. 5. 2009. V novo strukturo je Pogorevc vključil tudi Petra Pungartnika iz vrst PEM. – Gradivo Kljajič, Poročilo o aktivnostih poimensko navedenih pripadnikov milice na Koroškem pri ustanavljanju in delovanju MSNZ za Koroško.

558 Intervju Mlinšek, 11. 9. 2009.

559 Prav tam.

560 Gradivo Kljajič, Poročilo o aktivnostih poimensko navedenih pripadnikov milice na Koroškem pri ustanavljanju in delovanju MSNZ za Koroško; Intervju Mlinšek, 11. 9. 2009; za TO v MSNZ prim.: Mikulič, Uporniki z razlogom, str. 120–124.

561 Intervju Pogorevc, 18. 5. 2009; Pogorevc sicer govori o iskanju lokacij za orožje in o prevozih orožja že za mesec maj in junij, kar pa se je zgodilo kasneje. – Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Aktivnosti po Narodni zaščiti v letu 1990, Marko Pogorevc.

Na Koroškem je bilo v vseh štirih občinah petnajst tajnih skladišč orožja in devet rezervnih vojnih lokacij območnih postaj milice. Uprava je imela svoje lokacije, eno in rezervno, enako postaje milice. Za ta skladišča NZ ni vedela. Pred skupnim sestankom je bilo razpoloženje povsem naelektreno. Milica je spremljala premike vojske in NZ. »Oni so tajno vozili orožje in mi smo spremljali tudi njihove premike in premike tovornjakov in potem smo o vsem tem obveščali na UNZ, tako da smo mi imeli pokrite NZ in vojsko in to je bilo vse organizirano. Mi smo morali tudi varovati premike naših enot in vedno je šla naprej patrolja, ki je gledala, če ni mogoče na lokaciji kakšno vozilo, ki bi lahko registriralo naše premike orožja. Mi smo imeli maksimalno konspirativno urejeno in potem so se včasih 'teritorialci' čudili, kaj delamo mi na njihovih lokacijah.«⁵⁶²

Komandir Postaje prometne milice Slovenj Gradec Zlatko Halilovič in njegov namestnik Peter Pungartnik, ki je bil tudi pripadnik PEM, sta opravila veliko dela. Za občinske koordinatorje NZ iz vrst TO je bil sestanek pravo olajšanje, podobno tudi za može v modrih uniformah, ker je pomenilo, da ni bilo več potrebe po prikrivanju aktivnosti. »Potem smo sodelovali in oni so bili presrečni, so pozdravljali, oni so zelo zaupali milici in vedeli so, da smo tudi zelo močni. /.../ Naše enote se je še vojska bala, in ko so videli, da smo skupaj, je bilo to za njih pravo olajšanje. Potem so nam povedali tudi še za dodatne lokacije. Skupno smo potem predvsem operativno pokrivali in pomagali pri njihovih prevozih.«⁵⁶³ Mlinška so »miličniške patrolje ponoči prenehale zaustavljati in spraševati, kje hodim in kaj delam. Še več, zaustavljale so vse, kar je vozilo za menojo, in še več, ko mi je nekaj dni zapored nenehno sledil en in isti avto z mariborsko registracijo, sem s pomočjo Marka Pogorevca v nekaj minutah ugotovil vrsto podatkov o lastniku vozila in ljudeh, ki so bili povezani z njim.«⁵⁶⁴

S komandirjem Postaje milice Radlje Francem Sercem se je Mlinšek dobival vsak dan. Vse sta hitro in ustno urejala. Serec je vedel za tajna skladišča v rudniku v Mežici, vedel je za prevoze bomb, pri katerih je tudi sodeloval, za vse ostale lokacije pa mu je Mlinšek tudi povedal. »V Slovenj Gradcu je bilo to skladišče v Šentilju pri Štalekarju in pri Plevniku na Brdah. Potem je bilo tudi skladišče eksploziva na Štibuhu in mi smo ta njihova skladišča kot miličniki nekako z rednim delom operativno varovali, z rednimi patroljami tako v dnevnem kot tudi v nočnem času.«⁵⁶⁵ Sodelovanje se je še dodatno okrepilo, ko so iz OLO

562 Intervju Halilovič, 11. 9. 2009.

563 Intervju Mlinšek, 11. 9. 2009.

564 Prav tam.

565 Prav tam.

morali prenesti sezname orožja oziroma zaboje, ki so bili skladiščeni, in tudi sezname nabornikov v hrambo milice.⁵⁶⁶

V okviru redne oblike dela, ki se je osredotočala na določene varnostne zadeve, se je oblikovala tudi nova struktura. »Za to ni vedel noben drug razen komandirji, s katerimi smo delali. Mi smo imeli tudi Vojne enote milice, se pravi, da smo po eni liniji normalno delali, te vojne enote so imele redno delo, zbirali smo kontraobveščevalne podatke.« Na drugi strani so na Koroškem imeli pripravljeno tudi akcijo Krt. »Vsi komandirji so zbirali podatke o kontraobveščevalni dejavnosti Jugoslovanske ljudske armade, o gibanju, o njihovih namerah, o številu oborožitve in enotah.« Poskušali pa so tudi vdreti v kontraobveščevalni sistem in to je uspelo načelniku Inšpektorata milice Mirku Kokolu, ki je pridobil na svojo stran obveščevalca iz JLA, sicer domačina Konrada Javornika. Z njim sta sodelovala in on mu je prinašal pomembne podatke o dejavnostih vojske, o njenih namerah in zaupnih nalogah. Ko sta se Kokol in Javornik dobila v začetku oktobra na preverjeni lokaciji na Pohorju, je Mlinšek zavaroval prizorišče s svojimi enotami. »Razporedil sem jih tako, da so opravljali redno delo. Blokiralimo smo ceste, kot da opravljamo normalno prometno kontrolo. Rekel sem jim, da morajo biti izredno pazljivi na vsa tuja vozila, vsa mariborska, tudi domačine naj gledajo in nikakor naj ne spuščajo v globino proti Pohorju kakšnih tujcev. Miličniki, ki so bili na teh lokacijah na rednih nalogah, sploh niso vedeli, za kaj gre. Jaz sem jim pač rekel, da lovimo nekega storilca, takrat je šlo tudi za neke poostrene naloge, ker smo lovili enega posiljevalca in sem v bistvu te naloge kar v redno delo vklopil.« Kokol in Javornik sta se srečala v bližini kmetije pri Lazarju na Brdah. Ob srečanju sta se, zato da bi pokazala, da nimata prisluškovalnih naprav, oba slekla do pasu. Javornik je nato Kokolu zaupal vrsto varnostnih podatkov o JLA, o njihovih aktivnostih, namerah, oborožitvi, o mobilni moči in mobilni pripravljenosti. Kokol je te podatke posredoval nato v Ljubljano »s skrito kuverto o akciji Krt«, odnesla pa sta jih dva zaupanja vredna miličnika.⁵⁶⁷

Za tajne aktivnosti nove slovenske obrambne organizacije je v Slovenj Gradcu vedel le ozek krog miličnikov, za varovanje tajnih skladišč pa je vedelo pet ali šest ljudi. Komandirji, ki so vedeli za dejavnost v okviru te organizacije, so miličnikom dajali naloge, ki so sicer spadale med njihove redne zadolžitve. Med drugim so jim naročili, da pregledajo določeno okolico in na določenem odseku legitimirajo vse osebe in ustavijo vsa vozila. O tem so morali poročati in

566 Intervju Halilovič, 11. 9. 2009.

567 Intervju Mlinšek, 11. 9. 2009.

iz poročil so »izluščili tisto, kar je bilo pač potrebno, in smo dali naprej do Marka Pogorevca«. ⁵⁶⁸ Operativnega sodelovanja s SDV pa na Koroškem ni bilo.

Na Postaji milice Dravograd je bil komandir Željko Kljajič. Dravograd je bil zaradi kasarne Bukovje in treh stražnic nekakšno križišče obveščevalnih podatkov, ki so se prenašali po Koroškem. Kljajič se je udeležil spoznavnega sestanka pri Dularju. V nadaljevanju je sodeloval s pripadniki NZ iz vrst TO, ki je imela svoje prostore v stavbi postaje milice. Z njimi so se tako srečevali dnevno. Kljajič se je že predhodno udeleževal usposabljanj pripadnikov TO, tako da je odlično poznal njihovo strukturo. Skupaj z Mlinškom je sodeloval tudi pri akciji Krt. Za opazovanje pripadnikov vojske je »napravil načrt, popis vseh stanovanj pripadnikov Jugoslovanske armade, kje stanujejo, kakšna stanovanja so, kako velika, v katerem nadstropju so, katera številka je, vse z namenom, da bi v skrajni fazi prišlo tudi do vpadov v njihova stanovanja, in zadnje, kar bi bilo v tej akciji, bi bila tudi likvidacija teh oseb.« Večina oficirskih stanovanj je bila na Robindvoru v Dravogradu, kjer je bila tudi večina miličniških stanovanj, tako da je Kljajič lahko opazoval iz svojega stanovanja ves blok. ⁵⁶⁹

Milica je imela zadeve popolnoma urejene. Pravočasno so vzpostavili »sistem zvez, tajne lokacije, rezervne vojne lokacije, kurirske zveze, javke smo imeli določene in sistem, kdaj in kako naj kurirji kaj prenašajo od enega kraja do drugega in po kakšnih metodah se naj potem to koncentrira. Vse je bilo usklajeno za celo koroško regijo in z vsemi enotami, katera postaja izvaja kakršne koli aktivnosti na posameznih prometnih sektorjih.« V tem kontekstu so bile določene kontrolne točke patrulj, ki so bile stalne in gibljive. Vsaka postaja milice je morala imeti kontrolne točke s točno določenimi nalogami. Posebej so bile določene naloge za prihod vojaških oseb na območje OLO po posameznih občinah. »Če bi se na primer izdal ukaz Meža 10, bi to pomenilo, da so prišli v vojaških uniformah po seznam nabornikov vojaki, kjer se zadeve na miren način odvijajo. Če pa bi sporočil policist, da gre za Mežo 100, pa bi to pomenilo, da hočejo nasilno prevzeti spisek nabornikov in orožje iz oddelkov za ljudsko obrambo. V tem primeru je bilo spet vse dogovorjeno s posebnimi tajnimi znaki, kdaj pride Posebna enota milice na ta dogodek.« ⁵⁷⁰

Drago Velički je bil namestnik komandirja Postaje milice Dravograd. »Ko je poveljevanje v Bukovju prevzel Mladinović, se je jasno odražalo, da se vojska pripravlja v čisto drugačnih sferah in čisto na drugačen način. V samo poveljstvo

568 Prav tam.

569 Intervju Kljajič, 11. 9. 2009.

570 Prav tam.

v Bukovju sta bila dodana še dva majorja in zanimivo je, da se je kar velikokrat dogajalo, da so ti ljudje, ti oficirji, namerno izzvali raznovrstne provokacije, incidente na območju Dravograda in so praviloma tudi preverjali, kakšna bo reakcija milice. Mi smo velikokrat imeli tudi z našimi miličniki težave, da smo zadeve umirjali in da smo poskušali stvari zadržati in istočasno tudi v vseh teh primerih pridobivati tiste informacije, da smo jih lahko poročali naprej.«⁵⁷¹

Na Postaji milice Radlje je bil komandir Alojz Cifer. Postaja je imela dva Oddelka, v Podvelki in na Muti, pokrivali pa so tudi pet maloobmejnih prehodov. Poleg tega so budno spremljali načrte vojske. Glede obrambnih načrtov je postaja spadala pod Maribor. Oddelka sta imela svoje lokacije orožja, postaja pa je imela dve lokaciji. V samem sistemu komuniciranja je bila prisotna šifrerska služba, ki je sprejemala določena sporočila. Spremljali pa so tudi miličnike drugih narodnosti, njihov odnos in njihove odzive.⁵⁷² Problem je bil tudi z neslovenskimi cariniki. Te so pod pretvezo napredovanja premeščali tudi v carinarnico Dravograd, tako da niso mogli izvrševati neposrednih nalog, ki jih je zvezna carinska uprava pošiljala na mejo mimo republiških slovenskih organov.⁵⁷³ V Radljah je bil sicer dober odnos z OLO in NZ, toda manjkala je boljša komunikacija med njimi. Milica je svoje enote redno obveščala, miličniki so bili seznanjeni s položajem. »Vsak tretji dan je bil sestanek tu na upravi in smo tudi dobivali navodila. Dejansko si izvrševal ukaze, ki si jih dobival brez nekih pregovarjanj.«⁵⁷⁴

Jože Košir je opravljal naloge namestnika komandirja Postaje milice Radlje. Kot pripadnik PEM je imel že pred jesenjo veliko usposabljanj. Na postaji je bil poleg Ciferja vključen v novo strukturo tudi on, potem ko ga je 18. septembra iz Slovenj Gradca poklical Marjan Kobale, inšpektor za posebne naloge na Inšpektoratu milice UNZ Slovenj Gradec, in mu naročil, naj pride takoj s civilnim avtom v Slovenj Gradec na upravo. Od tam ga je dežurni napotil k Dularju, kjer je bil seznanjen z novo strukturo in tudi s koordinatorji NZ iz vrst TO. Po tem sestanku je sodeloval z NZ. Zaradi resnega položaja je Košir skupaj s skladiščnikom Borisom Najžerjem izdelal načrt, da se orožje ob zaostritvi takoj razvozi na različne lokacije. Kot možna lokacija je bila predvidena tudi klet župnišča, kjer je sodeloval župnik Jože Gomboc.⁵⁷⁵

Le Cifer in Košir sta na postaji milice poznala konkretne aktivnosti. »Vsak zase sva potem morala po lastni vesti izbirati svoje ljudi.« Ker je bila zapovedana

571 Intervju Velički, 11. 9. 2009.

572 Intervju Cifer, 11. 9. 2009.

573 Intervju Halilović, 11. 9. 2009.

574 Intervju Cifer, 11. 9. 2009.

575 Intervju Košir, 11. 9. 2009.

stroga konspiracija, so se pri obeh pojavljali tudi dvomi in vprašanja glede 'paravojaške' strukture. Pri razpršitvi orožja je imel Košir glavno besedo. Cifer ni niti želel vedeti, kam ga spravljajo. Določeno težavo je postajala reka Drava, ker je bilo treba zagotoviti oborožitev na obeh straneh reke. Orožje so premeščali predvsem na Muto, Košir je moral operacijo izvesti po svojih najboljših močeh. Zagotoviti je moral tajnost, varnost in učinkovitost. Pri prevozu orožja so pomagali tudi posamezniki, ki so imeli tovorna vozila. Na Muti je tovornjak posodil Jože Rogina, v Radljah Jože Naberžnik. Poleg oborožitve in streliva so morali shraniti tudi druga materialna sredstva, dva mopeda in pisarniški material, ki je bil potreben za nujno delo. Za prevoz in razpršitev glavnine orožja na tajne lokacije je bilo med drugim uporabljeno civilno vozilo žene miličnika Ivana Brgleza iz Radelj. Tajne lokacije so bile pri Cvetu Mastnu v Dobravi, pri Francu Juraču na Planini, na domačiji Rasovih v Podliplju in na domačiji Kašman v Podvelki. Kmetija staršev Boža Kovača, ki je bil rezervni miličnik, je bila zavedena kot rezervna vojna lokacija za delovanje milice v izrednih in vojnih razmerah, ne pa kot lokacija za hranjenje orožja. Prometna sredstva (motorna kolesa) in nujna sredstva za delo milice na terenu so bila shranjena na domačiji Ivana Hafnerja na Suhem Vrhu pri Radljah in na Orlici pri Ivanu Junkerju. Za te lokacije je vedelo zelo malo ljudi. Poleg tega je šlo tudi za vrsto opazovalnih akcij na terenu, nadzorov objektov, spremljanje kolon, obveščevalno delo, česar pa Košir in Cifer nista mogla opraviti sama. Zato sta dodeljevala naloge v obliki rednega dela svojim miličnikom, ki dejansko niso vedeli, da opravljajo delo, ki ni v neposredni zvezi z njihovo službo.⁵⁷⁶

Srečko Bukovski je bil namestnik komandirja Postaje milice Ravne, ki je obsegala največje ozemlje na območju uprave. Postaja je imela še dva Oddelka, Mežica in Črna na Koroškem. Potem ko je bil Bukovski seznanjen z novo strukturo, je v obeh oddelkih izbral ljudi, s katerimi je lahko komuniciral, in prenašal zadolžitve na njih. Ko se je začel položaj politično zaostrovati in ko je milica poostreno spremljala aktivnosti vojske, so se »oficirji JLA začeli močno distancirati od nas in naših osebnih stikov. Prej smo bili prijatelji na visoki ravni in še par mesecev pred temi zaostritvami so me osebno vabili v kraje njihovih bivališč v Bosno.«⁵⁷⁷

V Ravnah so na postaji shranili evidence nabornikov OLO. Njihovi referenti so jih potem dvakrat tedensko na postaji ažurirali in urejali. Velika večina

576 Prav tam.

577 Intervju Bukovski, 11. 9. 2009.

miličnikov za to ni vedela in so se zato mnogi spraševali, kaj počnejo tako pogosto na postaji. Zato so bili izdelani tudi podnačrti medsebojnega sodelovanja z OLO in njihovim varovanjem. Vso tehnično varovanje je bilo preneseno na postajo. Če bi v prostore OLO vstopila nepovabljeni oseba, bi se sprožil alarm. V tej zvezi je bil izdelan konkreten načrt, opomniki za patrolje, kako ukrepati ob sprožitvah ali ob morebitni zasedbi oddelka. Glede lokacij za shranjevanje orožja so morali zaupati določenemu številu miličnikov, ki so pomagali pri skladiščenju, posebej pa pri iskanju lokacij, in osebam, ki so orožje spravile pod svojo streho. Za postajo z dvema oddelkoma s približno 40 aktivnimi miličniki in ustreznim številom rezervnih miličnikov so orožje shranili na območju celotne postaje, od Črne do Mežice in Raven. Prevozi so potekali ponoči. V Ravnah so prevažali orožje s terenskimi vozili in z malim številom ljudi. Poseben problem pa je nastal, ko je bilo treba orožje vzdrževati in pregledovati. Nekatere lokacije orožja so bile vlažne, tako da so ga morali tudi čistiti, še prej pa dekonzervirati.⁵⁷⁸

Nova obrambna struktura se je legalizirala v ozkih krogih. Načelo zaupnosti je tudi Pogorevcu vzbujalo določene občutke nelagodja. Še posebej potem, ko je moral za svoje pomočnike izbrati svoje prijatelje in znance. Pripadniki milice, ki so bili med zaupniki organizacije, so imeli na Koroškem tajne lokacije za izmenjavanje podatkov.⁵⁷⁹ Tudi od oktobra naprej se je njihovo delo nadaljevalo v podobni obliki.

UNZ Postojna

Radovana Lukmana, inšpektorja za VEM in PEM na Inšpektoratu milice UNZ Postojna, komandirja Postaje milice Postojna in namestnika poveljnika skupne PEM UNZ Postojna in UNZ Koper, je izbral Kolenc za koordinatorja nove organizacije v vrstah milice na Postojnskem. Tudi on se je 12. septembra⁵⁸⁰

⁵⁷⁸ Prav tam.

⁵⁷⁹ Intervju Pogorevc, 18. 5. 2009.

⁵⁸⁰ Intervju Kolenc, 31. 3. 2009.

Radovan Lukman (1959), inšpektor za VEM in PEM na Inšpektoratu milice UNZ Postojna, komandir PM Postojna in poveljnik PEM UNZ Postojna

udeležil sestanka na RSNZ in nato 'tovariškega srečanja' v gostilni Figovec. Tam se je srečal s koordinatorjem NZ iz vrst TO Vojkom Štembergerjem.⁵⁸¹

Dva dni kasneje se je Lukman udeležil sestanka na Izvršnem svetu. Po sestanku je odleglo tudi njemu, saj je dobil potrditev, da aktivnosti podpira republiški vrh. 15. septembra je vključil namestnika komandirja Postaje milice Cerknica in namestnika poveljnika PEM UNZ Postojna Andreja Janežiča.⁵⁸² »Janežiča sem seznanil tudi z vso težo, kaj se pripravlja in kaj se dogaja. Razumel je do popolnosti in zaradi tega sva se tudi odločila, da bova delala po sistemu trojck. Jaz seznanim njega in on mene in potem vzameva še nekoga, ki je neposredno vodil komando naprej. Ta je znova vnaprej vzpostavil dva, tri zaupnike, s katerimi je potem komuniciral.« Za aktivnosti nove organizacije ni vedel načelnik uprave, ki je bil zaradi stroge konspiracije užaljen in prizadet, saj je vseskozi odločal o vsem, tedaj pa se je nekaj dogajalo mimo njega. Znotraj uprave so obstajali tudi podcentri SDV, ki so bili ločeni od milice. Služba je poskušala izvedeti, kaj se dogaja. Na Postojnskem je bila še obveščevalna služba JLA, ki je tudi začutila, da se nekaj dogaja, ni pa vedela kaj. Opazovanje milice je bilo tako precejšnje.⁵⁸³

Janežič je bil zaradi svoje pripadnosti PEM najprej vključen v novo strukturo. Ko ga je Lukman poklical po telefonu, se je pripeljal v Postojno. Usedla sta se v avto in se peljala proti Razdrtemu. Šele v avtu mu je začel razlagati o novi strukturi in mu razložil, kako je zastavljena. Povedal mu je, da je on koordinator za milico in Vojko Štemberger za NZ in da si mora poiskati namestnika. Janežič ni okleval, kljub temu da se je spraševal o legalnosti početja. Z Lukmanom sta se o teh stvareh v nadaljevanju veliko pogovarjala, določene aktivnosti pa so bile izvedene v Cerknici tudi brez Lukmanovega vedenja. Postaja milice Cerknica je imela takrat višek orožja, ki je bil zaradi varnosti hranjen v kasarni JLA na

581 Intervju Lukman, 14. 5. 2009.

582 Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Uradni zapisnik, 23. 3. 1992, Radovan Lukman.

583 Intervju Lukman, 14. 5. 2009.

Rakeku. »Mi smo hoteli priti na vsak način do tega našega orožja in doletela je ta naloga pač mene, da se grem dogovorit v kasarno na Rakek, da bomo to orožje prevzeli. V to kasarno sem lahko prišel, malo težje pa sem potem šel ven. Tri ure so me tam zadrževali, tam sem nekako izsilil, starešina JLA, ki je bil tam, se je izmotaval, da tega ne more dopustiti, ker ima nadrejene, tako da smo šli od tam v Postojno na komando, kamor me je on peljal, in smo v Postojni kakšno uro ali dve žolčno preživeli, da nam je uspelo nekaj dobiti. Tudi policijska uprava Postojna je imela na podstrešju nekaj orožja in to orožje smo disperzirali že prej, preden se je potem disperziralo orožje po postajah milice.«⁵⁸⁴

Janežič o tej zadevi ni seznanjal celotne postaje. Posameznikom je naročil, naj izvedejo določene naloge, konkretno pa jim ni pojasnil, da opravljajo aktivnosti v zvezi z novo strukturo. Tudi v PEM je bilo podobno. »To so bili pač policisti, ki so drugače opravljali naloge na policijskih postajah, ampak v tistem obdobju smo bili več ali manj kar sklicani, tako da smo nastopali kot enota, smo se usposabljali in izvajali določene aktivnosti.« Z Lukmanom se je ob 'akcijah' dobival na postaji v Postojni ali v Cerknici. Vseskozi pa je obstajal nadzor JLA, je pa tudi milica nadzirala njih. »Oficirji in vojaške osebe so tudi zbirali podatke o tem, od kje je kakšen nabornik, ki se ni javil, in tako naprej. Mi smo pa spet njih nadzirali, da nam ne bi teh fantov na kakršen koli nasilen način poskusili pobrati po domovih in jih kam odpeljati.« Na postaji so hranili tudi evidence nabornikov. Z njegovimi zadolžitvami družina ni bila seznanjena. »Družina je vedela, da imam še neko drugo zadolžitev, tako da jim to ni bilo tako presenetljivo čudno in so kar nekako sprejemali. Ampak o tem doma nismo govorili.«⁵⁸⁵

Po dogovoru z Janežičem je Lukman vzpostavil prvi krog sodelavcev na občinski ravni. »Kot komandir sem imel namestnika, dva pomočnika, komandirja oddelka in še podkomandirja oddelka.« Veliko nalog je bilo razdeljenih, katere so bile s področja nove strukture, pa izvajalci niso vedeli. Posameznik je dobil nalogo, ki jo je moral izvesti in poročati ter nič drugega. Tudi ostalim komandirjem je nato predlagal, da naj delajo na ta način. Lukman pa ni želel vedeti za vse aktivnosti na občinski ravni. »Takrat so še vojni zakoni

584 Intervju Janežič, 22. 6. 2009.

585 Prav tam.

veljali, vojno sodišče je bilo takrat v veljavi. Zaradi tega jaz takrat nisem želel vedeti, s kom se občinski predstavnik pogovarja na občinski ravni.«⁵⁸⁶

Za obrambno organizacijo na Notranjskem v vrstah milice tako ni vedelo veliko ljudi. 17. septembra sta Lukman in Janežič vključila v novo strukturo komandirja Postaje milice Ilirska Bistrica Franca Kovača in komandirja Postaje milice Cerknica Tomaža Čučka (zaradi zadržanosti Čučka in Janežiča je zadeve v Cerknici sicer koordiniral Branko Knavs, komandir Oddelka milice Loška dolina). Znotraj kroga zaupnih ljudi, ki so vedeli za novo strukturo, so bili še Lukmanov namestnik na Postaji milice Postojna Bojan Orešnik, Kovačev namestnik na Postaji milice Ilirska Bistrica Zlatan Kovačević, komandir Oddelka milice Pivka Vojko Otoničar, komandir Oddelka milice Podgrad Karel Furlan, komandir Postaje prometne milice Postojna Ivan Požar in njegov namestnik Marjan Hebar, pomočnik komandirja Postaje milice Postojna Milan Zgonc, ki je bil zadolžen za operativo, ter pomočnik poveljnika PEM UNZ Postojna Milan Jurkovič.⁵⁸⁷

Lukman je najprej kadrovske ocenil posamezne osebe, ali so potencialno primerne za vključitev v novo organizacijo. Potem je prevetрил tudi sezname VEM. Delo je v nadaljevanju zajemalo ažuriranje obstoječih načrtov, predvsem varnostnega, ki je vseboval vse elemente preverjanja obstoječih lokacij, rezervnih vojnih lokacij in preverjanje stalnih lokacij glede varovanja. Nadaljevali so z operativnim preverjanjem posameznikov s področja NZ kot tudi potencialnih sogovornikov s strani JLA. V tistem času so začeli z aktivnejšim usposabljanjem VEM in PEM. Naslednji korak je bil izbor posameznikov in lokacij za hranjenje orožja. Lukman je zadolžil postajo prometne milice, da je varovala transporte in premike orožja. S svojimi patruljami je v obliki rednih nalog opravljala varovanje transportov na območju Postojne. Zaradi odličnega sodelovanja z OLO so zadeve potekale mnogo lažje. Na Notranjskem je bilo to sodelovanje zelo pomembno za milico in tudi za NZ. Večino pripadnikov NZ je Lukman tudi osebno poznal. V tem obdobju so bili tudi prvi odvozi orožja iz postaj milice.⁵⁸⁸ Prevoze orožja so postaje milice same organizirale, tako da so našle na terenu zaupne ljudi, ki so bili ocenjeni, da bo pri njih orožje na varnem, da o tem ne bodo govorili. Orožje PEM je bilo razpršeno na treh različnih koncih, nad Sajevcami pri Postojni,

586 Intervju Lukman, 14. 5. 2009.

587 Prav tam; Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Uradni zaznamek, 23. 3. 1992, Radovan Lukman; za TO v MSNZ prim.: Mikulič, Uporniki z razlogom, str. 125–128.

588 Intervju Lukman, 14. 5. 2009.

nad Pivko v lovski koči in v zasebnem vikendu. Za lokacije ni vedel nihče od nepoklicanih. »Posluževali smo se zasebnih vozil, da nismo s tistimi vózili, ki jih je imela takrat milica, ampak z zasebnimi vozili, s kakšnimi vozili Zastave, tako da smo prevažali in da je bilo čim manj vpadljivo.«⁵⁸⁹

Po ukazu o oddaji orožja so v Ilirski Bistrici pozorno spremljali položaj na terenu. Ker je na Ilirskobistriškem živel precej občanov iz drugih območij, so bili zaradi novih razmer tudi precej živčni. Samo območje je bilo dokaj obremenjeno z vojsko, ker so imeli v Ilirski Bistrici dve veliki vojašnici, ki sta bili sicer vezani na Reko (oziroma reški korpus), tako da so komunikacije potekale iz Bistrice v Reko in obratno. »Te stvari smo tudi izmenjevali z občinskimi koordinatorji Narodne zaščite, tako da smo malo vedeli, kakšne so reakcije, kaj lahko pričakujemo od koga, da smo v bistvu imeli po policijsko ta teren pokrit.« Kovač je na Lukmanovo pobudo septembra začel ažurirati stare načrte, ob tem pa iskati lokacije za skladiščenje orožja. V tistem obdobju je potekalo tudi usposabljanje aktivnih miličnikov in rezervistov. Znotraj tega je moral prevetriti vrste in ugotoviti, kdo je zanesljiv in kdo ne.⁵⁹⁰

Kovačeviča je z novo strukturo seznanil Lukman. »Ni me spraševal, ali sem pripravljen sodelovati v tej stvari ali nisem, ker je rekel, da zdaj, ko mi bo povedal, sem že noter, to se pravi, da se nimava več kaj pogovarjati, da mi zaupa in da je zato z mano začel ta razgovor.« Postaja Ilirska Bistrica je del orožja hranila v vojaškem skladišču Vrbovo pri Ilirski Bistrici, kjer so bila tudi minsko-eksplozivna sredstva in nekaj dolgocevnega orožja, del pa je bil na postaji. »Mi smo do tega orožja prišli pod pretvezo, da moramo to orožje očistiti. V tistem skladišču je sodeloval tudi pripadnik Teritorialne obrambe, tako da smo preko njega prišli noter in smo orožje spravili do postaje in potem ga nikoli več nismo vrnili v tisto skladišče.« Kovačevičeva naloga je bila, da organizira vse akcije, ki jih je bilo treba izvesti, v okviru službenih nalog. »Nismo navzdol razlagali, da gre za novo strukturo, v bistvu smo bili mi zadnji, ki smo to vedeli.«⁵⁹¹

V nadaljevanju so Kovač, Kovačevič in Furlan iskali lokacije za hranjenje orožja. »Te lokacije so bile pri ljudeh, ki smo jih konspirativno izbrali in jim zaupali.«⁵⁹² Orožje so vozili Kovačevič, Kovač, Furlan in vodji dveh varnostnih okolišev. Vozili so s civilnimi vozili in v glavnem ponoči. Tisti, ki so bili slučajno v patrolji, niso vedeli, za kaj gre. Na postaji milice so imeli skladišče, kjer so

589 Intervju Janežič, 22. 6. 2009.

590 Intervju Kovač, 11. 9. 2009.

591 Intervju Kovačevič, 22. 6. 2009.

592 Intervju Kovač, 11. 9. 2009.

orožje prenesli v vozilo, to pa je videl samo dežurni. »Nobeden ni komentiral, samo rečeno mu je bilo, da bomo to prepeljali, ker se rabi za vojaško vajo.« Na lokacijah so sprva na glas razpravljali, ali se bo skuhala kava ali ne, ali bodo spili še kozarec vina in da ni dobro, da je avto zunaj, ampak da bi ga bilo bolje zapeljati v garažo, da ne bodo izvedeli šefi, kje da hodijo, in da lahko potem še kaj pojedjo. »Zapeljali smo avto v garažo, zaprli vrata in potem je to bilo disperzirano. Tam smo se zadržali pol ure ali pa tudi uro, da smo to naredili.« Vse to so dobro odigrali in tako prikrivali dejansko početje.⁵⁹³

Njihove lokacije kljub prikritemu nadzorovanju s strani obveščevalcev KOS-a niso bile odkrite. »V Knežaku je bilo orožje pri Ervinu Porti, bilo je tudi v podjetju Javor na Baču, vendar je samo direktor sodeloval, tako da nihče drug ni vedel. /.../ Del orožja je bil v gostilni v Koritnicah, po domače pri Ruscu. In v Podgradu pri Dragu Jagodniku.« Orožje so hranili na podstrešju ali v kleti, kjer so ga po možnosti tudi prekrili s krompirjem. Tudi ženam so povedali, seveda pa so morale o tem molčati.⁵⁹⁴ Lokacije so bile še v Podgrajah in na Premu.⁵⁹⁵ V tistem času so na Notranjskem sodelovali z OLO. Z njimi so bili v stiku, kasneje pa so hranili tudi njihove spiske nabornikov. Tudi z nekaterimi pripadniki KOS so bili redni stiki. Posebno sodelovanje je bilo z Darkom Zajcem. Tudi z Andrejem Penco so imeli veliko skupnih nalog.⁵⁹⁶

V Pivki je imela milica orožje za potrebe aktivnega in rezervnega sestava samo v svojem skladišču. Po ukazu o oddaji orožja so zavarovali orožje, tako da so poiskali primerne lokacije za njegovo hranjenje. »Začeli smo iskati primerne osebe, ki bi lahko to orožje shranile. Po posvetu s fanti smo prišli do Ivana Spetiča v Pivki. Bilo je nekaj zabojev, v glavnem pa je bilo to samo pehotno orožje, avtomatske puške, polavtomatske puške, nekaj pištol, puškomitraljez, nekaj zabojev pa je bilo municije. Razen gospodarja v tej družini ni nihče vedel, da je orožje v hiši.« Orožje je bilo skrito v »eni sobi, ki so jo imeli za ropotarnico in so imeli neko orodje noter, zraven na hodniku je bila peč, založeno je bilo z zaboji, tako da tudi, če bi kdo od domačih tja prišel, tega ne bi videl.«⁵⁹⁷

Lukman z novo obrambno strukturo Otoničarja ni neposredno seznanil. Sam je sicer ugotavljal, ali je na pravi strani, nekje med vrsticami pa je razbral, da mu zaupajo in da je zadeva resna, še posebej potem, ko so se srečevali »na

593 Intervju Kovačević, 22. 6. 2009.

594 Prav tam.

595 Intervju Kovač, 11. 9. 2009.

596 Intervju Kovačević, 22. 6. 2009.

597 Intervju Otoničar, 22. 6. 2009.

različnih mestih, na različnih krajih, ob različnih urah, več ali manj eni in isti ljudje«, ki sicer niso vedeli eden za drugega. Ker je bila v Pivki vojašnica z veliko oborožitve, je bila posebej zanimiva tudi za NZ. Otoničar se je srečeval s Štembergarjem, ki ga je nenehno zanimalo, kaj se dogaja v vojašnici. Ni pa vedel, da je Štembergar koordinator NZ na pokrajinski ravni. O vseh stikih so sodelavci, tudi Otoničar, obveščali predpostavljene, v tem primeru Lukmana. »Bilo je treba napisati poročilo, tako da so bili s tem seznanjeni.« Otoničarjeva družina ni vedela prav ničesar o njegovem početju. »Jaz sem se vozil iz Cerknice v Postojno večkrat dnevno in bilo je čudno, imel sem majhnega otroka, žena je čudno gledala, starši so čudno gledali, ljubosumje je bilo, ženska je bila pametna, ampak ni bilo enostavno, ni mi verjela.«⁵⁹⁸

Milan Zgonc je bil »vključen samo toliko, da sem organiziral pokrivanje teh lokacij, kjer je bilo to orožje sicer pod vojaško ingerenco, toliko da smo imeli informacije od teh ljudi in imeli pod kontrolo, če se je kakšna večja stvar kam odpeljala.« Z novo strukturo je bil seznanjen šele proti koncu. Sprva sploh ni vedel, da je zraven. »Zame je bilo to v okviru rednega dela oziroma v okviru obstoječih nalog, ki sem jih izvajal. /.../ Naloge sem dobil od Lukmana.« Toda tedaj ni vedel, da je Lukman eden od koordinatorjev nove strukture.⁵⁹⁹

Z JLA je imel Zgonc sprva pristne odnose. Toda že po ukazu o oddaji orožja je to prijateljstvo hitro izginilo. Tako milica kot vojska sta skušali nadzorovati ena drugo. »Informacije smo pisali oboji in smo pač delali svoje delo, ko pa so se stvari zaostriale, pa je že bilo malo drugače, takrat pa smo že malo bolj pazili eden na drugega, ker smo se čutili oboji ogrožene.« Razen Lukmana ni imel Zgonc znotraj milice nobenega sodelavca. V začetku je sodeloval še z SDV. »Do oktobra sem delal v sodelovanju z operativcem, od takrat naprej pa mi je on v bistvu prepustil to delo. Enostavno se je iz tega umaknil. Tiste naloge, ki so bile do takrat z njim vodene, je takrat prepustil meni. To so bile naloge v zvezi s pripravo terena za lokacije.« Zgonc je pripravil pet lokacij v pivški kotlini. Ena je bila v Raduhovi vasi, ena v Prestranku, ena v Slavni, ena v Malem Otoku in ena v Zagonu. Vse lokacije so bile v zasebnih hišah pri preverjenih posameznikih. »Nekje so bile bombe, strelivo, nekje so bile puške, avtomatsko orožje, ostrostrelne puške.« Orožje so prevažali v civilnih vozilih, star kombi je posodil tudi lokalni obrtnik, ko so med neko akcijo ponoči odšli po zaboje. Seveda pa je bilo čutiti tudi strah. Še posebej tedaj, ko so na razdalji sto metrov prelagali orožje milica in NZ.⁶⁰⁰

598 Prav tam.

599 Intervju Zgonc, 11. 9. 2009.

600 Prav tam.

Marjan Hebar je delne informacije glede novih razmer dobil od Lukmana. »Delali smo vse priprave, vse načrte, orožje pa je bilo samo na postaji. Vse dolgocevno in kratkocevno orožje smo mi imeli na postajah v svojih skladiščih, ker smo imeli tudi manj rezervnega kadra kot splošne postaje.« Lokacije za orožje so iskali pri znancih. »Mi smo imeli rezervni položaj v Košani v osnovni šoli, /.../ orožje pa smo imeli skrito pet kilometrov stran, ampak tako, da je bil mogoč dostop iz vseh strani. To je bilo v Volčah pri enem kolegu. Rezervi položaj smo imeli v Stranah pri Razdrtem, orožje pa skrito pri Landolu. Rezervni položaj in orožje nikoli ni bilo skupaj, ampak je bil stalno tisti razmik, ko se da še zmeraj dobiti orožje in ga tudi pravočasno odpeljati.« Prometna milica je imela v novi strukturi predvsem nalogo spremljanja in obveščanja.⁶⁰¹ Patrulje z zadevo niso bile seznanjene, pač pa so zgolj opravljale svoje delo.

Milana Jurkoviča je z novo strukturo seznanil Janežič. Ko so se aktivnosti začele stopnjevati na Cerkljanskem, so se hitro začeli pojavljati ljudje iz KOS. »Jaz sem pred tem delal v Postojni, tako da sem te ljudi tudi dobro poznal. En tak je bil Milan Burić, ki se je pojavljal vsepovsod.« Ko je prišla vojaška milica iz Postojne na območni štab TO in odpeljala nekaj orožja, je bil Jurkovič nemalo začuden. Takoj zatem pa je prišla naloga, da se orožje, ki ga je milica imela v skladišču, razmesti na druge lokacije. Nekaj orožja je preselil tudi domov in ga shranil v gospodarskem objektu.⁶⁰² Aktivnosti pa so nemoteno potekale tudi od oktobra naprej.

601 Intervju Hebar, 11. 9. 2009.

602 Intervju Jurkovič, 11. 9. 2009.

UNZ Kranj

Po ukazu o oddaji orožja so na Gorenjskem med prvimi izvedeli o načrtovani akciji JLA. Na Gorenjskem se orožje ni oddalo. »Organi za notranje zadeve smo bili po takratni doktrini del oboroženih struktur. Imeli smo nekaj minsko-eksplozivnih sredstev in pa nekaj težjega orožja. Orožje smo hranili v skladišču Teritorialne obrambe na Drulovki, kjer je bilo tudi vojaško skladišče, v vojašnici Škofja Loka in v vojašnici Bohinjska Bela, kjer smo imeli minsko-eksplozivna sredstva. To so bile predvsem ročne bombe M52 in M70, tromblonske mine, kumulativne in trenutne, ročni raketometalci in strelivo za njih. Mi smo to v začetku junija prevzeli in odpeljali vse skupaj v Gotenico.«⁶⁰³

Pri tej akciji so bili tako hitri, da vojska ni imela niti časa razmišljati, kaj se dogaja. Na Drulovki je imel Milan Klemenčič, inšpektor za VEM in PEM na Inšpektoratu milice UNZ Kranj ter poveljnik PEM UNZ Kranj, stalno pooblastilo za možnost vstopa. Skupaj s pripadniki NZ so prišli s tovornjakom in naložili orožje. »Malo se je zakompliciralo v Škofji Loki, ker smo tam imeli tri zaboje bomb in komandant ni bil prisoten, bil je samo varnostni oficir, ki pa tega ni hotel dati, ampak po enournem prerekanju in klicanju odgovornih smo to tudi tam vzeli in odpeljali.« Tudi iz Bohinjske Bele so brez težav odpeljali orožje. Po tem niso več imeli vstopa v vojaške objekte. Nekaj orožja je bilo shranjenega tudi v prostorih milice. »Tako je bilo v Tržiču, kjer se je kompletno orožje hranilo na postaji, in v Kranjski Gori na oddelku.«⁶⁰⁴

V Kranju je bila dokaj velika vojašnica. Imela je svojo varnostno strukturo, veliko skladišče v Horjulu, številčne so bile tudi mejne stražnice. Prvi premiki orožja na Gorenjskem so bili tako povezani z ukazom o odvzemu orožja. Čez poletje na Gorenjskem ni bilo v vrstah milice novih aktivnosti, dokler ni 12. septembra Klemenčiča poklical Kolenc na RSNZ in mu naročil, da naj pride s civilnim avtom. S pokrajinskim koordinatorjem NZ iz vrst TO Janezom Slaparjem se je nato dobil v gostilni Figovec. Po sestanku sta se s Slaparjem ustavila v gostilni pri Rekarju na Orehku, kjer sta se dogovorila, kako bodo pravzaprav zadeve

603 Intervju Klemenčič, 13. 5. 2009.

604 Prav tam.

Milan Klemenčič (1959), inšpektor za VEM in PEM na Inšpektoratu milice UNZ Kranj ter poveljnik PEM UNZ Kranj

peljali naprej. Milica je imela enote že organizirane, usposobljene in oborožene, tako da za njih pravzaprav ni bilo kakšnega posebnega prestrukturiranja. Načrte so prilagodili v zelo kratkem času (če bi do česa prišlo, bi zamenjali samo lokacijo, ostale stvari pa bi ostale več ali manj iste). Z vodstvom milice, predvsem z načelnikom Inšpektorata milice UNZ Kranj Jožetom Ajdiškom, so tako pomagali pri vzpostavljanju nove strukture v vrstah TO.⁶⁰⁵

Na Gorenjskem je bil z novo obrambno strukturo seznanjen tudi vrh UNZ. Načelnik Ivan Hočevar je tako sodeloval v sami organizaciji.⁶⁰⁶ Kmalu po sestanku pri Kolencu ga je vključil Klemenčič, ker ni želel delovati brez njegove vednosti. Kljub temu da za strukturo ni vedela celotna UNZ, je Klemenčič ocenil, da mora obvestiti nadrejenega. Ker so bili v isti stavbi tudi prostori SDV, je morala milica delovati zelo konspirativno. Zato so morali biti skrajno previdni, da ni kakšna informacija pricurjajala tudi v vrste SDV. Čutilo se je že nezaupanje med službami, kljub temu da so se med seboj vsi zelo dobro poznali.⁶⁰⁷

18. septembra se je Klemenčič sestal na občinskem štabu TO Jesenice s Slaparjem in njegovim namestnikom Petrom Zupanom, kot koordinatorji NZ iz vrst TO pa so prišli Bojan Šuligoj, Janez Ude, Janez Koselj in Leon Tušar. Dogovorili so se, da bodo odvzeli orožje iz vojašnic. »To orožje se je potem pod krinko usposabljanja jemalo in se po končanem usposabljanju enostavno ni vračalo.« Orožje so kasneje vozili na skrivne lokacije. »Šuligoj je največ sodeloval s komandirjem in onadva sta te stvari urejala, medtem ko sem z ostalimi več ali manj komuniciral jaz, veliko tudi z ljudmi iz vodstva Posebne enote, in potem tudi sodeloval pri disperziji orožja.«⁶⁰⁸

Ko se je Klemenčič odločal, s kom bo delal, je najprej ocenil, kdo je vreden zaupanja. »Ko sem izdajal naloge, oni niso vedeli, za kaj gre. Oni so bili izvrševalci

605 Prav tam; za TO v MSNZ prim.: Mikulič, Uporniki z razlogom, str. 71–75.

606 Intervju Klemenčič, 13. 5. 2009.

607 Intervju Hočevar, 13. 5. 2009.

608 Intervju Klemenčič, 13. 5. 2009; Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Sodelovanje pri izvajanju nalog Narodne zaščite, 31. 3. 1992, Jože Ajdišek.

določenih zadev, zakaj delajo, sem vedel jaz.« V tem obdobju je Klemenčiču sledila kontraobveščevalna služba, zato je krepko razmislil, koga si bo izbral, da ne bi naslednji dan nastradal. »Obstajala je ena bojazen, če se nekaj zgodi, prvič, da bomo nastradali mi in potem je bilo bistvo v tem, da mi tudi nismo hoteli izpostavljati ljudi, ki so bili pod nami. Zaradi tega so dobivali samo določene zadeve, določene segmente.«⁶⁰⁹

Delovanje obrambne organizacije je moralo ostati v prvi vrsti prikrito. Šlo je sicer za organizacijo, ki ni imela nobene pravne podlage. Klemenčiču je bilo jasno, da s Hočevanjem ne bosta mogla sama izpeljati celotne zadeve. Zato sta naloge počasi prenašala na komandirje postaj milice.⁶¹⁰ Stanislav Ficko je bil komandir Postaje milice Kranj. V delovno območje postaje sta spadala tudi Oddelek milice Preddvor in Oddelek milice Cerklje na Gorenjskem. »Istočasno smo bili komandirji postaj milice tudi poveljniki Vojnih enot milice in odgovorni za obrambne in varnostne priprave na območju občine.« Nova struktura mu tedaj ni bila povsem jasna. »Opravljali smo številne naloge, pa nismo pravzaprav natančno vedeli, za kaj gre. /.../ Mi smo bili vključeni v kasnejši fazi, in sicer za izvajanje čisto konkretnih operativnih nalog. Zadeva je šla hitro, zelo učinkovito v tem smislu: kratko navodilo, kratko nalogo si izvršil in nihče se ni spraševal, zakaj se je pravzaprav to dogajalo.« Fickov stik je bil Klemenčič. »Takrat smo o njem vedeli samo to, da je človek, vreden posebnega zaupanja. Prišel je k meni in mi pač neke stvari povedal. Rekel je, da za tole, kar se bo dogajalo, sem z njim na vezi, za svoje delo si pa tudi najdem samo dva, tri zaupne ljudi.«⁶¹¹

V vrstah milice se je prepletalo delo pokrajinskega in lokalnega nivoja. Ficko je kot komandir postaje milice sodeloval pri številnih stvareh s pokrajinskim nivojem, nekaj z NZ, nekaj pa z upravo milice. Za svoja najožja sodelavca je določil svojega namestnika Marjana Grčarja, ki je sočasno pokrival Oddelek milice Cerklje, in Mirka Dobrška, vodja tehničnih zadev pa je bil Andrej Zupan. V Preddvoru je bil komandir Živko Čeranić, ki je bil povezan z vojaško strukturo, zato je moral zadevo peljati mimo njega do vodje varnostnega okoliša Vilija Pinovarja.⁶¹²

V Kranju je bilo treba izdelati nove načrte delovanja oziroma prečistiti evidence rezervnih miličnikov. »To so bili ljudje, ki so bili starejši, niso bili usposobljeni in je bilo pač treba prenoviti to organizacijo Vojnih enot milice,

609 Intervju Klemenčič, 15. 6. 2009.

610 Intervju Hočevan, 13. 5. 2009.

611 Intervju Ficko, 15. 6. 2009.

612 Prav tam.

izdelati nove načrte, načrte mobilizacije. Takrat se je namreč nova Teritorialna obramba formirala in ti ljudje so imeli orožje doma in to je bila prva udarna sila v primeru napada na letališče.«⁶¹³

Gabrijel Javor je bil komandir Postaje mejne milice Brnik in pomočnik poveljnika PEM. »Vodstvo letališča je bilo iz naših struktur, moj predhodnik je šel ravno tako v službo na letališče, tako da smo imeli dobre odnose z vsemi strukturami na letališču, s samim podjetjem Aerodrom, potem s carino, tudi s kontrolo letenja. /.../ Naloge smo dobivali iz uprave. Mi smo imeli tudi podcenter Službe državne varnosti in tudi z vojaško enoto na letališču smo imeli kar dobre odnose.«⁶¹⁴ V nadaljevanju se je to sodelovanje nekoliko skrhalo.

Branko Virant je bil komandir Postaje milice Škofja Loka. Postaja je imela oddelke v Gorenji vasi, Železnikih in v Žireh. »Od začetka tudi jaz nisem točno vedel, za kaj gre. Tu sem kontaktiral z Milanom Klemenčičem in pa predvsem na nivoju občine z Leonom Tušarjem iz Narodne zaščite.« Tušarju je Virant pomagal izbrati skrivno lokacijo za skladiščenje orožja in sam prevoz ter naredil načrt za varovanje poti, po kateri je bilo orožje pripeljano. Tudi Virant je pregledal evidence VEM in jih ažuriral, na postaji so pregledali in obnovili vse načrte, ki so bili odtlej bistveno drugačni. V škofjeloški vojašnici je bilo skladišče, v katerem je imela tudi milica (poleg orožja RSNZ) minsko-eksplozivna sredstva. Ficko je dobil obvestilo, da bodo ta sredstva prepeljana iz skladišča v Ljubljano oziroma dalje v Gotenico. Tisti dan, ko bi naj bil ta prevoz opravljen, pa je komandanta zamenjal varnostni oficir, s katerim so imeli v nadaljevanju kar precej težav, saj ni hotel izročiti minsko-eksplozivnih sredstev. Ficko je z veliko mero potrpežljivosti, tudi s kakšno tršo besedo, dosegel, da je privolil in jim sredstva izročil.⁶¹⁵

V Škofji Loki je milica varovala pomembnejše objekte, varovati pa so morali tudi člana Predsedstva Republike Slovenije Ivana Omana. Nadzirali so tudi vojašnico in skladišče, poleg tega pa tudi strelišče v Crngrobu, kjer je bil tudi del skladišča. Na postajo milice so iz OLO prepeljali evidence vojaških nabornikov, ker je obstajala bojazen, da si jih bo JLA prisvojila. Na Starem Vrhu je bila določena rezervna vojna lokacija za republiški politični vrh, tako da je Virant v največji tajnosti organiziral globinsko varovanje, zelo omejeno pa je bilo število tistih, ki so za to vedeli. Orožje so razporedili na skrivne lokacije. Prepeljali so ga v predmestje Škofje Loke, potem v Poljansko in Sevško dolino.

613 Prav tam.

614 Intervju Javor, 13. 5. 2009.

615 Intervju Virant, 15. 6. 2009.

Pri tem so Virantu pomagali Zvone Korenjak, Jože Petrovčič, Adolf Kovše in Vladimir Koračin. Prevoz orožja je potekal ponoči v civilnih tovornjakih in v največji tajnosti.⁶¹⁶

V Radovljici je bila tudi vojašnica JLA, iz katere je nekaj pripadnikov TO po ukazu o oddaji orožja uspelo odpeljati orožje na skrivne lokacije. Ob tem jim je pomagala radovljiška milica, ki je kasneje tudi sama razpršila svoje orožje. Komandir Postaje milice Radovljica Drago Krčelj je z najožjimi sodelavci obnovil stare načrte in pripravil vse potrebno za vzpostavitev nove strukture iz enot NZ in pripadnikov milice.⁶¹⁷

Ludvik Zupančič je bil komandir Postaje milice Jesenice, kamor je spadal tudi Oddelek milice v Kranjski Gori pod vodstvom komandirja Boštjana Pristavca. V tem sklopu sta bila tudi dva mejna prehoda, Postaja mejne milice Korensko sedlo in Postaja mejne milice Rateče. Poleg stalnega pokrivanja vojske so jeseni na Jesenicah dobivali naloge, za katere so vedeli le Klemenčič in njegov ozek krog sodelavcev. »Dobili smo samo naloge, ki smo jih izvršili.« Vodstvo enote je bilo aktivno pri varovanju skladišč orožja. Pokrivati in varovati so morali tudi strateško pomembne objekte na območju Jesenic in drugje. Poleg stavbe TO, v kateri je bila tudi občina, so pokrivali tudi stavbo Radia Triglav Jesenice. Pri Gozdu Martuljku je bilo skladišče eksploziva za kamnolom. Operativno so pokrivali tudi Valjarno debele pločevine železarne Jesenice. Kontrole so potekale kontinuirano, opažanja so bila sproti poročana na upravo, hkrati pa je potekal tudi nadzor nad aktivnostmi vojaških oseb v stražnicah na meji z Avstrijo in Italijo.⁶¹⁸

Egon Cokan je bil komandir Postaje milice Tržič. Tržič je bil predvsem pomemben zaradi mejnega območja. Tako je bila Postaja milice s posebnim delovnim območjem (Ljubelj), kjer so bili komandir, vodstvo in miličniki ločeni od centrale. Na njihovem območju sta bili tudi dve mejni stražnici, na Ljubelju in Medvodje. Po usmeritvah UNZ je Cokan namenjal večjo pozornost predvsem popolnjevanju rezervnega sestava. Nezanesljive so zamenjali z novim kadrom. Ker je bil v Tržiču kolektiv narodnostno mešan, je tudi v tem kontekstu zamenjal določene posameznike. Po usmeritvah UNZ je pregledal in uničil stare načrte ter naredil nove.⁶¹⁹ Načrti so se imenovali Karavanke P – promet, M – meja, O –

616 Prav tam.

617 Intervju Klemenčič, Zupančič, Cokan, 15. 6. 2009.

618 Intervju Zupančič, 15. 6. 2009.

619 »V Tržiču smo to akcijo imenovali akcija Kuri, to se pravi skuri, in v nekem manjšem skladišču v prostorih postaje milice je bila tega polna soba.« – Intervju Cokan, 15. 6. 2009.

objekti. Najpomembnejši med načrti, ki so ga morali stoodstotno ažurirati, je bil načrt mobilizacije aktivnega in rezervnega sestava postaje milice. Nadzorovanje vojske in obratno je bilo v polnem teku, še posebej zaradi mejnih prehodov. »Z vodjo podcentra Službe državne varnosti v Tržiču smo precej sodelovali, stalno smo nudili neke podatke v zvezi s preverjanji določenih oseb in delno sem imel občutek, da smo mi njim malo več nudili kot pa oni nam ali pa nam dajali celo kakšne povratne informacije.« Intenzivno je bilo tudi sodelovanje z NZ, predvsem z Janezom Udetom v zvezi z varovanjem njihovega orožja, ki je bilo v prostorih postaje.⁶²⁰

Sodelovanje med komandirji postaj in koordinatorji NZ iz vrst TO je bilo izjemno dobro in pristno. »Seveda pa smo jih ves čas opozarjali, da ne smejo popolnoma izločiti operativcev iz Službe državne varnosti, ki je imela podcentre tudi na postajah milice.«⁶²¹ Premestitev orožja na različne lokacije je v začetku oktobra potekala bliskovito. Del orožja občinskega štaba TO Kranj in Postaje milice Tržič so pripeljali na UNZ Kranj. »Nikjer si nismo upali dovoliti, da bi bile večje količine orožja na enem mestu.« Za skrivne lokacije je vedel vodja varnostnega okoliša, ki je tudi predlagal kraj in osebo, pri kateri naj bi se to orožje hranilo, in komandir postaje milice. Tretji, ki je vedel, je bil namestnik ali pomožnik. Na tem mestu je potrebno omeniti še kriminalistično službo, ki sicer ni bila posebej usposobljena za zbiranje tovrstnih informacij, vendar sta Klemenčič in Hočevnar kriminaliste na nekaj sestankih sorazmerno hitro in na primeren način informirala o novih razmerah. Sodelovanje je bilo dobro tudi z OLO. »Tudi tam je bila cela vrsta informacij, ker so bili organizirani na nivoju občin in nekateri tudi člani izvršnih svetov.«⁶²² Miličniki, ki so izvajali določene naloge, pa praviloma sploh niso vedeli, da delajo tudi zunaj svojih delovnih okvirjev.

* * *

Glavne aktivnosti, ki jih je milica izvajala do začetka oktobra 1990, so vključevale pripravo tajnih skladišč, transport, razpršitev in nadzor orožja ter varovanje evidenc vojaških nabornikov. Seveda je milica nudila tudi vsestransko pomoč NZ. Pomagala je pri pripravi novih načrtov in sodelovala pri izbiri njenih kadrov. Milica je bila pomemben dejavnik pri ustanavljanju nove obrambne

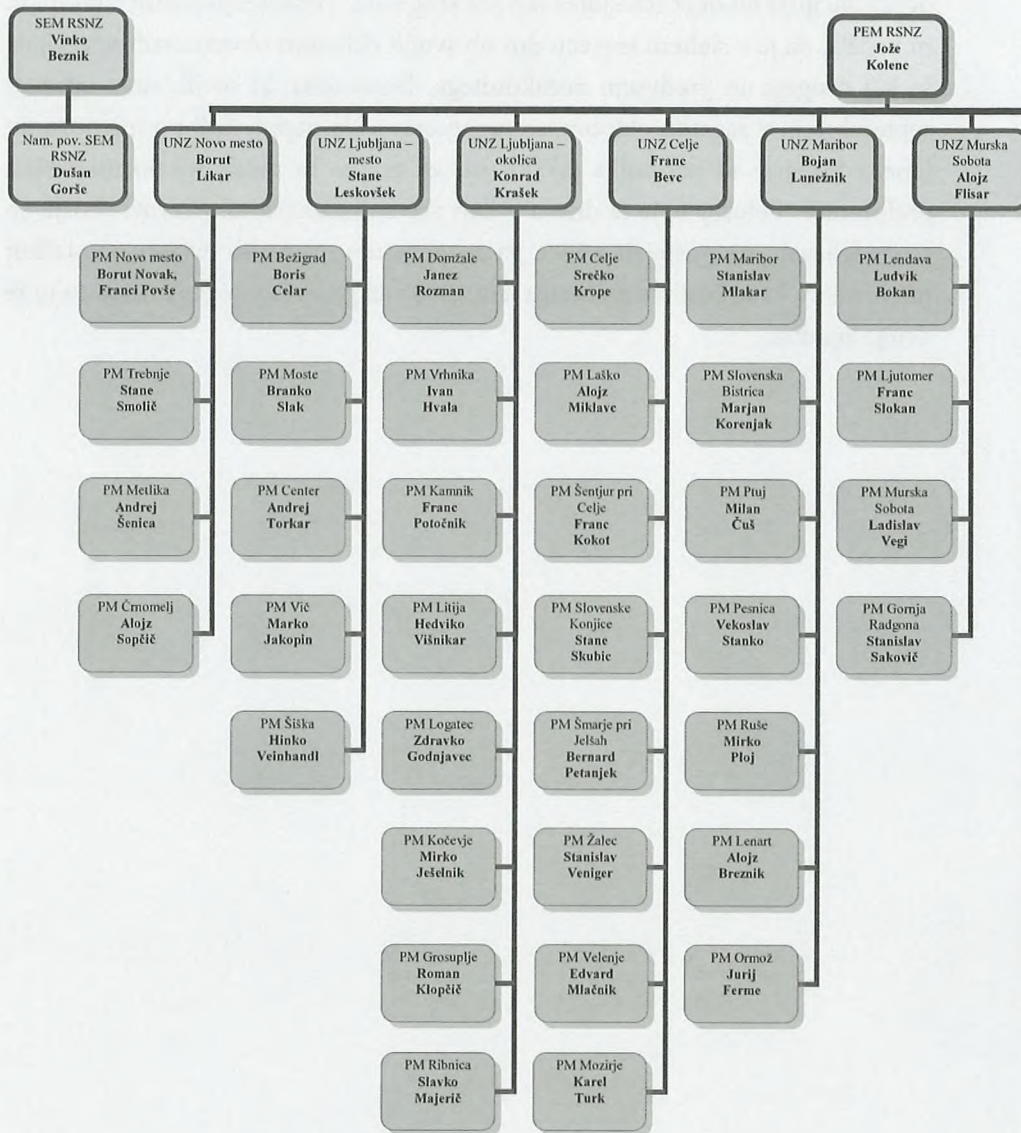
620 Prav tam.

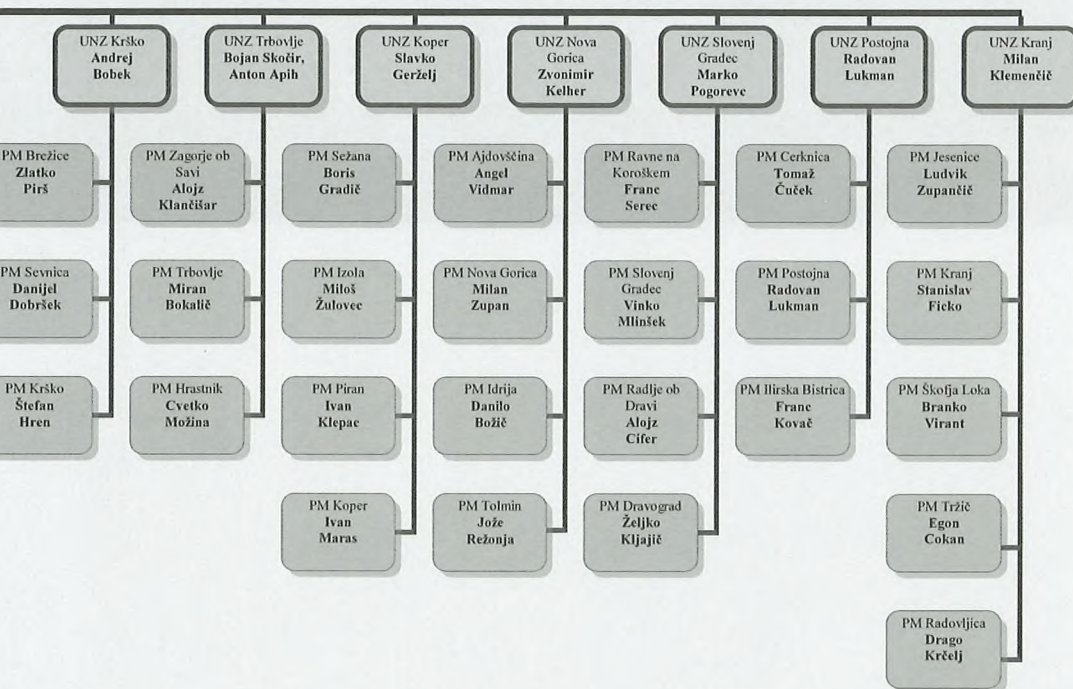
621 Intervju Hočevnar, 13. 5. 2009.

622 Prav tam; Arhiv MNZ, Popis aktov v Policija med vojno – MSNZ, Sodelovanje pri izvajanju nalog Narodne zaščite, 31. 3. 1992, Jože Ajdišek.

strukture. Vseskozi je spremljala delo pripadnikov NZ, nadzirala njihove prevoze orožja in zagotavljala čim bolj nemoteno izvedbo zastavljenih načrtov. Toda tudi po tem se za pripadnike milice ni tako rekoč nič spremenilo. Z obrambno organizacijo je bil sicer seznanjen le ozek krog ljudi. Večina zaposlenih tako sploh ni vedela, da je v slabem mesecu dni ob svojih delovnih obveznostih opravljala še kaj drugega in predvsem nezakonitega. Dejavnosti, ki so jih sicer opravili septembra in v začetku oktobra, so nemoteno tekle naprej tudi po imenovanju Janeza Slaparja za načelnika RŠTO, kar za milico ni predstavljalo nikakršne prelomnice. Položaj se je iz dneva v dan vse bolj zaostroval. Prevozi orožja so se nadaljevali, na postajah milice pa so poostreno varovali evidence vojaških nabornikov, ki so bile vse do konca leta 1990 ena glavnih tarč JLA. Toda to je že druga zgodba.

Organizacija in organizatorji »modre mreže« v projektu MSNZ¹

1 Prikaz organizacije je napravljen na osnovi podatkov iz intervjujev in življenjepisov intervjuvanih; pripravil Filip Čuček

